

**САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З ПЕДАГОГІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ТА ЗМІШАНОМУ
НАВЧАННІ**

Навчально-методичний посібник для студентів
вищих навчальних закладів

Миколаїв 2022

Бреславська Г.Б.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

**САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ
З ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ
ТА ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ**

*Навчально-методичний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

Упорядник Г. Б. Бреславська

Миколаїв
Видавець Румянцева Г. В.
2022

УДК 378.147.091.31:37.013:37.018.4(075.8)

ББК 74.480.27я73

С 17

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Біда О. А. – доктор педагогічних наук, професор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II;

Колеснік Н. Є. – кандидат педагогічних наук, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка

*Рекомендовано до друку Вченою радою МНУ ім. В. О. Сухомлинського
(протокол № 19 від 31.05.2022 р.)*

Самостійна робота студентів з педагогічних дисциплін при
С 17 дистанційному та змішаному навчанні : навчально-методичний
посібник / упорядник Г. Б. Бреславська. – Миколаїв : СПД Румянцева,
2022. – 200 с.

ISBN 978-617-729-070-3

Навчально-методичний посібник розроблений відповідно до вивчення курсу «Педагогіка (загальна з історією педагогіки)» студентами вищих закладів освіти. Уміщені матеріали структуровано таким чином: план вивчення теми, основні поняття теми, вимоги програми, тематична інформація, завдання для самостійної роботи, рекомендована література. Зазначена структура дає змогу викладачу у роботі зі студентами актуалізувати необхідні для розуміння теми теоретичні поняття, а також формувати практичні уміння і навички, що в кінцевому результаті забезпечує розвиток педагогічного мислення студентів – майбутніх учителів. Видання адресоване студентам освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «бакалавр», викладачам вищих навчальних закладів.

УДК 378.147.091.31:37.013:37.018.4(075.8)

ББК 74.480.27я73

© Бреславська Г. Б., 2022

ISBN 978-617-729-070-3

© МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
САМОСТІЙНА РОБОТА ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ТА ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ - МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	7
Частина 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ.....	11
ПЕДАГОГІКА: СТАНОВЛЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН.....	11
ОСВІТА Й ВИХОВАННЯ У СВІТОВІЙ СУСПІЛЬНІЙ ЦИВІЛІЗАЦІЇ. ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА ЕПОХИ АНТИЧНОСТІ.....	22
ОСВІТА Й ВИХОВАННЯ В ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ.....	29
ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ Я. А. КОМЕНСЬКОГО.....	34
ПЕДАГОГІКА ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА ТА ПЕРІОДУ СТАНОВЛЕННЯ КАПІТАЛІЗМУ.....	39
ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ПЕДАГОГІКА КІНЦЯ ХVІІІ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	44
ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОЇ ПЕДАГОГІКИ КІНЦЯ ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ.....	49
СУЧАСНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ У НАЙРОЗВИНЕНІШИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	57
ШКОЛА Й ПЕДАГОГІКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....	60
ОСВІТА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ (ХVІ – СЕРЕДИНА ХVІІІ СТОЛІТТЯ).....	64
УКРАЇНСЬКА ШКОЛА І ПЕДАГОГІКА ПЕРІОДУ РУЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХVІІІ СТОЛІТТЯ).....	71
ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	76
ПЕДАГОГІЧНА НАУКА В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ..	81
УКРАЇНСЬКА ШКОЛА І ПЕДАГОГІКА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ..	89

ШКОЛА І ПЕДАГОГІКА УКРАЇНИ У РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД (20–80 РОКИ).....	93
ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА А. С. МАКАРЕНКА.....	96
ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	100
Частина 2 ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	109
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	109
МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	113
Частина 3 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИДАКТИКИ.....	116
ЦІЛІСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС.....	116
НАВЧАННЯ У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕСІ.....	119
ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ.....	123
ЗМІСТ ОСВІТИ.....	126
МЕТОДИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ.....	129
ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ. УРОК.....	132
Частина 4. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ.....	136
ВИХОВАННЯ У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС.....	136
ОСОБИСТІСТЬ ДИТИНИ – ОБ’ЄКТ І СУБ’ЄКТ ВИХОВАННЯ.....	139
МЕТОДИ ВИХОВАННЯ.....	142
КОЛЕКТИВ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ. ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОЛЕКТИВІ.....	146
ЗМІСТ І ДЖЕРЕЛА ВИХОВАННЯ.....	149
ВИХОВНА СИСТЕМА ШКОЛИ.....	153
ВЧИТЕЛЬ – КЛАСНИЙ КЕРІВНИК.....	157
МЕТОДИКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ.....	160
САМОВИХАННЯ УЧНІВ.....	163
РОБОТА ПЕДАГОГА З РОДИНОЮ.....	166
ТЕМАТИКА ЕСЕ ТА ПРОЄКТІВ.....	170
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	171

ПЕРЕДМОВА

Розвиток інформаційного суспільства, полегшення доступу до інформаційних ресурсів, процеси конвергенції інформаційних та педагогічних технологій обумовлюють зміни у підходах до організації самостійного навчання протягом всього життя. Тому одне із головних завдань сучасної педагогіки полягає у формуванні навичок та вмінь до самостійного набуття знань, їх актуалізації та генерації. Потрібно готувати майбутніх спеціалістів до швидкої адаптації в інформаційному суспільстві, вчити їх навичкам самостійного вирішення інформаційних задач. Правильна організація самостійної роботи майбутніх спеціалістів в умовах дистанційного та змішаного навчання дозволяє значно поліпшити навчальний процес у цілому.

Дистанційна та змішана форма навчання студентів швидко набуває свого поширення. Тому відсутній достатній рівень наукового, практичного та методичного підґрунтя. Проблемою дистанційної освіти займалися такі науковці як Богачков Ю. М., Биков В. Ю., Пінчук О. П., Манако А. Ф., Вольневич О. І., Царенко В. О., Ухань П. С., Мушка І. В. та ін.

У рекомендаціях ЮНЕСКО підкреслено, що на теперішньому етапі набуває особливої уваги питання накопичення найкращого досвіду педагогічної практики та підкреслюється, що чим більший досвід має вчитель у галузі активного використання інформаційних та комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, тим кращі результати досягаються учнями.

Інформаційне середовище дистанційного та змішаного навчання стає основою для розвитку навчальної діяльності майбутніх фахівців. Головна задача педагога полягає у тому, щоб розвивати самостійну пізнавальну, творчу, пошукову діяльність студентів. Самостійна навчальна діяльність студента стає важливим компонентом навчально-виховного процесу ВНЗ. Змінюється і сама парадигма самостійної роботи. На теперішньому етапі вона зорієнтована на розвиток вміння жити та працювати в інформаційному суспільстві, що, в свою чергу, вимагає вміння сприйняття інтегрованої інформації в електронному вигляді, орієнтації в електронному

інформаційному світі, здійснення інформаційно-пошукової діяльності, креативності у рішенні багатьох навчальних задач, а головне — здатність адаптуватися у сучасному інформаційному середовищі, що потребує нового підходу до змісту та методики організації самостійної роботи майбутнього фахівця.

САМОСТІЙНА РОБОТА ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ТА ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ - МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У період бурхливого розвитку різноманітних наук та сучасних технологій, зокрема інформаційних, багато аспектів нашого життя перейшло в соціальну мережу, прискорюючи тим самим темпи розвитку інформаційного суспільства і долаючи географічні перешкоди. Ці процеси стосуються і розвитку освіти. Сьогодні студентів, який навчається, не обов'язково знаходиться поруч з викладачем. Незважаючи на те, що достатньо великий період студенти мають змогу навчатися, однак їхні можливості, обмежені.

У сучасних реаліях особливого значення набула самостійна навчальна діяльність за допомогою мережі інтернету, яка дає змогу розширити можливості самостійної освіти і його справді повноцінним та всеохоплюючим. Найзручнішою і найдоступнішою формою здобуття вищої освіти в такий спосіб є дистанційне навчання як ідеальне рішення для сьогодення, та організації свого часу. Отже, за часів інформатизації суспільства та освіти поява дистанційного та змішаного навчання як найбільш перспективної, гуманістичної, інтегральної форми освіти, що дає змогу повноцінно здобувати знання та навчатися в ВНЗ.

Самостійна робота студентів важлива складова навчально-виховного процесу у вищій школі. Суть самостійної роботи студента над конкретною навчальною дисципліною окреслена насамперед навчальною програмою з дисципліни, методичними матеріалами, завданнями для самостійної роботи, методичними посібниками, дидактичними матеріалами, методичними вказівками тощо. Навчальний матеріал з навчальної дисципліни, передбачений навчальним планом для засвоєння студентами у процесі самостійної роботи, виносять для підсумкового контролю разом з навчальним матеріалом, який опрацьовують студенти у процесі проведення навчальних занять.

Самостійна робота під час дистанційного та змішаного навчання відбувається з мінімальним контактом з педагогом, за наявності моделі навчання та використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій для управління процесом навчання. Також дистанційне навчання розуміють як форму навчання, коли спілкування між викладачем і студентом відбувається за допомогою листування, магнітофонних, аудіо- та відеокaset, комп'ютерних мереж, кабельного та супутникового телебачення, телефону чи телефаксу (С. У. Гончаренко).

Протягом останнього часу самостійна роботи при дистанційному та змішаному навчанні стала одним із найважливіших елементів системи вищої освіти, це зумовлено бурхливим розвитком інформаційних технологій (комп'ютерні мережі Інтернет, глобальне телебачення тощо), а ще – політикою урядів у галузі освіти, їхнім прагненням навчання та освіти будь-якого рівня максимально доступними для всіх верств населення.

Для ефективної самостійної роботи в системі дистанційного та змішаного навчання важливе значення має якісно розроблений комплекс дидактичного забезпечення. Дидактичне забезпечення самостійної роботи при дистанційному та змішаному навчанні – комплекс взаємопов'язаних за дидактичними цілями і завданнями освіти та виховання різноманітних видів змістовної навчальної інформації на різних носіях, розроблених з урахуванням вимог педагогіки, психології, ергономіки, інформатики та інших наук і призначений для організування і контролю освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Дидактичне забезпечення самостійної роботи при дистанційному та змішаному навчанні студентів складається з таких основних функцій: організаційної, навчальної, контролюючої, коригуючої, комунікативної, рефлексивної та прогностичної.

У самостійній роботі при дистанційному та змішаному навчанні студентів передбачено проведення таких заходів:

- формування навчально-методичних матеріалів самостійної роботи для студента;

- підбір методів і засобів контролю успішності студента;
- організування консультацій для студента за допомогою програми, створеної викладачем;
- використання засобів інтерактивної співпраці викладача зі студентом;
- створення можливості швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок тощо.

У самостійній роботі в процесі дистанційного та змішаного навчання важливо визначити такі актуальні елементи навчального процесу, які характеризують сукупність змісту, методів і прийомів навчання, спрямованих на розвиток розумових (і фізичних) сил студента, в основі вибору яких лежить ідея орієнтування не на досягнутий (актуальний) рівень розвитку студента, а на «зону ближнього розвитку» (Л. С. Виготський).

Це означає, що студенти вирішують завдання й вимоги, які дещо перевищують їхні можливості, але які вони можуть виконати при певній допомозі викладача.

Самостійна робота орієнтує студентів на творчий пошук інформації, вміння самостійно набувати необхідні знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань з використанням сучасних технологій. Викладачі при дистанційній та змішаній формі навчання повинні мати універсальну підготовку – володіти сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, бути психологічно готовим до роботи зі студентами у новому навчально-пізнавальному середовищі. Завдяки таким засобам дистанційного навчання, як дискусійні форуми себе невід’ємною частиною колективу, що посилює мотивацію до навчання.

У сучасних соціально-економічних та освітньо-культурних реаліях в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці особливе значення мають знання, навички та досвід професійної діяльності, вільне володіння сучасними інформаційними технологіями, навички самостійно-пошукової діяльності; постійне підвищення і вдосконалення свого професійного рівня.

Електронні обговорення засвоєного матеріалу, списки розсилання, формування нового освітнього середовища, в якому студенти почуваються комфортно, що сприяє творчості, реалізації своїх природних здібностей і набутих професійних навичок. Самостійна робота з курсу допомагає в придбанні нових знань і навичок, корисних для практичного застосовування у роботі в інформаційному суспільстві, значно розширює можливості самореалізації і сприяє кар'єрному росту.

Частина 1

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«ПЕДАГОГІКА: СТАНОВЛЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН»

Питання для обговорення

1. Об'єкт, предмет, завдання і функції педагогіки. Основні етапи становлення педагогіки та виокремлення її як самостійної науки.
2. Педагогічна наука і педагогічна практика.
3. Основні категорії педагогіки.
4. Педагогічний процес: суть, структура, закономірності, принципи.
5. Галузі та міжпредметні зв'язки педагогіки.

Термінологічний мінімум

Педагогіка, об'єкт, предмет педагогіки, категорії педагогіки (педагогічний процес, навчання, освіта, виховання, розвиток, формування особистості), галузі педагогіки.

Вимоги програми.

Поняття про педагогіку, її об'єкт та предмет. Функції педагогіки: теоретична (рівні: описовий, діагностичний, прогностичний) та конструктивно-технологічна (рівні: проєктивний, перетворювальний, оцінний та коректувальний).

Основні завдання педагогічної науки. Джерела розвитку педагогічної науки: народна педагогіка, педагогічна спадщина минулого, сучасні педагогічні дослідження, передовий педагогічний досвід.

Основні етапи становлення педагогіки та виокремлення її як самостійної науки.

Педагогічна наука і педагогічна практика. Порівняння об'єкта і предмета педагогічної теорії та педагогічної практики. Основні ознаки (критерії) педагогіки як науки.

Взаємозв'язок педагогічної науки і педагогічної практики. Головне завдання педагогічної науки і практики (пошук ефективних шляхів впливу на розвиток особистості).

Основні категорії педагогіки (виховання, навчання, освіта, розвиток та формування особистості, навчання, самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, виховні відносини, соціалізація тощо).

Педагогічний процес. Суть педагогічного процесу, рушійні сили. Педагогічний процес як система (цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний компоненти). Закономірності та принципи педагогічного процесу. Організація педагогічного процесу.

Система педагогічних наук: загальна педагогіка, вікова педагогіка, історія педагогіки, корекційна (або спеціальна) педагогіка, професійна педагогіка, соціальна педагогіка, порівняльна педагогіка та ін. Зв'язок педагогіки із суміжними науками: об'єкти (поняття, закономірності, методи); типи зв'язку (взаємовплив, взаємодія); застосування ідей та методів інших наук тощо.

Тематична інформація

Педагогіка – наука, що вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості.

Термін «педагогіка» походить від грецьких слів *paídos* – діти і *ago* – вести, дослівно – «проводир дітей».

Об'єктом педагогіки є освіта (цілеспрямована діяльність суспільства, яка допомагає людині засвоїти соціальний досвід, увійти в систему існуючих соціальних зв'язків, зберігаючи і розвиваючи при цьому свою неповторну індивідуальність). Спеціально вивчає освіту лише педагогіка.

Предметом педагогіки є процес спрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її виховання, навчання, освіти.

Завдання педагогіки: загальним завданням педагогіки є виявлення, вивчення й обґрунтування законів і закономірностей формування та розвитку людської особистості, розробка на цій основі теоретично-методологічних і

методичних основ виховання як спеціально організованого педагогічного процесу.

Конкретні основні завдання педагогічної науки:

- вивчення виховання як суспільного явища (визначення мети виховання, закономірностей, змісту, форм та методів виховної діяльності);
- дослідження суті та закономірностей розвитку і формування особистості в умовах спеціально організованого виховання;
- розробка основ теорії і технології (практики) виховання та навчання як спеціально організованого педагогічного процесу.

Педагогіка як наука розробляє теорію і технологію організації педагогічного процесу.

Функції педагогіки: теоретична і технологічна.

Теоретична функція педагогіки здійснюється на трьох рівнях:

- описовому – вивчення передового і новаторського педагогічного досвіду;
 - діагностичному - виявлення стану педагогічних явищ (наприклад, успішності, вихованості), встановлення умов і причин, які їх зумовлюють;
 - прогностичному - експериментальні дослідження педагогічної дійсності і побудова на їхній основі моделей перетворення цієї дійсності.
- На прогностичному рівні теоретичної функції педагогіки розкривається суть педагогічних явищ, визначаються їх глибинні причини, науково обґрунтовуються гіпотези. На цьому рівні створюються теорії навчання і виховання, моделі педагогічних систем, що випереджають освітню практику.

Технологічна функція педагогіки також реалізується на трьох рівнях:

- проєктивному, що пов'язаний з розробкою відповідних методичних матеріалів (навчальних планів, програм, підручників, навчальних посібників, педагогічних рекомендацій) на базі теоретичної концепції, у якій визначається план педагогічної діяльності;

➤ перетворювальному, що спрямований на впровадження досягнень педагогічної науки в навчально-виховну практику з метою її удосконалення;

➤ оцінному і коректувальному, що передбачає оцінку впливу результатів наукових досліджень на педагогічну практику і наступну корекцію взаємодії наукової теорії та практики навчання і виховання.

Реалізуючи теоретичну функцію, педагогіка вивчає реальний виховний процес. Здійснюючи конструктивно-технологічну функцію, педагогіка моделює виховний процес, зображає його таким, яким він повинен бути. Теоретична і технологічна функції реалізуються в органічній єдності.

Терміном «педагогіка» позначають дві сфери людської діяльності, спрямовані на виховання людини: педагогічну науку і педагогічну практику.

Педагогічна теорія пізнає закони та закономірності виховання, обґрунтовує його теоретично-методологічні основи, озброює педагогів професійними знаннями про цілі, завдання, зміст, технологію, особливості виховання, навчання, розвитку людей різних вікових груп, уміння прогнозувати, проектувати і здійснювати педагогічний процес.

Об'єктом педагогічної практики є взаємодія учасників педагогічного процесу, а предметом – способи цієї взаємодії, зумовлені його цілями, завданнями та змістом.

Педагогічна практика, спираючись на педагогічну теорію, наповнює її абстрактні істини живим змістом. З цієї точки зору, практичну виховну діяльність розглядають як мистецтво.

Основні категорії педагогіки.

Виховання – це цілеспрямований і організований процес формування особистості.

Термін «виховання» – різноплановий. У широкому розумінні під вихованням розуміють вплив суспільства на формування особистості, процес дій педагогів певних соціальних інститутів, спрямованих на забезпечення оптимальних умов для фізичного, психічного і соціального розвитку

вихованців. У вузькому розумінні під вихованням розуміють конкретний вплив особи вихователя (батьків, учителів та ін.) з метою формування в дитини певних морально-духовних якостей.

Навчання – цілеспрямована взаємодія вчителя та студентів, у процесі якої відбувається засвоєння знань, формування умінь і навичок.

Освіта – процес і результат засвоєння учнями систематизованих знань, умінь і навичок, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих здібностей.

Самовиховання – цілеспрямована робота людини над самоудосконаленням в інтелектуально-духовному, морально-вольовому, естетичному, фізичному та ін. напрямках.

Перевиховання – виправлення відхилень, вад, негативних наслідків, допущених у вихованні людської особистості.

Педагогічний процес – це динамічна система, яка об'єднує процеси виховання, навчання, розвитку і формування (у цілому самоудосконалення) особистості вихованця.

Суть педагогічного процесу – єдність навчання, виховання, розвитку і формування особистості на основі цілісності й спільності. Основні компоненти:

цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний.

Систему педагогічних наук утворюють галузі:

- загальна педагогіка – базова наукова дисципліна, яка вивчає закономірності виховання, освіти, навчання людини, розробляє загальні основи навчально-виховного процесу у виховних закладах усіх типів.

Загальна педагогіка складається з чотирьох розділів: основи загальної педагогіки, теорія освіти та навчання (дидактика), теорія виховання, теорія управління навчально-виховним закладом (школознавство);

- вікова педагогіка (дошкільна, шкільна, педагогіка дорослих) досліджує особливості освіти, навчання і виховання людей різних вікових груп;

- соціальна педагогіка вивчає особливості організації соціального виховання, вплив на розвиток особистості різних чинників соціального середовища.

Науково-теоретичну структуру соціальної педагогіки утворюють:

- андрагогіка (наука про освіту й виховання людини протягом усього її життя), віктимологія (вивчає соціально-педагогічні проблеми різних категорій людей, які стали жертвами несприятливих умов соціальної організації та насильства) та ін.;
- гендерна педагогіка як сукупність підходів, спрямованих на успішну підготовку дітей до статевої поведінки в суспільстві;
- спеціальна педагогіка досліджує особливості навчання і виховання людей з фізичними або психічними вадами розвитку: тифлопедагогіка – наука про навчання та виховання сліпих і слабкозорих людей, сурдопедагогіка – людей з вадами слуху, олігофренопедагогіка – ... розумово відсталих і дітей із затримками розумового розвитку;
- до функціональних педагогічних наук відносять педагогіку вищої школи, педагогіку професійно-технічної освіти, галузеві педагогіки – авіаційну, військову, інженерну, медичну, культурно-освітню, педагогіку виправно-трудової системи, педагогіку підвищення кваліфікації й перекваліфікації спеціалістів та робітничих кадрів, часткові, або предметні методики, які зосереджуються на дослідженні закономірностей викладання і навчання конкретних навчальних дисциплін у закладах освіти всіх типів;
- порівняльна педагогіка – наука про порівняння систем освіти в різних країнах, її завданням є вивчення й узагальнення позитивного зарубіжного досвіду;
- історія педагогіки вивчає стан і розвиток педагогічної теорії та практики на різних етапах розвитку людського суспільства;

- народна педагогіка – галузь емпіричних педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання;

- етнопедагогіка – наука про народну педагогіку, досліджує досвід народу, з'ясовує можливості й ефективні шляхи реалізації прогресивних педагогічних ідей народу в сучасній науково-педагогічній діяльності, досліджує способи встановлення контактів народної педагогічної мудрості з педагогічною наукою, аналізує педагогічне значення тих чи інших явищ народного життя і з'ясовує їх відповідність чи невідповідність сучасним завданням виховання.

Педагогічний процес – цілеспрямована, свідомо організована, динамічна взаємодія (співпраця, партнерство) вихователя і вихованців, у процесі якої вирішуються суспільно необхідні завдання освіти й гармонійного виховання.

Педагогічний процес – цілісний процес, що органічно поєднує навчання, виховання, формування і розвиток вихованців. Цілісний педагогічний процес – це якісне новоутворення, що регулюється власними закономірностями (цілісністю, спільністю, єдністю), котрі підпорядковують усі компоненти єдиній меті. Структура цілісного педагогічного процесу універсальна: притаманна як процесу в цілому, так і кожному з його підпроцесів (оскільки єдиною є основа – педагогічна діяльність).

У закономірностях будь-якого процесу (зокрема й педагогічного) відображаються об'єктивні, необхідні, суттєві, повторювальні зв'язки.

Серед загальних закономірностей педагогічного процесу найсуттєвішими є:

- закономірність зумовленості педагогічного процесу потребами суспільства й особистості, можливостями суспільства, умовами протікання процесу;
- закономірність розвитку особистості в педагогічному процесі;
- закономірність управління педагогічним процесом;

- закономірність стимулювання;
- закономірність єдності чуттєвого, логічного і практики в педагогічному процесі;
- закономірність єдності зовнішньої (педагогічної) та внутрішньої (пізнавальної) діяльності;
- закономірність єдності завдань, змісту, організаційних форм, методів і результатів виховання;
- закономірність динаміки педагогічного процесу;
- закономірність інтегративного (нерозривно зв'язаного, суспільного, єдиного) результату педагогічного процесу.

Організація педагогічного процесу вміщує такі етапи:

- підготовчий – створення належних умов для протікання процесу в заданому напрямі. З цією метою вирішуються завдання: цілепокладання, діагностики умов, прогнозування, протікання і результатів педагогічного процесу, проектування та планування розвитку процесу;
- основний – етап здійснення педагогічного процесу;
- завершальний – етап аналізу досягнутих результатів.

Питання для обговорення

1. Виникнення педагогічної науки. Її об'єкт та предмет.
2. Функції та особливості педагогіки як науки.
3. Система педагогічних наук.
4. Методологічні (теоретичні) засади педагогіки.
5. Основні категорії педагогіки.
6. Сучасна наука у межах навчального процесу.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що становить предмет дослідження педагогіки, та які проблеми вона розробляє?
2. Які завдання педагогічної науки?

3. Які об'єктивні суспільні та економічні причини зумовили необхідність виникнення та розвитку педагогічної теорії?

4. Як сталася назва науки про виховання - педагогіки, і коли вона виділилася в особливу галузь наукового звання?

5. Які основні поняття розглядаються педагогікою?

6. З якими науками педагогіка має міцні зв'язки?

7. Чим зумовлено формування народної педагогіки та розробки етнопедагогіки?

8. У чому Ви бачите педагогічний сенс народних казок?

9. Які функції сучасної педагогіки?

10. Яка структура педагогічної науки?

11. Які галузі педагогічної науки знаєте?

12. Які методологічні (теоретичні) основи педагогіки?

13. Що таке методологія?

14. У чому сутність системного, особистісного та діяльнісного підходів?

15. У чому особливості сучасної педагогіки?

16. Що вивчає педагогіка, та які основні поняття розглядаються педагогікою?

Контрольні завдання

1. Скласти опорний конспект теми.

2. Підготувати наочний матеріал на цю тему (Презентація, ролик, проєкт).

3. Виділіть основні етапи розвитку педагогіки як науки.

4. Підготувати та проведіть диспут на тему «Педагогіка – наука чи мистецтво?».

5. Скласти тести, кросворди, шаради, ребуси, загадки на цю тему.

Тематика повідомлень та доповідей

1. Класики педагогіки про роль та значення педагогічної науки.

2. Методологічні (теоретичні) проблеми сучасної педагогіки.

Робота з літературою

1. Скласти конспект на тему взаємозв'язок педагогічної науки та практики.

2. Скласти бібліографічний список до теми «Педагогіка», «Педагогічна система», «Методологія (теорія) педагогіки».

Завдання для самоперевірки і контролю

1. *Педагогіка – це:*

- а) мистецтво, що спирається на передові здобутки всіх наук;
- б) наука про закономірності розвитку виховання, що розробляє цілі, завдання, методи, утримання виховання;
- в) наука про навчання та виховання підростаючого покоління та дорослих людей за допомогою цілеспрямованої та спеціально організованої системи освіти.

2. *Предметом педагогіки є:*

- а) процес становлення особистості людини, що розвивається; б) історія розвитку людського суспільства; в) процес виховання підростаючого покоління.

3. Встановіть відповідність між розділами педагогіки та їх предметами вивчення:

1. Історія педагогіки. 2. Ентопедагогіка. 3. Педагогіка вищої школи. 4. Корекційна педагогіка. 5. Андрогогіка. 6. Соціальна педагогіка. 7. Шкільна педагогіка	а) традиційні народні методи навчання та виховання людей; б) форми та методи освіти дорослих; в) історичні етапи розвитку педагогічних ідей; г) навчання, виховання та розвиток підростаючого покоління у процесі здобуття освіти у середній школі; д) навчання та виховання людей з відхиленнями у розвитку; е) навчання, виховання та розвиток людей у процесі здобуття вищої освіти; ж) взаємодія особистості із середовищем її проживання
---	---

4. Виберіть зі списку дисципліни, отримані в результаті:

а) диференціації педагогіки; б) її інтеграції з іншими науками:

1) педагогічна психологія; 2) соціальна педагогіка;

- 3) філософія освіти; 4) корекційна педагогіка;
5) вікова педагогіка.

Література

1. Вишневський, О. І. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій / О.І.Вишневський, О. М. Кобрій, М. М. Чепіль; за ред.О. Вишневського.Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.
2. Волкова, Н. П. Педагогіка: навч. посібник.К.: Вид. центр «Академія», 2000. 576 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. Закладів. К.: Освіта України, 2006. 528 с.
4. ондраіпова, Д.В. Педагогіка в запитаннях і відповідях: павч. Посіб./ Л.В.Кондрапува, О.Л.І Іермяков, І І.І.Зеденкова, Г'.Ю.ДавреІпппа. І Знання, 2006.252с.
5. Косенко К. М. Оспоіні загальної педагогіки: курс лекцій для І Іуд, пед. спеціальностей вищих навч. закладів.: Повний світ, 2005. 184 с.
6. Мазоха, Д.С. Педагогіка / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. К.: Центр навч. літ., 2005. - 232 с.
7. Мойсеюк, Н. Є. Педагогіка. К., 2001. 608 с
8. Пальчевський, С. С. Педагогіка: навч. посібник К.: Каравела, 2007.576 с.
9. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. - 2-ге вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2006. 700 с.
10. Фіцула, М. М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. К.: Академія, 2000. 554 с.
11. Педагогіка URL:
http://pidruchniki.com/14560603/pedagogika/urok_osnovna_forma_organizatsiyi_na_vchannya_suchasniy_shkoli#24

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ: «ОСВІТА Й ВИХОВАННЯ У СВІТОВІЙ СУСПІЛЬНІЙ ЦИВІЛІЗАЦІЇ. ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА ЕПОХИ АНТИЧНОСТІ»

Питання для обговорення

1. Предмет і завдання історії педагогіки. Підходи світової науки до виникнення виховання.
2. Виховання у первісному суспільстві. Виникнення перших шкіл у світовій цивілізації.
3. Виховання у Древній Греції.
4. Древньогрецькі філософи про формування людської особистості (Сократ, Платон, Аристотель, Демокрит).
5. Школа і педагогіка Стародавнього Риму.

Термінологічний мінімум

Принципи історії педагогіки (об'єктивності, історизму, логічного взаємозв'язку); біологічний, психологічний, релігійний, соціологічний та культурологічний підходи до виникнення виховання; піктограми, папіруси, манускрипти; школи писців і жерців, рамессеум, ієрогліфи, агели, криптії, ефебія, калокагатія; гінекея, школи граматистів, кифаристів; палестри; гімнасія, академія, школи риторів.

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. Розкрийте сутність взаємозв'язку історії педагогіки і психології.
2. У чому полягає значення ретроспективного аналізу педагогічних понять для сучасності?
3. Які особливості принципу об'єктивності в історії педагогіки?
4. Конкретизуйте три вихідні посилення про сутність принципу історизму в історико-педагогічній науці.
5. На яких джерелах базується історико-педагогічне знання?
6. Чому позбавлений науковості біологічний підхід щодо виникнення виховання?

7. Чому не є послідовним психологічний підхід щодо виникнення виховання?

8. Як розвивалося і вдосконалювалося виховання дітей у різні періоди розвитку первісного суспільства?

9. Якою була писемність, виховання і навчання дітей у державі Шумер?

10. Які особливості навчання і виховання дітей були в навчальних закладах держави Єгипет?

11. Для яких соціальних станів людей існували навчальні заклади в державі Індія і яким було в них навчання і виховання дітей?

12. Яким був зміст навчання і виховання дітей у навчальних закладах держави Китай?

13. Чи для всіх дітей було доступним навчання і виховання в навчальних закладах держав Стародавнього Сходу і якій статі надавали перевагу?

14. У чому полягали особливості спартанської системи виховання і навчання молоді?

15. Чим відрізнялася афінська система виховання і навчання молодого покоління від спартанської?

16. У чому полягало виховання вільнонароджених дівчат у давньогрецьких державах Лаконія та Аттика?

17. Хто і як започаткував педагогічну теорію та якими були педагогічні міркування Демокрита?

18. Які твори залишив нащадкам Сократ і що було головним у його педагогічних поглядах?

19. У яких творах торкався педагогічних проблем Платон та як їх розв'язував?

20. У якому творі Аристотель виклав свої думки про виховання і навчання вільнонароджених дітей і в чому полягав їхній зміст?

21. Які типи шкіл започаткували давньогрецькі вчені-філософи і чи їхні назви вживають нині?

22. У чому полягали особливості навчально-виховної системи Стародавнього Риму та які типи шкіл до неї входили?

23. Хто з освітніх діячів античності був першим педагогом-практиком і теоретиком?

24. У яких творах він висвітлив свої педагогічні погляди і в чому полягає їхній зміст?

25. У якій древній цивілізації з'являється перше письмо?

26. Розкрийте основні шляхи виховання у первісно родовому суспільстві.

27. Назвіть два найголовніших закони людського співжиття та виховання первісно родової общини.

28. Що таке «будинки молоді» та «ініціація»?

29. Які школи у світовій цивілізації є найдревнішими?

30. Які перші школи у світовій цивілізації є більш прогресивними? Чому?

31. Назвіть типи шкіл у Стародавньому Римі.

32. Як виховувались діти демосу?

33. Під впливом яких факторів формувалась особистість у спартанській системі виховання?

34. В чому сутність ідеї гармонійного виховання підростаючого покоління в афінській виховній системі?

35. Назвіть основні завдання і мету спартанського виховання.

36. Яку людину афіняни вважали ідеальною?

37. Яким був зміст навчання в школах граматистів і кіфаристів?

38. Назвіть політичні, економічні та культурні передумови виникнення давньогрецьких систем виховання та давньоримської системи виховання.

39. Порівняйте виховання жінки в Спарті й Афінах: визначте схожість і відмінність цих виховних систем.

40. Порівняйте педагогічні ідеї Сократа, Платона, Аристотеля і Демокрита. Що нового вніс кожен з них у систему виховання молоді?

41. Чому Квінтіліана ми називаємо першим «штатним» учителем?
42. Чому спартанці надавали перевагу фізичному вихованню?
43. У чому проявляється класовий характер виховання в Стародавньому Римі?
44. У чому проявляється прогрес системи освіти в епоху еллінізму?
45. Які вимоги до вчителя ставив Квінтіліан?
46. Порівняйте ці вимоги з вимогами до учителя сучасної школи.
47. Зіставте системи виховання Сократа, Платона, Аристотеля і Демокрита. Яка з цих систем є більш демократичною? Які елементи цих систем зустрічаються в сучасних виховних системах?
48. Яку мету виховання пропонує Аристотель? Порівняйте її з метою виховання в сучасному суспільстві.

Завдання практичного спрямування (проектна робота)

1. Проаналізувати й порівняти системи навчання й виховання в Спарті та Афінах і Заповнити таблицю «Особливості виховання в країнах стародавнього світу», відобразивши в ній таку інформацію: Держава – Система шкіл – Специфіка освіти й виховання – Спільні риси у вихованні.
2. Проаналізувати погляди Конфуція й створіть вербальний портрет ідеально вихованої людини.
3. На основі узагальнення особливостей освіти й виховання в Стародавній Греції, аналізу картини Рафаеля «Афінська школа».
4. Проаналізувати висловлювання Конфуція, записані в книзі «Лунь-Юй» («Бесіди і судження»), дайте відповіді на запитання:
 - Якого значення філософ надавав людяності як риси характеру особистості? Який зміст він вкладає в це поняття?
 - Які п'ять вимог повинна виконати особистість, щоб бути людяною?
 - Про що найбільше вболівав філософ? Чи погоджуєтесь Ви з його думкою?

- Як повинен навчати й виховувати студентів благородний муж?
- Чи є актуальною наведена думка Конфуція? Чи відповідає вона характеру сучасної освіти й виховання? Обґрунтуйте свою позицію.

«Молодь вдома повинна бути шанобливою до батьків, поза домом поважною до старших, відзначатися обережністю й щирістю, щедрою любов'ю до всіх і зближуватися з людьми людськими. Якщо, з дотриманням цього залишається час, то присвячуй його учінню» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006).

5. Прочитайте й Проаналізувати погляди Платона, викладені в праці «Закони», щодо особливостей спартанського виховання й визначіть:

- Особливості навчання й виховання новонароджених.
- Зміст виховання дітей у дитячих садках.
- Значення ігор, танців, музичного мистецтва у формуванні особистості.
- Значення фізичного і військового виховання юнаків і дівчат.

6. Виділіть з твору Платона «Держава» і запишіть ідеї про виховання та навчання дітей, проведіть аналогію із сучасними поглядами на сутність і зміст виховання.

7. Розкрийте й охарактеризуйте зміст системи освіти та виховання молоді, розробленої Платоном. Які елементи спартанського й афінського виховання використано в системі Платона? У чому цінність цієї системи?

8. Знайдіть і випишіть цитати з твору Платона «Апологія Сократа», які б свідчили про заклик Сократа до морального самовдосконалення особистості. З'ясуйте погляди Аристотеля щодо особливостей виховання, викладені в праці «Політика», дайте відповіді на запитання:

- Якого значення надає автор вихованню дітей і молоді в розвитку держави?
- Яка мета і зміст виховання?

- Які особливості виховання дітей на різних вікових етапах?
- Напрями освіти молодого покоління.
- Взаємозв'язок фізичного і розумового виховання.

9. Впишіть з «Фрагментів про виховання» Демокрита оригінальні для його часу думки про виховання дітей. Дайте оцінку цим думкам із позицій сьогодення.

10. Знайдіть, выпишіть і Проаналізувати думки із твору М. Ф. Квінтіліана «Про виховання оратора»:

- Вимоги до педагогів.
- Особливості й методи виховання дітей у ранньому віці.
- Переваги шкільного виховання перед домашнім.
- Урахування природи дитини в розвитку.
- Ставлення до тілесних покарань.
- Вплив музики на римування майбутнього оратора.
- Зміст і методи навчання ораторів.

11. Познайомившись із знайденими фрагментами твору Квінтіліана «Про виховання оратора, Скласти:

- пам'ятку для батьків;
- пам'ятку для вчителів
- пам'ятку для виступаючих перед великою аудиторією;
- виділіть систему поглядів одного з давньогрецьких філософів.

12. Скласти кросворд (лото).

Питання для роздумів

1. Обґрунтуйте, який з підходів щодо виникнення виховання є абсолютно не науковим.
2. Які з пам'яток джерел педагогіки є на території вашого краю?
3. Доведіть, що Спартанська та Афінська виховні системи є такими, що унеможливають одна одну.

4. Що є принципово відмінним у школах писців і жерців (Стародавній Єгипет)?

5. Які наслідки Афінської освітньої системи мають непересічну цінність для сучасної загальнолюдської і педагогічної культури?

Теми рефератів та презентацій

1. Історія педагогіки як компонент історії.
2. Історія педагогіки і сучасні проблеми виховання.
3. Загальні аспекти виховання у фрейдизмі та екзистенціалізмі.
4. Розуміння виховання у неотомізмі і сучасність.
5. Культурологічний підхід та його місце в історико-педагогічній науці.
6. Загальна характеристика шляхів та засобів виховання у первісно родовій общині.
7. Перші релігійні культи як засоби виховання у родовій общині.
8. Характеристика змісту освіти у школах Близького Сходу (3-1 тис.р. до н.е.).
9. Загальна характеристика освіти й виховання у Древньому Китаї (1 тис.р. до н.е.).
10. Спільні та відмінні риси змісту освіти у світовій цивілізації доісторичного періоду.
11. Аналіз перших педагогічних пам'яток у світовій цивілізації.

Література:

1. Галузинський В. М., Євтух Є. Педагогіка: теорія та історія. К., 1995.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 1.
3. Історія педагогіки / за ред. Гриценка М. С. – К.: Вища, шк., 1973.
4. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
5. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996.

6. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. Посіб. К. : Центр учбової літератури, 2016.

7. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник . Суми: СумДПУ, 2000.

8. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. – [в 2-х т.]. –Харків: ХНАДУ, 2011. – Т. 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ОСВІТА Й ВИХОВАННЯ В ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ»

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика епохи Середньовіччя. Система середньовічних шкіл.

2. Культура епохи європейського Відродження (Вітторіно да Фельтре). Гуманістичні ідеї освіти й виховання (Ф.Рабле, Е.Роттердамський, М.Монтень).

3. Виникнення перших університетів у Західній Європі та організація навчання в них.

4. Педагогічні погляди Т. Мора та Т. Кампанелли.

5. Виникнення шкіл нового типу: гімназій, колегіумів, державних та приватних шкіл для дівчат.

Термінологічний мінімум

Католицизм, схоласт, монастирські єпископські чи кафедральні, церковно-приходські школи; сім вільних мистецтв, університет, вагант, метафізика, психологія, етика, політика, ліценціат, космологія; магістр права, медицини чи теології; утопія; колегіуми і гімназії.

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. Яку роль відіграла християнська релігія в розвитку освіти у країнах середньовічної Європи?

2. Які типи церковних шкіл існували в середньовічних європейських країнах і якими були в них організація та методика навчання? Які особливості мало навчання й виховання дітей ремісничого та купецького населення середньовічної Європи?

3. Яким був процес, зміст та методика виховання дітей феодалів в епоху середньовіччя?

4. Як розвивалася педагогічна теорія в країнах середньовічної Європи?

5. Який вплив на середньовічне європейське шкільництво мала схоластика?

6. Що зумовило появу університетів у країнах середньовічної Європи і якими були зміст, методика та організація університетської освіти?

7. Що таке епоха Відродження і яке відкриття того часу, за словами І. Франка, стало «величезним рушієм поступу»?

8. Розвитку яких наук сприяла епоха Відродження?

9. Перерахувати характерні особливості епохи Відродження.

10. У чому проявляється вплив релігії на школу і педагогіку періоду Відродження?

11. У чому обмеженість епохи Відродження?

12. Яка ідейна течія виникає в період епохи Відродження; її місце у формуванні особистості?

13. Хто був зачинателем гуманізму і культури епохи Відродження та які вимоги в галузі освіти ставили педагогигуманісти?

14. У чому полягає внесок у практичну педагогіку епохи Відродження педагога-гуманіста Вітторіно да Фельтре?

15. Які нові методи виховання і навчання пропонує В. да Фельтре в «Будинку радості»?

16. До якої цінної педагогічної ідеї, взятої з педагогіки Афінської держави, повернулися педагоги-гуманісти епохи Відродження?

17. У якому творі та як саме розвивав педагогічні ідеї гуманізму французький письменник Франсуа Рабле?

18. Який внесок у збагачення гуманістичної педагогіки епохи Відродження зробив французький філософ-гуманіст Мішель Монтень?

19. Яка наука, на думку М. Монтеня, є справжньою і чому?

20. Які взаємостосунки повинні панувати в школі, за М. Монтенем?

21. Які педагогічні завдання виховання пропонує М. Монтень, що є актуальними і сьогодні?

22. Які педагогічні твори належать перу голландського педагога-гуманіста Еразма Роттердамського та які педагогічні проблеми він у них розробляв?

23. За які форми освіти виступає Е. Роттердамський?

24. Чому один із памфлетів Е. Роттердамського називається «Грубі вчителі»?

25. Чому Т. Мора і Т. Кампанеллу ми називаємо утопістами?

26. У чому полягає сутність утопічного педагогічного вчення англійського письменника-гуманіста Томаса Мора, викладеного у його головному творі?

27. Яким має бути, на думку Томмазо Кампанелли, виховання і навчання дітей обох статей в ідеальному суспільстві, зображеному у творі «Місто Сонця»?

28. Як було організоване навчання і виховання на острові Утопія і в місті Сонця?

29. Чому соціалісти-утопісти порушили проблему трудового виховання молоді?

30. Яке відгалуження християнства виникло в період Реформації та який вплив воно мало на тогочасну освіту?

31. Якими педагогами-практиками і теоретиками прославилась Реформація та який внесок вони зробили в розвиток тогочасного шкільництва?

32. У чому був позитив і в чому – негатив діяльності єзуїтських шкіл та що вперше запровадили єзуїти з метою поліпшення шкільної справи?

Завдання практичного спрямування

1. Прочитайте уривки з роману Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель», представлені в хрестоматії (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Бєлкіна ; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 64–78), знайдіть відповіді на запитання:

- Де і яку освіту отримав Гаргантюа?
- Чому після навчання Гаргантюа в декількох учителів його батько помітив, що хлопець не мав успіхів?
- Як оцінює автор схоластичних учителів?
- У чому полягають особливості нового виховання й навчання Гаргантюа, яке організовує педагог Понократ?
- Оберіть цитати з твору й визначте напрями і зміст нового виховання Гаргантюа?
- Які переваги нової освіти перед старою показує автор?

2. Підготувати презентацію на тему «Особливості катехізичного методу навчання середньовіччя»

3. В епоху Відродження педагогічна думка розвивалась порізно, відбиваючи специфічні особливості розвитку кожної країни. Виділіть ці особливості в Італії, Франції, Англії, Німеччині. Визначте спільне і відмінне в педагогічній думці цього часу.

4. Заповнити таблицю позитивних і негативних ознак освіти XI–XIVст. в Європі.

5. Ф. Рабле розповідає про те, як Король навчав свого сина Гаргантюа. Виділіть методи, які застосовували вчителі-схоласти і вчителі-гуманісти. Дайте порівняльну характеристику цим методам.

6. Прочитавши твір М. Монтеня «Досліди», Скласти поради для вчителя по організації роботи на уроці, або збірник афоризмів на допомогу вчителю, або поради молодому учителю-вихователю, або перелік методів заохочення і покарання в роботі учителя.

7. Оцініть вклад педагогів-гуманістів в розвиток педагогічної думки.

8. Із курсу педагогіки ви знаєте про різні види навчання : догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване. Елементи яких видів ви зустрічаєте в романі Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель». Оцініть ефективність цих видів навчання.

9. Скласти кросворд (лото).

Питання для роздумів

1. У чому полягає обмеженість усіх виховних станових систем Середньовіччя?

2. Доведіть обмеженість школи Середньовіччя у принципах і організації навчання.

3. Обґрунтуйте принципову помилку у вихованні майбутнього лицаря.

4. Оцініть погляди Демокрита і Аристотеля на виховання: «Можуть бути юнаки вчені і старики нерозумні, бо навчає мислити не час, але раннє виховання і природа» (Демокрит)

5. «Законодавець має віднести з надзвичайною увагою до виховання молоді, оскільки в тих державах, де цей предмет знаходиться в зневаженні, і самі державні устої мають з того збитки» (Аристотель) Наскільки сучасно звучать ці думки? Обґрунтуйте свою відповідь.

6. Демокрит стверджував: «Якби дітей не змушували до праці, то вони не навчились би ні грамоті, ні музиці, ні гімнастиці, ні тому, що найбільш зміцнює добродетель – сорому. Саме з цих занять, як правило, народжується сором». Яке значення трудовому вихованню надавав Демокрит? Наскільки сучасними ці слова є сьогодні? Обґрунтуйте свої відповіді.

Література

1. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 1. С. 13–238.

2. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 7–92.

3. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996.

4. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016.

5. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2000.

6. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 1. С. 5–103.

САМОРСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ Я. А. КОМЕНСЬКОГО»

Питання для обговорення

1. Життя та діяльність Я. А. Коменського.
2. Світогляд Я. А. Коменського та його завдання виховання особистості.
3. Принцип природовідповідності, вікова періодизація та система шкіл (за Коменським).
4. Класно-урочна система та принципи навчання Коменського.
5. Підручники Я. А. Коменського.
6. Я. А. Коменський про школу, вчителя та моральне виховання дітей.

Термінологічний мінімум

«Велика дидактика», пансофія, сенсуалізм, «tabula rasa», принцип природовідповідності, материнська школа, школа рідної мови, латинська школа, «сім вільних мистецтв»(граматика, діалектика, риторика, арифметика, геометрія, музика і астрономія); принципи наочності, свідомості і активності, послідовності і систематичності.

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. Чому Я. А. Коменський вважається основоположником наукової і демократичної педагогіки?
2. У яких навчальних закладах він здобував освіту?

3. У чому полягало новаторство Я. А. Коменського в його практичній педагогічній діяльності в братських школах Пшерова, Фульнека, Лешно?
4. Які твори він написав, працюючи ректором братської гімназії в м. Лешно та керуючи експериментальною школою в м. Шарош-Паток?
5. Де провів Я. А. Коменський останні роки свого життя і над якими творами працював?
6. У чому полягає сутність його поглядів на процес пізнання, мету та основні завдання виховання?
7. Як Я. А. Коменський сприйняв ідею античних мислителів, що правильне виховання має узгоджуватися з природою?
8. У чому полягає сутність розробленого ним загальнопедагогічного принципу природовідповідності виховання?
9. Чи відповідає сучасній, розроблена Я. А. Коменським вікова періодизація розвитку дітей?
10. Досвід яких шкіл взятий за основу Коменським при обґрунтуванні класно-урочної системи навчання?
11. З яких ступенів складається створена ним система шкіл і за яким принципом побудована?
12. Які навчальні предмети Я. А. Коменський запропонував для кожного зі ступенів шкільної системи?
13. Практичний досвід роботи шкіл яких країн він теоретично узагальнив, пропонуючи нову організацію шкільного навчання, і в чому вона полягає?
14. Чому Я. А. Коменського вважають автором нової теорії навчання дітей у школі?
15. Чи користувався він педагогічним поняттям «принципи навчання» і які з них уперше всебічно обґрунтував у своїх творах?
16. Які шкільні підручники написав Я. А. Коменський та якими, на його думку, вони повинні бути?

17. Які рекомендації дав Я. А. Коменський щодо зосередження уваги і зацікавлення дітей у шкільному навчально-виховному процесі?

18. Як трактував Я. А. Коменський дидактику і чи його думка суголосна сучасному трактуванню?

19. «Світ видимих речей в малюнках» – який його зміст?

20. Які моральні риси та чому, на його думку, треба насамперед формувати у учнів і за допомогою яких методів?

21. У чому полягає сутність розробленого Я. А. Коменським релігійного виховання дітей та методики формування в них релігійно-християнських рис?

22. Яке місце у шкільному навчально-виховному процесі він відводив учителеві та які вимоги висував до нього?

23. У чому полягає значення практичної педагогічної діяльності та науково-педагогічної творчості Я. А. Коменського та який її вплив на подальший розвиток світової педагогіки?

Завдання практичного спрямування

1. Уважно прочитайте й Проаналізувати повну назву праці «Велика дидактика» й визначте головні завдання школи й кінцеву мету навчання, сформульовані в ній. Яке місце автор відводить вихованню дітей і молоді в школі? Проаналізувати подану цитату:

«Велика дидактика, яка містить універсальну теорію вчити всіх і всьому або вірний і ретельно обдуманий спосіб створювати по всіх общинах, містах і селах кожної держави такі школи, в яких би все юнацтво обох статей, без будь-якого де б то не було винятку, могло навчатися наук, вдосконалюватися в нормах, набиратися благочестя і, таким чином, в роки юності навчатися всього, що потрібно для справжнього майбутнього життя» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко К. : Центр навчальної літератури, 2006. С. 101).

2. Проаналізувати працю Я. А. Коменського «Велика дидактика», дайте відповіді на запитання і виконайте завдання:

- Які три вимоги ставить автор до освіти й виховання людини?
- Із чим порівнює педагог розум людини? Чи погоджуєтесь ви з думкою автора, який, посилаючись на Аристотеля, вважає, що розум людини подібний до «чистої дошки»: «...Подібно до того, що, як на чистій дошці тямущий у своїй справі письменник міг би написати, а живописець – намалювати що завгодно, так у людському розумі однаково легко накреслити все тому, хто добре знає мистецтво навчання» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н.І.Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко К. : Центр навчальної літератури, 2006. С. 102).

- Хто потребує освіти й виховання?
- Яке ставлення автора до жіночої освіти?
- Чому потрібно вчити дітей у школах?
- Яка школа повинна насправді відповідати своєму призначенню?

3. На основі вивчення розділів XVI, XVII «Великої дидактики» визначте:

- Які «основоположення» виділив Я. А. Коменський у своїй праці?
- Як трактує автор принцип природовідповідності навчання та виховання

- Із якими професіями порівнює автор працю вчителя?

4. Які асоціації проводить Я. А. Коменський із розвитком тварин і рослин у природі, з одного боку, й вихованням та освітою дітей, з іншого?

4. У розділі XIX «Великої дидактики» знайдіть і выпишіть думки Я.А.Коменського, що стосуються розробки ним класноурочної системи.

5. Знайдіть у розділі XX «Великої дидактики» і выпишіть основні положення, які використав Я. А. Коменський в обґрунтуванні принципу наочності.

6. На основі вивчення праці Я. А. Коменського «Материнська школа» з'ясуйте відповіді на запитання й виконайте завдання:

- Який головний обов'язок батьків стосовно дітей?

• Чи є, на ваш погляд, доречною й актуальною думка Я.А.Коменського про необхідність поєднання сімейного й суспільного виховання дітей, вирішальну роль у вихованні дітей закладів освіти, часткову компенсацію зайнятості й браку часу в батьків професійною педагогічною діяльністю?

7. Узагальніть науково-педагогічну спадщину Я. А. Коменського, Скласти хронологічну таблицю: «Науково-педагогічний доробок Я.А.Коменського», вказавши: Назву праці, рік написання праці, головні ідеї, примітки й коментарі.

8. Написати твір-роздум на одну із запропонованих тем:

- «Я. А. Коменський – батько наукової педагогіки»;
- «Я.А. Коменський і сучасність».....

Питання для роздумів

1. Що підштовхнуло Я. А. Коменського створити «Велику дидактику»?
2. Яким було відношення Я. А. Коменського до релігії?
3. Яку роль відіграє класно-урочна система Я. А. Коменського у наш час?

Теми рефератів та презентацій

1. Я. А. Коменський про роль дисципліни у навчанні та вихованні.
2. Філософські погляди Я. А. Коменського.
3. Політична концепція Я. А. Коменського.
4. План всезагального перетворення суспільства.
5. Я. А. Коменський про роль сім'ї у вихованні та навчанні.
6. Зміст та форми сімейного виховання за Я. А. Коменським.
7. Я. А. Коменський – батько природовідповідної педагогіки.
8. Шкільна система Я. А. Коменського та принципи її побудови.
9. Я. А. Коменський про принципи виховання людяності.
10. Педагогічні ідеї Я. А. Коменського в Україні в XVII та першій половині XIX століття.
11. Роль учителя у навчально-виховному процесі за Коменським.

12. Вимоги, які ставив Я. А. Коменський до учителя.

Література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [3-ге вид., стер.]. К.: Академвидав, 2009.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – Кн. 1.
3. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко. К. : Центр навчальної літератури, 2006.
4. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения в 2 т. М., 1982.
5. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб / М. В. Левківський, Д. І. Пащенко. К.: Центр учбової літератури, 2016.
7. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. К. : Кондор, 2009.
8. Мітюров В. Н. Педагогічні ідеї Я. А. Коменського на Україні. К, 1971.
9. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2000.
10. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ПЕДАГОГІКА ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА ТА ПЕРІОДУ СТАНОВЛЕННЯ КАПІТАЛІЗМУ»

Питання для обговорення

1. Педагогічні ідеї Дж. Локка.
2. Ідея вільного виховання Ж.- Ж. Руссо. Вікова періодизація та система виховання Ж.-Ж. Руссо.
3. Педагогічні погляди французьких філософів К. Гельвеція та Д. Дідро.

Термінологічний мінімум

Вільне виховання, виховання «джентльмена», сенсуалізм, чуттєвий досвід, «здоровий дух у здоровому тілі», дисциплінування характеру, принципи: природовідповідності, педоцентризму; «сон розуму», «зовнішні відчуття», теорія «вроджених ідей», «Катехізис моралі».

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. Який суспільний устрій започатковано в Англії внаслідок антифеодальної революції середини XVII ст.?

2. У якому стані перебувало англійське шкільництво XVII ст. і чи державна влада підтримувала його?

3. Як оцінювали стан шкільної справи передові англійські діячі XVII ст. і які вимоги ставили в освітній галузі?

4. Життєвий шлях Дж. Локка.

5. Що прагнув теоретично осмислити Дж. Локк у своїх філософських творах?

6. У яких творах Дж. Локк висвітлив свої педагогічні погляди і які проблеми виховання та навчання дітей обґрунтовував?

7. У чому полягає сутність учення Дж. Локка про мету, завдання і зміст виховання джентльмена?

8. Якій стороні гармонійного виховання і чому Дж. Локк надавав особливого значення?

9. У чому полягає сутність учення Дж. Локка про завдання, зміст і методи морального виховання дітей?

10. Чому Дж. Локк вважав розумове виховання далеко не головним і як він визначав його завдання, зміст і методи?

11. Що вважав Дж. Локк найголовнішим у методиці навчального процесу?

12. Яких помилок припускався Дж. Локк, обґрунтовуючи сенс морального і розумового виховання?

13. Як ставився Дж. Локк до виховання дітей простолюдинів у розробленому ним проекті закону під назвою «Записка про робочі школи»?

14. У чому полягає цінність англійської педагогіки XVII ст. для подальшого розвитку теорії та практики виховання?

15. За що королівська влада Франції переслідувала Ж. Ж. Руссо?

16. У чому полягає розвиток принципу Коменського (природо відповідність) Ж. Ж. Руссо?

17. Сутність теорії вільного виховання за Ж. Ж. Руссо.

18. Яка з вікових періодизацій особистості (Коменського чи Руссо) є науково обгрунтованішою?

Завдання практичного спрямування

1. На основі вивчення праці Дж. Локка «Думки про виховання» з'ясуйте відповіді на запитання:

- Які напрями виховання обгрунтовує автор у своїй праці?
- 2. Якого значення в житті людини він надає здоров'ю?
- Який стан людини є щасливим?
- Які засоби фізичного виховання?
- У чому полягає головне завдання в процесі виховання характеру?
- Які причини формування в дитини негативних рис характеру?

2. Прокоментуйте думку: «...Батьки, заохочуючи примхи дітей і пестячи їх, поки вони ще малі, псують їхні природні нахили, а пізніше дивуються, що води, джерело яких вони самі отруїли, виявляються гіркими» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 190).

3. На важливості якого принципу наголошує автор у вихованні характеру? Підберіть думки автора про необхідність вимогливості, суворості в ставленні до дитини та відчуття міри в їх застосуванні.

4. Яке ставлення автора до покарань?. Яке значення у вихованні характеру має метод прикладу?

5. У чому полягає сутність розумового розвитку дитини?. Які способи розвитку допитливості як основи розумового розвитку? Із ким порівнює дітей Дж. Локк? Якого значення в розумовому розвитку дитини він надає іграшки?

6. Виберіть цитати з праці Дж. Локка «Думки про виховання» щодо фізичного виховання дітей.

7. Дайте загальну характеристику праці Ж. -Ж. Руссо «Еміль, або Про виховання»: історія написання, структура, короткий аналіз кожної з 5-ти книг.

8. Прочитайте уривки з праці Ж. -Ж. Руссо «Еміль, або Про виховання», представлені в хрестоматії з історії педагогіки й знайдіть у тексті відповіді на запитання:

- *Якого значення автор надає вихованню в процесі формування особистості? Чи погоджуєтесь Ви з думкою: «Рослини формують культурою, людей – вихованням. Ми народжуємося кволими, ми потребуємо сил; ми народжуємося, не маючи нічого, ми потребуємо допомоги; ми народжуємося дурними, ми потребуємо розуму. Все чого ми не маємо при народженні і чого потребуємо, ставши дорослим, дається нам вихованням» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 209).*

- *Які три «головні елементи» виховання, три «вчителі» виділено в книзі? У чому сутність їхнього виховного впливу?*

- *У чому полягає мета виховання і чим вона обумовлюється?*

- *Яка мета і зміст виховання немовлят?*

- *У яких умовах повинно відбуватися природне виховання хлопчика до 12-и років і чому?*

- *У яких напрямках необхідно здійснювати виховання в дитинстві (від 2-х до 12-и років)?*

- *Яким повинно бути розумове виховання Емілія?*

- *У чому полягають зміст і завдання виховання підлітка?*

- *Яким повинно бути виховання жінки?*

9. Проаналізувати погляди Дж. Локка й Ж. -Ж. Руссо на методи виховання й Скласти кросворд.

Питання для роздумів

1. У чому полягає розвиток принципу природовідповідності виховання Я. А. Коменського у Ж. Ж. Руссо?
2. Яка з вікових періодизацій особистості (Коменського чи Руссо) є науково обґрунтованою?
3. Покажіть паралелі між системою виховання Дж. Локка і сучасною американською системою.
4. Чому система навчання Дж. Локка є антидемократичною?
5. Чому Дж. Локк виступив проти філософів Декарта, Лейбніца та інших?
6. За що королівська влада Франції переслідувала Ж. Ж. Руссо?

Теми рефератів та презентацій

1. Теорія вільного та природного виховання в педагогічній спадщині Ж. Ж. Руссо.
2. Вікова періодизація та зміст виховання в творі Ж. Ж. Руссо «Еміль або про виховання»
3. Патріотичне виховання молоді в творах Ж. Ж. Руссо.
4. Виховні ідеї Локка і завдання виховання в Україні (у сьогоденні).
5. «Вільне виховання» Ж. Ж. Руссо як засіб утвердження відповідальності дітей.

Література

1. Зайченко І. В. Історія пдагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 1. С. 13–238.
2. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 7-92.

3. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва Тернопіль, 1996.

4. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб /М. В. Левківський, Д. І. Пащенко.К.: Центр учбової літератури, 2016.

5. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДПУ, 2000.

6. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. – [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011. – Т. 1. – С. 5–103.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ПЕДАГОГІКА КІНЦЯ XVIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТОЛІТТЯ»

Питання для обговорення

1. Життя та педагогічна діяльність Й. Г. Песталоцці.
2. Ідея гармонійного виховання Й. Песталоцці. Його теорія елементарної освіти та методика початкового навчання.
3. Ідеї німецьких педагогів-філантропів І. Базедова та Хр.Г.Зальцмана.
4. Неогуманізм. В. Гумбольдт та його освітні проекти.
5. Дидактика Ф. Дістервега.
6. Теорія навчання й виховання Й. Гербарта.
7. Р. Оуен про формування особистості.

Термінологічний мінімум

Еклектика, арифметичний ящик, просвітництво, філантропісти, асесори, неогуманізм, утравізм, психологізація навчання, реалі, педагогічний такт, натуралістичний, емпіричний, історичний інтерес, асоціація, всесвітня асоціація, соціетарне суспільство, фаланстер, Новий інститут, Нова гармонія.

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. На могильному пам'ятнику Песталоцці написані слова «Все для інших, нічого для себе». Як ви їх розумієте?

2. У чому полягає експеримент трудового виховання Й. Г. Песталоцці, чи був він доведений до кінця?

3. Значення педагогічної спадщини Й. Г. Песталоцці.

4. Творами яких видатних педагогів захоплювався Й. Г. Песталоцці у студентські роки і які мали дієвий вплив на формування його педагогічних поглядів?

5. Які педагогічні журнали він видавав і які свої праці опубліковував на їхніх шпальтах?

6. Проти чого боровся А. Дістервег на шпальтах педагогічних журналів та які освітні проблеми порушував?

7. Чому А. Дістервег виступив проти конфесійних шкіл?

8. За що А. Дістервег заслужив ім'я «учитель німецьких учителів»?

9. Як розумів А. Дістервег зміст поняття «педагогічна майстерність»?

10. У якому творі він найповніше висвітлив свої педагогічні погляди і для кого він призначений?

11. Як А. Дістервег визначав мету виховання та шляхи її досягнення?

12. Які важливі педагогічні ідеї, започатковані Й. Г. Песталоцці, він розвивав у своїх творах?

13. Які важливі дидактичні принципи та правила А. Дістервег розробляв у головному творі?

14. Які методи навчання він розробляв у своїх творах і яким з них віддавав перевагу?

15. У яких творах А. Дістервег висловив думки про вчителя та його навчально-виховну діяльність?

16. З чим він порівнював учителя та які вимоги ставив перед учителями?

Завдання практичного спрямування

1. Уважно прочитайте працю Й. Г. Песталоцці «Лебедина пісня», з'ясуйте відповіді на запитання:

1. У чому полягає суть теорії елементарної освіти?

2. Як автор трактує природу людини?

Проаналізувати думку про те, що справжньою «суттю людської природи є вся сукупність здібностей і сил, якими людина відрізняється від усіх земних тварин, що не належать до числа людей» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки.

Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред.

Є. І. Коваленко – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 302).

3. Як пов'язує автор гармонійність і природність в освіті?

4. Чи є однобічність у формуванні людини, на думку автора, природною? Як вона шкодить становленню особистості?

Чи погоджуєтесь Ви з думкою педагога: «Однобічність же їх розвитку ... призводить до руйнування, до розкладу і, нарешті, до загибелі тієї сукупності сил людської природи, з якої тільки й може істинним і природним способом виникнути це прагнення» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред. Є. І. Коваленко. К. : Центр навчальної літератури, 2006. С. 302).

5. Які, на думку автора, є засоби розвитку природних сил людини: інтелектуальних, моральних, фізичних?

6. Якого значення педагог надає в розвитку дитини мові?

7. Які засоби розвитку мислення дитини?

8. У чому полягає значення зовнішніх і внутрішніх, фізичних і духовних основ у діяльності дитини?

9. У чому полягає суть теорії елементарної моральної, розумової освіти?

10. Чим відрізняється освіта й виховання людей різних станів?

Чи погоджуєтесь Ви з думкою автора про те, що «розвиток розумових та художніх сил, достатній для селянина, недостатній для міського промисловця, а достатній для міського промисловця та ремісника – недостатній для вищих ділових кіл і науково освічених станів і індивідів»! (Див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб.

/ Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред. Є. І. Коваленко К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 316).

Чи не заперечує педагог ідею гармонійного розвитку й пропагує нерівність між різними станами?

2. Проаналізувати праці Й. Г. Песталоцці «Лінгард і Гертруда», «Як Гертруда вчить своїх дітей», «Книга матерів», з'ясуйте погляди педагога про роль жінки у вихованні дитини, на завдання й зміст сімейного виховання.

Узагальніть вивчення науково-педагогічної спадщини Й. Г. Песталоцці в таблиці «Погляди Й. Г. Песталоцці на роль жінки у вихованні дітей», відобразивши в ній: назву праці і рік її написання, загальну характеристику (історія написання, структура), головні ідеї (цитати).

3. Зробіть порівняльний аналіз змісту і методики навчання Й. Г. Песталоцці, Ф. А. Дістерверга, Й. Ф. Гербарта, Заповнити порівняльну таблицю «Порівняльний аналіз поглядів зарубіжних педагогів щодо змісту й методики навчання», відзначивши в ній критерії порівняння: мету й завдання навчання, структуру й зміст навчання, методи навчання.

4. Написати твір-роздум на тему «Хороший учитель учить шукати істину, поганий подає її в готовому вигляді» (Ф. В. А. Дістерверг).

Питання для роздумів

1. Як розуміють релігію Й. Песталоцці у сучасній педагогіці?
2. Чи простежується зв'язок між ідеєю гармонійного виховання Й. Песталоцці і сучасними завданнями виховання учнів?
3. У чому є зв'язок між метою виховання Й. Дістервега і метою виховання в Україні на сучасному етапі?
4. Обґрунтуйте сутність авторитаризму виховання у Й. Гербарта.

Теми рефератів та презентацій

1. Педагогічні погляди Й. Г. Песталоцці.
2. Роль вихователя в розвитку дитини за Й. Г. Песталоцці.
3. Значення педагогічної спадщини Й. Г. Песталоцці.

4. Творче використання педагогічної спадщини А. Дістервега в сучасній школі.
5. Поширення й подальший розвиток А. Дістервегом дидактичних ідей Й. Г. Песталоцці.
6. Педагогічна діяльність А. Дістервега.
7. Порівняльний аналіз змісту і методики навчання Й. Песталоцці, А.Дістервега, Й. Гербарта.
8. Основні етапи навчального процесу (Й. Дістервег і сучасна дидактика).

Література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [3-ге вид., стер.]. – К.: Академвидав, 2009.
2. Дістервег А. Вибрані педагогічні твори. М., 1956.
3. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 1.
4. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
5. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва Тернопіль, 1996.
6. Історія педагогіки / За ред. М. С. Гриценка. К., 1973.
7. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб К : Центр учбової літератури, 2016.
8. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. Посіб. К.: Кондор, 2009.
9. Нариси з історії педагогіки /За ред М. А. Константинова. М., 1952.
10. Песталоцці Й. Г. Вибрані педагогічні твори. В 3-х т. М., 1961.
11. Сбруєва А. А Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДГТУ, 2000.

12. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-хт.]. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОЇ ПЕДАГОГІКИ КІНЦЯ ХІХ- XX СТОЛІТТЯ»

Питання для обговорення

1. Реформаторська педагогіка (педагогіка вільного виховання, педагогіка особистості, експериментальна педагогіка)
2. Прагматична педагогіка Д. Дьюї.
3. Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М.Монтессорі, С. Френе).
4. Ідея цілісного виховання Р. Штайнера.
5. Ідеї виховання й навчання в педагогіці екзистенціалізму.
6. Виховна система Я. Корчака.

Термінологічний мінімум

Клерикальна педагогіка, реформаторська педагогіка, теорія вільного виховання, експериментальна педагогіка, інстинкт боротьби, навчання за «центрами інтересів», функціональна педагогіка, педагогіка особистості, педоцентризм, ідея «абсолютної свободи» студентів, концепція педагогічного прагматизму, інструменталізм, рух нового виховання, вальдорфська педагогіка, антропософія, евритмія.

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. Що зумовило появу у країнах Європи та Америки реформаторської педагогіки та які основні напрями вона включала?
2. Поясніть сутність поняття «педагогіка, центрована на дитині». На кому, чому були «центровані» педагогічні концепції попередніх епох?
3. У чому полягають позитивні і негативні сторони теорії вільного виховання?

4. Дайте характеристику мети та методів дослідження експериментальної педагогіки.

5. Дайте характеристику основних методів прагматичної педагогіки.

6. Хто був основоположником такого напрямку реформаторської педагогіки, як «громадянське виховання і трудова школа»? У яких творах він розробляв теорію громадянського виховання і трудової школи та в чому вона полягала?

7. Чому течія експериментальної педагогіки дістала таку назву, хто із зарубіжних педагогів входив до її складу і якими були результати їхнього експериментування?

8. Що таке педологія, що зумовило її появу, у творах яких зарубіжних учених розроблено її засади, у чому вони полягали?

9. Хто був найвідомішим прихильником теорії розумового обдарування, у яких творах висвітлив свої педагогічні погляди, в чому вони полягали?

10. Що таке педагогіка педоцентризму, на основі ідеї якого видатного зарубіжного педагога вона сформувалася?

11. Хто з відомих зарубіжних педагогів прагнув втілювати в життя ідеї педоцентризму у своїй школі і як будував у ній навчання?

12. Автором якого напрямку реформаторської педагогіки був О. Декролі? У чому полягає сутність його концепції?

13. Дайте характеристику педагогічній діяльності та поглядів А.Фер'єра.

14. Сформулювати специфічні особливості «Ієна-плану» П. Петерсена.

15. Дайте характеристику Вальдорфської школи як альтернативного навчального виховного закладу.

16. Назвіть та прокоментуйте специфічні особливості «техніки Френе».

17. Хто така М. Монтесорі, яку освіту здобула і де, де і як працювала, які твори написала?

18. З якими дітьми працювала М. Монтесорі, які дидактичні матеріали розробила, яких результатів досягла?

19. Якою, на думку М. Монтесорі, має бути початкова школа, що створила вона для дітей дошкільного віку?

20. Де і коли виник реформаторський напрям педагогіки особистості, хто з педагогів був його прихильником, у чому вона полягала?

21. Що таке прагматична педагогіка, хто із зарубіжних педагогів був її основоположником?

22. У яких творах він розробляв проблеми прагматичної педагогіки, в чому вона полягала?

23. Кого із зарубіжних педагогів об'єднувала реформаторська течія нових шкіл і нового виховання, послідовниками ідеї якого педагога себе вважали та яке основне завдання ставили перед собою?

24. Хто був основоположником реформаторської течії нового виховання і нових шкіл, якими були особливості роботи заснованої ним школи?

25. Що було позитивного в педагогічній концепції відомого прихильника нового виховання і нових шкіл С. Френе і як вплинула вона на подальший прогрес педагогічної науки?

26. Хто був основоположником вальдорфської педагогіки і в чому полягає її сутність?

27. Що ви знаєте про Януша Корчака?.

Завдання практичного спрямування

1. Проаналізувати основні положення теорії «вільного виховання», визначте позитивні моменти цього напрямку в реформаторській педагогіці.

2. З'ясуйте, чи є недоліки в організації «вільного виховання».

3. Заповнити таблицю «Переваги й недоліки вільного виховання»

4. Прослідкуйте продовження ідей представників реформаторської педагогіки в сучасній зарубіжній системі освіти?

Які авторські школи збереглися до цього часу в зарубіжних країнах?

5. Проаналізувати уривки з праці М. Монтесорі «Метод наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «будинках дитини», знайдіть відповіді на запитання:

- У чому полягає суть «методу М. Монтессорі»?
- Яка різниця між естезіометричними приладами і дидактичним матеріалом М. Монтессорі?
- Для яких дітей дидактичний матеріал є засобом виховання, а для яких – самовиховання?
- Яким чином відбувається самовиховання дитини з використанням такого дидактичного матеріалу?
- Яким чином вихователька «Будинку дитини» повинна здійснювати загальне керівництво вільним вихованням дитини?
- Що таке «спеціальна техніка виховання» в педагогічній системі М.Монтессорі?
- Яким чином досягається дисципліна в «Будинку дитини»?
- Чи є переконливими для Вас результати, які отримала М. Монтессорі в експериментальній роботі з використанням свого методу в «Будинку дитини»?

Прокоментуйте подану цитату: *«Хто побачить і порівняє наших дітей зі звичайними дітьми чотирирічного віку, які плачуть, усе ламають, до чого б не доторкнулися, яким треба прислужувати, того глибоко зворушує і дивує ця картина. Досягнені нами результати зумовлені, очевидно, розвитком сил, які дрімають у самій глибині людської душі»* (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред. Є. І. Коваленко К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 536).

- У чому полягають особливості організації роботи «Будинку дитини»?
6. Заповнити таблицю «Особливості організації роботи «Будинку дитини» М. Монтессорі» підкріпивши цитатами і зробивши коментарі до таких позицій: регламент роботи, розклад роботи, вправи для повсякденного життя, особливості харчування.

Користуючись навчальним виданням *Хрестоматія з історії педагогіки* / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. – [в

2-х т.]. – Харків : ХНАДУ, 2011. – Т. 1. – С. 415–442, прочитайте та Проаналізувати праці Марії Монтессорі «Всотуючий розум. Роль дитини у перетворенні світу», «Всотуючий розум. Підготовка вчителя», «Самовиховання і самонавчання в початковій колі», «Середовище. Підготовка вчительки». «Про принципи моєї школи», «Керівництво до мого методу», «Виховання для нового світу».

8. На основі аналізу праці Р. Штайнера «Оновлення педагогіки» з'ясуйте його вимоги до педагога, погляди на сутність педагогіки, особливості розвитку дитини, зміст навчання.

9. Заповнити таблицю «Оновлення педагогіки», підсиливши цитатами та коментарями позиції: погляди, вимоги до особистості педагога, сутність педагогіки, особливості розвитку дитини, зміст навчання дітей різних вікових груп.

10. Продовжити вивчення праці Р. Штайнера «Оновлення педагогіки», з'ясуйте відповіді на запитання:

- Як розуміє автор мету й завдання статевого виховання?
- Яке його ставлення до покарання дітей?
- Яке головне завдання вальдорфської школи?

– Прокоментуйте подану цитату: *«Вальдорфська педагогіка – це взагалі ніяка не педагогічна система, а мистецтво пробуджувати те, що є в людині. По суті вальдорфська педагогіка не хоче виховувати, вона хоче пробуджувати.... Це «мистецтво», яке кожного разу вдивляється у нове в людині, забуваючи науку пізнання»* (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 577–578).

- Який зв'язок між естетичним і розумовим вихованням?
- Чи погоджуєтеся ви з позицією Р. Штайнера: «Спочатку художнє, а потім із нього інтелектуальне виховання – такий принцип виховання» (див.: Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І.

Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред.Є. І. Коваленко К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 578).

11. Користуючись навчальним виданням Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А.В.Троцько]. [в 2-х т.]. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 1. – С. 4445–451, прочитайте та Проаналізувати праці Л. М. Толстого «Про вільну школу», «Кому у кого вчитися писати, селянським дітям у нас чи нам у селянських дітей?», «Роль прикладу та наслідування у вихованні».

12. Проаналізувати «Педагогічну публіцистику» Я. Корчака, з'ясуйте його погляди на такі питання:

- У чому суть педагогічної теорії та практики; який зв'язок між ними?
- Яке ставлення педагога до покарань?
- Якого значення автор надає виховному середовищу в формуванні особистості дитини.

Прокоментуйте подану цитату: *«Менше всього покарань там, де у здоровому фізично й морально суспільстві у дитини є сприятливі умови існування й розвитку – широке поле для виходу енергії, прояву ініціативи й для творчості, де дитині забезпечено право на рухливість, їжу, тепло, працю, лікування, ігри й вибух радості. Де персонал, задоволений умовами праці, хоче й уміє організовувати, допомагати й спільно з дітьми управляти»* (див.: Коваленко Є.

І. сторія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. /

Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 618).

13. Створіть педагогічний «плакат» на основі головного постулату виховної системи Я. Корчака «Дитинство – абсолютна цінність».

14. Узагальніть вивчення педагогічної діяльності й наукового доробку Я. Корчака, покажіть різноплановість, багатоаспектність, гуманістичне спрямування його педагогічних ідей.

15. Окресліть коло проблем, які найбільш повно розкриті в педагогічній концепції вченого, Заповнити граф-схему.

16. У своєму ранньому творі «Сповідь метелика» (1914) Я. Корчак написав, що *«Реформувати світ – це значить реформувати виховання»*.

Чи погоджуєтеся Ви з його думкою?

Написати твірроздум на цю тему.

17. З'ясуйте особливості дитячого самоуправління, структуру його органів у Будинку сиріт, який організував Я. Корчак.

18. Проаналізувати заповіді Я. Корчака батькам, покажіть їхній гуманістичний зміст; доведіть їхню актуальність на сучасному етапі.

19. Підготувати невеликий виступ на батьківських зборах на тему «Десять заповідей Я. Корчака для батьків».

Питання для роздумів

1. Визначте паралелі між розумінням навчання М. Монтесорі і сучасним навчанням дітей в Україні.

2. Виділіть головні спільні ознаки між рухом нового виховання і концепцією особистісно орієнтованого виховання в Україні.

3. Які з ідей гуманістичного виховання мають непересічну цінність для сьогодення?

Тематика рефератів та презентацій.

1. Провідні ідеї зарубіжної експериментальної педагогіки кінця XIX – початку XX ст.

2. Концептуальні основи діяльності нових шкіл у Західній Європі в кінці XIX – 20-х років XX ст..

3. Педагогічні ідеї Д. Дьюї та їх вплив на вітчизняну педагогіку 20-30 х років.

4. Особливості методики вальдорфських шкіл.

5. Педагогічна діяльність та погляди С. Френе.

6. Педагогічна діяльність та погляди П. Петерсена.

Література:

1. Абашкіна Н. В. Нові концепції навчання й виховання у сучасній німецькій педагогіці: Методико-інформаційний матеріал. К.,1995.
2. Бине А. Современные идеи о детях / Пер. с франц. М.,1910.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [3-ге вид., стер.]. – К.: Академвидав, 2009.
4. Дьюи Д. Школа и общество /Пер. с англ. – М., 1907.
5. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 1.
6. Кей Э. Век ребенка / Пер. с нем. – М.,1905.
7. Кершенштейнер Г. Понятие трудовой школы / Пер. с нем. М., 1915.
8. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред.Є. І. Коваленко – К. : Центр навчальної літератури, 2006.
9. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття.Тернопіль, 1996.
10. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва.Тернопіль, 1996.
11. Історія педагогіки /За ред. М. С. Гриценка. К., 1973
12. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб /М. В. Левківський, Д. І. Пащенко. К.: Центр учбової літератури, 2016.
13. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. К.: Кондор, 2009.
14. Монтессори М. Руководство к моему методу /Пер. с итал. М., 1916.
15. Помелов В. Б. Петер Петерсен и его «Йена-план». Педагогика.1997. №3.
16. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДГТУ, 2000.
17. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. – [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011.Т. 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «СУЧАСНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ У НАЙРОЗВИНЕНІШИХ КРАЇНАХ СВІТУ»

Питання для обговорення

1. Еволюція освітніх систем у найрозвиненіших країнах на перетині ХХІ століття.
2. Система освіти в США.
3. Освітня система у Великобританії.
4. Характеристика освітньої системи у Німеччині.
5. Характеристика освітньої системи у Франції.
6. Система освіти в Японії.

Термінологічний мінімум

Децентралізоване управління освітою, програма «Хед старт» (початковий старт), школи-магніти, служби «гайденс» (керівництво), граматична школа, об'єднана школа, технологічна середня школа, середня сучасна школа, паблік скулз, реальна школа, «материнська школа», інноваційний підхід.

Запитання для самоперевірки та контролю знань

1. У чому полягають основні причини та цілі реформування освітніх систем промислово розвинених країн в сучасних умовах?
2. Як і чому змінюється ставлення до закладів дошкільного виховання в ході сучасних освітніх реформ?
3. У чому полягають спільні та відмінні риси структури середньої освіти у країнах, що стали предметом аналізу?
4. Назвіть основні напрями оновлення змісту освіти в ході реформ 80–90 рр. ХХ ст.
5. Які елементи зарубіжного досвіду модернізації змісту освіти можуть бути використані у вітчизняній школі?
6. Як функціонує система елективних предметів у школах США та Англії?

7. Порівняйте шляхи диференціації освіти в школах США та Англії.
8. У чому полягає необхідність створення системи безперервної освіти?
9. Якими провідними якостями повинна володіти сучасна людина згідно з завданням освітніх реформ?
10. У чому Ви бачите практичне значення ознайомлення із зарубіжною освітньою практикою в умовах реформування освіти в Україні?

Завдання практичного спрямування

1. Створити групи, які «спеціалізуються» з питань освіти в одній із країн і продумати аргументи, що обґрунтовують переваги цієї освітньої системи в таких аспектах:

- Структура системи середньої освіти
- Шляхи диференціації освіти
- Форма управління системою освіти (централізована чи децентралізована)

2. Створити групу «експертів від ЮНЕСКО», які вислухають аргументи, поставлять запитання, організують між «представниками різних країн» дискусію щодо переваг тієї чи іншої освітньої системи, висловлять свою точку зору.

3. Кожній групі виробити конкретні рекомендації і у формі «мозкового штурму» виробити спільний, єдиний проект запровадження в українську освітню систему кращих світових досягнень.

Питання для роздумів

1. Яке значення для національної освіти має всесвітня тенденція глобалізації?
2. Виділіть спільні і відмінні тенденції у загальній освіті США й України.
3. Яка із західних моделей середньої освіти (Франція, Великобританія, ФРН) найбільш повно враховує інтереси студентів?
4. Яка з найбільш розвинених країн світу претендує на всезагальну вищу освіту?

Тематика рефератів та презентацій

1. Провідні тенденції освітніх систем ХХІ ст.
2. Початкова освіта у Великобританії, Франції, ФРН (порівняльний аналіз).
3. Особливості організації педагогічної освіти у США.
4. Технологія оцінювання навчання студентів у США.
5. Шляхи реформування змісту освіти в промислово розвинених країнах в сучасних умовах.
6. Нові технології навчання в країнах Заходу.
7. Вища освіта в країнах Заходу.
8. Особливості організації навчально-виховного процесу в країнах Заходу.
9. Шляхи диференціації навчання в школах Англії (США, Франції, ФРН, Японії).
10. Нові цінності в системі освіти США (Японії, Великобританії)

Література

1. Абашкіна Н. В. Нові концепції навчання й виховання у сучасній німецькій педагогіці: Методико-інформаційний матеріал. К., 1995.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. [3-ге вид., стер.]. К.: Академвидав, 2009.
3. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 1.
4. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : навч. посіб. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна; за заг. ред. Є. І. Коваленко – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
5. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва Тернопіль, 1996.
6. Історія педагогіки /За ред. М. С. Гриценка. К., 1973
7. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. Посіб. [3-е вид., доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2016.

8. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. К.: Кондор, 2009.
9. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. – Суми: СумДГТУ, 2000.
10. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ШКОЛА Й ПЕДАГОГІКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ»

Питання для обговорення

1. Традиційні засади виховання дітей у Київській Русі.
2. Шляхи народного виховного впливу.
3. Соціальні умови становлення писемності та виникнення перших шкіл у Київській Русі.
4. Зміст та організація навчання у Київській Русі.
5. Перекладна література
6. Перші педагогічні пам'ятки Київської Русі.

Термінологічний мінімум

Матріархат, патріархат, християнство, язичницькі вірування, дохристиянське світосприйняття, Кирило-Мефодіївська писемна традиція, Часослов, Псалтир, «розрізна азбука», «школи грамоти», «школи книжного вчення», монастирські та парафіяльні школи, «Повість минулих літ», «Златоуст», «Ізборнік», «Повчання».

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. У чому полягає відмінність у вихованні за часів матріархату та патріархату?
2. Наведіть приклади прямої зумовленості виховання соціальнокультурними умовами за часів первісного суспільства.
3. Що ви знаєте про виникнення писемності у східних слов'ян до хрещення Русі?

4. Наведіть докази, які свідчать, що язичницька віра стояла на достатньо високому рівні у першоукраїнців.

5. Назвіть характерні шляхи та етапи формування шкільництва, освіти і педагогічної думки в Київській Україні-Русі.

6. Розкрийте найбільш загальні особливості різних типів навчальних закладів України-Русі.

6. Визначте роль писемних пам'яток проукраїнської цивілізації у розвитку і формуванні системи шкільництва та виховання.

7. Які ви знаєте підходи до навчання та виховання в різних типах шкіл Київської Русі?

8. Які з методів навчання в Київській Русі можуть викликати певний інтерес у наш час?

9. У яких напрямках розвивалась писемність, наукові знання та література Київської Русі?

10. Яких заходів уживали князі України-Русі для піднесення культури та освіти?

11. Хто є автором найвизначнішої пам'ятки педагогічної літератури Київської держави та в чому полягає сутність її змісту?

12. У чому полягає значення й прогресивний характер перших писемних педагогічних джерел Київської Русі?

13. Як селяни виховували дітей у сім'ї в часи Київської Русі?

14. Назвіть основних ініціаторів розвитку освіти за часів Київської Русі.

15. Назвіть основні педагогічні пам'ятки часів Київської Русі.

16. Назвіть основні типи шкіл, що існували за часів Київської Русі.

Завдання практичного спрямування

1. Опрацювати «Повчання дітям» Володимира Мономаха (1.1. Загальна характеристика праці. 1.2. Патріотична спрямованість твору. 1.3. На виховання яких моральних якостей звернено особливу увагу в творі?).

2. На основі змісту «Повчання дітям» скласти цитати-поради вчителям щодо гармонійного виховання дітей, заповнити таблицю (Напрями виховання (якість, риса характеру—цитата—порада).

3. Розглянути концепцію монастирського виховання в «Житії Феодосія Печерського» Нестора Літописця.

4. Підготувати твір-роздум за твором «Моління» Данила Заточника.

5. Прочитати та проаналізувати «Слово одного калуягера про читання книг» Іоанна Грішного», «Слово про закон і благодать» Іларіона.

6. Визначити головні напрями й засоби виховання дітей у первісному суспільстві, заповнити таблицю «Зміст виховання дітей у первісному суспільстві» (Напрями виховання: Фізичне, моральне, трудове...; завдання, методи й засоби).

7. Проаналізувати перший український літопис «Велесова книга» (переклад Б. Яценка) й дайте відповіді на запитання:

- Історія відкриття, дослідження та збереження «Велесової книги».
- Загальна характеристика літопису.
- Кому присвячено літопис?
- Які вірування та яких богів праукраїнців описано в літописі?
- Які історичні події описано в літописі?
- висновки про значення «Велесової книги» як першого українського літопису.

8. Написати твір-роздум на одну із запропонованих тем:

- «Велесова книга» – історична пам'ятка чи вдала підробка?»,
- «Велесова книга» – розмова через тисячоліття...».

9. Проаналізувати «Повість минулих літ» і дати відповіді на питання:

- Відомості про автора твору.
- Загальна характеристика
- Зміст патріотичного виховання в «Повісті минулих літ».

10. Написати твір-роздум на тему «Незалежність Київської Русі та розвиток освіти».

11. Сформулювати моральний кодекс Київської Русі.

12. Написати есе на тему «Спадковість та особливості моральних заповідей праукраїнців дохристиянських часів та княжої доби»

13. Підготувати описи-біографії найосвіченіших людей часів Київської Русі.

14. Охарактеризувати найвідоміші центри освіти та духовності часів Київської Русі.

Питання для роздумів

1. У чому, на Вашу думку, полягає обмеженість освіти у найпоширеніших школах Київської Русі?

2. Чому двірцева школа Київської Русі була найпрестижнішим закладом Європи?

3. У чому полягає анахронізм у навчанні цифрам (лічбі) у Київській Русі?

4. Чому Духовна академія (Києво-Печерська Лавра) в XII ст. забезпечувала вищу гуманітарну освіту молоді?

Теми рефератів та презентацій

1. Язичництво та християнство: спільне та відмінне.

2. Жіноча освіта за часів Київської Русі.

3. Характеристика методів навчання за часів Київської Русі.

4. Вивчення арифметики у «школах грамоти» Київської Русі.

5. Соціально-педагогічні умови введення Християнства на Русі.

6. Розвиток народно-педагогічного ідеалу українців у різні історичні епохи.

7. Стан застосування ідей народної педагогіки в сучасній сім'ї, школі, суспільстві.

Література

1. Антологія педагогічної думки Української ССР. М. / Сост. Н. П. Калениченко і др. М.: Педагогіка, 1988.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу/Етнографічний нарис. В 2 т. Т. 1. – К.: «Обереги», 1991.
3. Зайченко І. В. Історія педагогіки : у двох книгах : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – Кн. II : Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. 2010.
4. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. Посіб. К. : Центр учбової літератури, 2016.
5. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко; за ред. О. О. Любара. К. : «Знання», КОО, 2003.
6. Огієнко І. І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. К., 1992.
7. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні / За ред. М. Д. Ярмаченка. К, 1991.
8. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. К.: Рад. шк., 1985.
9. Субтельний О. Україна: Історія / Пер. з анг. Ю. І. Шевчука; Вст. ст. С. В. Кульчицького. 2-е вид. – К.: Либідь, 1992.

**САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ
«ОСВІТА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА УКРАЇНСЬКОГО
ВІДРОДЖЕННЯ
(XVI – СЕРЕДИНА XVIII СТОЛІТТЯ)»**

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика періоду Відродження в Україні.
2. Навчання дітей у церковних школах.
3. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні.
4. Діяльність козацьких шкіл в Україні (січові, полкові, музичні та ін.). Система виховання лицаря-козака.

5. Історія заснування Києво-Могилянської академії.
6. Перші українські вчені: П. Русин, Ю. Дрогобич, М. Смотрицький, П. Беринда, І. Галятовський, Е. Славинецький та С. Полоцький.
7. Освітньо-педагогічна діяльність Ф. Прокоповича.

Термінологічний мінімум

Національна самосвідомість, Візантійська держава, Гуманізм та Реформація, Польсько-Литовська держава, протестантська і католицька конфесійна школа, дидакал, магістр, бакаляр, Часослов, Псалтир, Апостол, Октоїх, монастирські школи, «Біблія руску», три класи – інфіми, граматики, синтаксис, братські школи, грековізантійська культура, латина, слов'яно-греко-латинські школи, козацькі школи, кобзарі, лірники, козацька педагогіка, Київська братська школа, Лаврська школа, Києво-Могилянська Колегія, граматика греко-слов'янських мов, Києво-Печерська Лавра, «Лексікон славлено-російский имен толкование», грецька колегія, «Духовний регламент», грецька культура й освіта.

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. Які культурно-освітні осередки існували на Україні та в чому полягала їх просвітня діяльність?
2. Який з культурно-освітніх осередків став найпотужнішим щодо просвітньої роботи?
3. Хто, де і коли зі знатних українців заснував і на власний кошт утримував школу за зразком польських академій?
4. Хто зі знаних українців був першим ректором заснованої школи?
5. Назвіть її вчителів та випускників?
6. Якими були організація, зміст та методика навчання в заснованій школі?
7. Що таке українські братства, де і коли створювалися та які верстви населення входили до них?
8. Які культурно-освітні заклади створювали братства та яке з братств вперше відкрило відому школу?

9. Чим керувалася у своїй діяльності Львівська братська школа, а за її взірцем і інші братські школи?
10. Хто був першим ректором Львівської братської школи?
11. Назвіть її учителів та випускників.
12. Якою була організація, зміст та методика навчання у Львівській братській школі?
13. Яке братство в Україні було найбільшим, коли заснувало школу і хто з гетьманів виділяв кошти на її утримання?
14. Хто з відомих українських освітніх діячів були першими ректорами Київської братської школи, якого рівня вона досягнула під їхнім керівництвом?
15. Хто був ініціатором об'єднання школи при Києво-Печерській лаврі з Київською братською школою?
16. Яким був зміст освіти та методика навчання в Києво-Могилянській колегії, яка навчальна література використовувалася у навчальному процесі?
17. Як вплинула діяльність православних братств і братських шкіл на культурно-освітній рівень населення України?
18. Ким, де і коли було видано одну з перших книжок для навчання дітей грамоти церковнослов'янською мовою?
19. На основі якого методу навчання грамоти побудовано «Азбуку» І. Федоровича, в чому полягає структурна побудова її змісту?
20. Хто такий І. Борецький та в чому полягає сутність його педагогічних поглядів?
21. Хто такий М. Смотрицький та в чому полягає його вклад в українську педагогічну й філологічну науку?
22. Хто такий Л. Зизаній та в чому полягає сутність його педагогічного вчення?
23. Реформація і Україна: які лінії впливу Ви можете навести?
24. Які елементи класно-урочної системи навчання вперше в освіті виникли в братських школах?

25. У чому проявлялися принципи демократизму і гуманізму в навчально-виховному процесі братських, січових і козацьких шкіл?

26. Яких Ви знаєте видатних учених, освітніх діячів епохи українського Відродження?

27. Які традиції навчання і виховання періоду Відродження необхідно творчо застосовувати в сучасній школі і педагогіці?

28. Які основні ознаки української національної системи виховання Ви можете виділити?

29. Які причини виникнення козацтва?

30. Що являє собою «Козацька читанка»?

31. Назвіть якості козацького характеру.

32. Які провідні ідеї козацького руху?

33. Назвіть ступені козацької системи виховання.

34. Назвіть закони кодексу лицарської честі.

35. Назвіть закони кодексу лицарської звитяги.

36. Мета фізичного виховання у Запорізькій Січі.

37. Що собою являли школи музики і співу на Січі?

38. Що собою являли полкові школи?

39. Які основні ознаки навчально-виховного процесу в Києво-Могилянській академії?

40. Яких Ви знаєте видатних учених, громадських діячів, освітніх діячів та діячів культури, старанням яких Києво-Могилянська академія завдячує своїм розквітом?

41. Хто з відомих історичних осіб був випускником Києво-Могилянської академії?

Завдання практичного спрямування

1. Визначте, які братські школи були створені в Україні протягом XVI–XVIII ст., Скласти таблицю: Братські школи в Україні:

Назва школи	Дата створення	Особливості режиму й зміст навчання.

2. Проаналізувати сутність козацького виховання й Заповнити таблицю:

Ступінь	Мета виховання і освіти	Зміст виховання

3. Проаналізувати уривки з праць Єпіфанія Славинецького й знайдіть відповіді на запитання:

- У чому зміст навчання студентів?
- Якими правилами культури поведінки повинні володіти учні?
- Які правила поведінки студентів у навчанні?
- У які ігри треба грати дітям?

4. Опрацюйте статuti братських шкіл, плани і програми навчання в них і дайте відповіді на запитання:

- Вимоги до вчителів (дидакалів), їхні обов'язки.
- Особливості організації навчально-виховного процесу й режиму школи.
- На які групи поділяли студентів у школі?
- Які обов'язки батьків?
- Які предмети вивчалися в «початковому навчанні», в «середньому навчанні»?

Результати роботи з першоджерелами узагальніть у таблиці.

5. Проаналізувати уривки з праці Павла Алепського «Освіта і виховання українців з опису іноземних мандрівників». Який рівень розвитку освіти на козацьких землях засвідчують іноземці?

«...Починаючи цим містом, себто по всій козацькій землі, ми помітили прегарну рису, що нас дуже дивувала: всі вони, за малими винятками, навіть здебільшого їх жінки та дочки, вміють читати та знають порядок богослужби й церковний спів. Крім того, священики вчать сиріт та не дозволяють, щоб вони тинялися неуками по вулицях...

...В козацькому краю в кожному місті та кожному селі побудовані дома для бідних і сиріт. Хто туди заходить, дає їм милостиню, – не так як у

молдавським або волоським краю, де вони юрбою ходять по церквах і не дають людям молитися...

...Серед монастирських (Київської Лаври та ін.) наставників є люди вчені, правники, промовці, знають логіку й філософію та працюють над глибокими питаннями...»

(див.: Січинський В. Чужинці про Україну / Володимир Січинський. – Львів : Слово, 1991. – С. 25–35).

Зробіть порівняльний аналіз змісту освіти і організації навчально-виховного процесу в Києво-Могилянській академії й університетах Західної Європи.

6. На основі вивчення статуту Львівської братської школи зробіть висновки про її зв'язок з педагогічною діяльністю Я. А. Коменського.

7. Проаналізувати специфічну систему різноманітних методів навчання і виховання студентів, а також форми організації навчально-виховного процесу в Києво-Могилянській академії.

8. Проілюструйте свої відповіді на заняттях за допомогою уривків з творів І. Котляревського «Енеїда», і М. Гоголя «Тарас Бульба» та «Вій», у яких зображені картини міського побуту, пов'язаного з Академією та бурсаками.

9. Скласти короткий літопис-хроніку соціально-політичних подій, які безпосередньо вплинули на культурно-національне відродження України в період другої половини XIV–XVII ст.

10. Оформити у вигляді таблиці відповідь на запитання: «Що, на Вашу думку, зберегло свою цінність зі здобутків педагогів XIV–XVII ст., життя і діяльність».

Питання для роздумів

1. Чому Києво-Могилянська академія вважається першим вищим навчальним закладом України?

2. В чому роль Києво-Могилянської академії як суспільного, громадського, освітнього, культурного явища в Україні 17–19 ст.?

3. У чому полягає синтез науки і мистецтв у діяльності Києво-Могилянської академії?

4. Доведіть, чому Києво-Могилянська академія вирізнялася демократизмом організації навчання і громадського життя студентів.

5. В чому суперечливість історичного портрету Петра Могили?

6. У чому, на Вашу думку, полягає принципова відмінність педагогічних ідей, поглядів Є. Славинецького та С. Полоцького?

Теми рефератів та презентацій

1. Школа і освіта Запорізької Січі.
2. Роль церкви у розвитку національної системи виховання.
3. Статути, підручники, навчальні посібники як педагогічні пам'ятки 16–17 ст.

4. Братські школи України і Я. А. Коменський.
5. Народні традиції в козацьких школах. Їх застосування в сучасній школі і педагогіці.

6. Сутнісні особливості козацької педагогіки.
7. Виховання фізичної і психофізичної культури в козаків.
8. Проблеми освіти і виховання у працях діячів періоду українського Відродження С. Полоцького, П. Беринди, М. Смотрицького, І. Галятовського .

9. Організація навчання в Острозькій академії.
10. Структура і зміст освіти в Києво-Могилянській академії.
11. Організація самоврядування в Києво-Могилянській академії.
12. Місце науки і мистецтва у становленні випускника Києво-Могилянської академії.

13. Видатні особи – випускники Києво-Могилянської академії.

Література

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР. М.: Педагогика, 1988.

2. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. К.: Либідь, 2006.

3. Воропай О. Звичаї нашого народу / Етнографічний нарис. В 2 т. Т. 1. К.: «Обереги», 1991.
4. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2.
5. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. Посіб. [3-е вид., доп.]. К. : Центр учбової літератури, 2016.
6. Огієнко І. І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. К., 1992.
7. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. /За ред. М. Д. Ярмаченка. 1991.
8. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. К.: Рад. шк., 1985.
9. Субтельний О. Україна: Історія / Пер. з анг. Ю. І. Шевчука; Вст. ст. С.В. Кульчицького. 2-е вид. К.: Либідь, 1992.
10. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / [за ред О. В. Сухомлинської]. – [в 2-х т.]. – К. : Либідь, 2005. – Т. 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «УКРАЇНСЬКА ШКОЛА І ПЕДАГОГІКА ПЕРІОДУ РУЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХVІІІ СТОЛІТТЯ)»

Питання для обговорення

1. Ідея народності та природо-відповідності виховання Г. Сковороди.
2. Г. Сковорода про розумове, моральне та трудове виховання дітей.
3. Педагогічна діяльність М. Ломоносова.
4. Статут 1786 року Російської імперії про зміст та особливості шкільної системи.
5. Система освіти на Правобережній Україні та Закарпатті

Термінологічний мінімум

Трактати, діалоги та притчі, мікрокосм, макрокосмосм, чотирьохголосі кантати, сродне, тобто природовідповідне виховання, споріднена праця, листування, вчення про «серце» людини, піїтика, риторика, принцип

народності, малі народні училища, становість, монархізм, релігійність, василіани, єзуїти, дяківські школи.

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. Які найважливіші умови і характерні ознаки розвитку освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XVIII ст.
2. Дайте розгорнуту характеристику університетам, народним училищам, вищим гімназіям того часу.
3. Чим обумовлений і характерний розвиток педагогічної думки в Україні в аналізований період?
4. Поясніть, у чому полягають особливості освітньої діяльності Г.С.Сковороди.
5. Сформулювати основні позиції педагогічних поглядів Г. С. Сковороди.
6. У чому полягає взаємозв'язок Г. С. Сковороди з українською етнопедагогікою?
7. Аргументуйте навчально-виховний вплив художніх творів Г.С.Сковороди. У чому полягає самотність їх моралі?
8. Що таке «філософія серця» Г. Сковороди?
9. Поясніть суть ідеї «спорідненої» праці Г. Сковороди.
10. Розкрийте принципи виховання особистості у Г. Сковороди.
11. Які засоби трудового виховання обстоював Г. Сковорода.
12. Розкрийте сутність гуманістичного спрямування морального виховання Г. Сковороди.
13. У чому полягає феномен М. Ломоносова.
14. Спільні та відмінні ознаки шкільництва на Лівобережній та Правобережній Україні.
15. Назвіть спільні та відмінні ознаки західноєвропейського та українського Просвітництва.

Завдання практичного спрямування

1. Доведіть суперечливість та драматизм періоду, що розглядається для українського етносу (18 ст.). Чому Г. Сковорода зазначав: « А мій жребій с голяками...»

2. Зробіть наукове обґрунтування оцінки творчості Г. Сковороди Іваном Франком «Все в ньому: пригоди і спосіб життя, вдача, мова, форма писання – все має отой двоїстий характер, являється мішаниною старої традиції з новим духом».

3. Обґрунтуйте твердження Г. Сковороди про істинність знання: «...во всех науках и художествах плодом есть правильная практика».

4. Обґрунтуйте ідею Г. Сковороди про те, як виховати щасливу людину.

5. Розкрийте сутність твердження Г. Сковороди: «Хто труда не перейде, той і до добра не прийде».

6. Зробіть структурно-логічну схему стану освіти в Україні (18 ст.)

7. Як ви розумієте подані афоризми Г. С. Сковороди?

Запишіть і запам'ятайте їх.

- Бажання сильніше неволі.
- Визначай смак не по шкаралупі, а по ядру.
- Виховання й убогим потрібне.
- Вовка в плуг, а він – у луг.
- Все те не наше, що нас покидає.
- Добрий розум робить легким будь-який спосіб життя.
- Довго сам учись, коли хочеш навчати інших.
- Зі світом, поки живеш, треба боротися.
- З усіх утрат утрата часу – найтяжча.
- Збережи тіло в чистоті! А перш за все збережи душу!
- Краще годину чесно жити, ніж погано цілий день.
- Краще з користю десять років, ніж цілий вік без плоду.
- Мудрість розумного перед очима, дурного ж очі на край землі несуться.

• Наскільки трудне все те, що непотрібне і дурне ! Наскільки легке і солодке все, що істинне і потрібне.

• Наслідуй пальму. Чим тяжче давить її камінь зі зруйнованої скелі, тим вище й красивіше підіймається вона вгору.

• Не все те неправильне, що тобі незрозуміле.

• Не той є дурним, хто не знає (всезнаючий ще не родився), але той, хто знати не хоче.

• Не той орел, що високо літає, а той, що легко сідає.

• Немає нічого небезпечнішого, ніж підступний ворог, але немає нічого отруйнішого від удаваного друга... Жоден диявол ніколи не приносить більше шкоди, ніж такі удавані друзі.

• Ні про що не турбуватися, ні за що не переживати – значить не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – це рух.

• Розумний чоловік знає, що ганити, а дурний ляпає без розбору.

• Світ подібний до театру: щоб грати в театрі з успіхом і похвалою, беруть ролі за здібностями.

• Сокола досить швидко навчиш літати, але не черепаху.

• Орла за хвилину призвичаїш дивитися на сонце і мати від

того задоволення, але не сову.

• Хай тебе не спокушають палаци, фортеці і храми. Хто

труда не перейде, той і до добра не прийде.

• Шершень є образ людей, які живуть за рахунок крадіжки

чужого і народжених на те одне, щоб їсти, пити та ін. А бджола є герб

мудрої людини, що трудиться у природовідповідній справі.

• Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам досягти.

• Як хто посіє в юності, так пожне в старості.

• Як всяка благородна справа на початку і в корені гірка, а в плодах своїх солодка, і хто сів з сльозами – жне з радістю.

8. Поясніть сутність наведених мікроуривків з текстів (Написати есе):

«Учитель и врач – несть врач и учитель, а только служитель природы, единственные и истинные и лечебницы, и учительницы...Г. Сковорода. Тв. в 2-т. Т.2. С.496

«Многие, презрев природу, избирают себе ремесло самое модное и прибыльное, но вовся обманываются» Г. Сковорода. Тв. в 2-т. Т.1. С.339.

«Начало всему и вкус есть любовь. Как пища, так и наука, не действительна от нелюбимого» Г. Сковорода. Тв. в 2-т. – Т.1. С.407.

Питання для роздумів

1. Поясніть положення Г. Сковороди: «Виховання криється в природі самого народу, як вогонь і світло невидиме в кремені».
2. Які головні умови потрібні людині для щастя (за Г. Сковородою)?
3. Чому наш сучасник академік І. А. Зязюн називає теорію виховання Сковороди «педагогікою серця»?
4. Який зв'язок між граматиною Смотрицького і російською граматиною Ломоносова?

Теми для рефератів та презентацій

1. Життя та просвітницька діяльність Г. Сковороди
2. Філософські аспекти спадщини Г. Сковороди.
3. Ідея «сродної» праці Г. Сковороди.
4. Гуманістичні засади виховання Г. Сковороди.
5. Енциклопедичність М. Ломоносова як вченого.
6. Порівняльна характеристика освітніх систем на Лівобережній та Правобережній Україні у 18 ст.

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К.: Либідь, 2006.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки : у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2.
3. Історія педагогіки /За ред. М. С. Гриценка. К.: Вища школа, 1973.
4. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / [упоряд. О.О.Любар] ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Знання, 2005.

5. Константинов Н. А. и др. История педагогики. М.: Просвещение, 1982.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016.
7. Любар О. О. та ін. Історія української педагогіки /За ред. М.Г.Стельмаховича. – К.: ІЗМН, 2000.
8. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди. – К.: Вища школа, 1972.
9. Сковорода Г. С. Благодарний Еродій //Антология педагогической мысли Украинской ССР. М: Педагогика 1988.
10. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. ; за ред О. В. Сухомлинської. – [в 2-х т.]. – К.: Либідь, 2005. – Т 1.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ»

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика освіти в Україні у першій половині ХІХ століття.
2. Культурно-освітня діяльність західноукраїнських діячів (М.Шашкевич, І. Вагілевич, Я. Гловацький, Й. Левицький).
3. Педагогіка О. Духновича.
4. Культурно-просвітницька діяльність Кирило-Мефодіївського товариства (Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров).

Термінологічний мінімум

Приходські (початкові) школи, церковнопарафіяльні школи, «Буквар Южноруський», «Граматика языка славено-руського», «Русалка Дністрова», «Книги буття українського народу», народні училища, класичні і реальні прогімназії, класичні і реальні гімназії.

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. Які риси відрізняли систему народної освіти в Україні на початку ХІХст.?

2. Які типи шкіл існували в Росії та Україні в цей період?
3. На які навчальні заклади поділялася система освіти за «Статутом навчальних закладів підпорядкованих університетам»?
4. Де були відкриті перші «Інститути шляхетних дівчат»?
5. Коли починають зникати традиційні українські школи?
6. Якою мовою викладалося в школах у той час?
7. Де вперше в Україні було скасоване обов'язкове навчання?
8. Що вчинила Катерина II для того, щоб провести реформу школи?
9. Назвіть дату проведення шкільної реформи.
10. Визначте сутність процесу виховання, за теорією О. В. Духновича.
11. Хто написав працю «Педагогія – мистецтво мистецтв»?
12. Як радив карати дитину О. Духнович?
13. Що вважав джерелом вивчення історії М. І. Костомаров?
14. Кому належить «Словянская мифология»?
15. За яким принципом була побудована творчість М. І. Костомарова?
16. Які основні думки про освіту і виховання висловлював у своїх творах Т. Г. Шевченко?
17. В чому особливості «Букваря Южноруського» Т. Г. Шевченка?
18. Яке значення мала «Грамотка» П. Куліша для розвитку освіти.
19. Яку структуру має «Грамотка»?

Завдання практичного спрямування

1. Написати твір-мініатюру на одну з тем: «Ідеал вчителя очима видатних діячів України у XIX ст.», «Образ матері-виховательки у творах Т. Г. Шевченка».
2. Проаналізувати «Буквар Южноруський» Т. Г. Шевченка й дайте відповіді на запитання:
 - Загальна характеристика навчальної книги.
 - Освітньо-виховне значення «Букваря Южноруського» для поширення освіти серед українського народу.
 - Які твори для читання вміщено в підручнику?

3. Проаналізувати уривки з підручника О. В. Духновича «Народна педагогія», подані в хрестоматії з історії педагогіки, дайте відповідь на запитання:

- Загальна характеристика й структура підручника.
- Яке значення підручника в систематизації питань теорії навчання й виховання?
- Які вимоги ставить педагог до особистості вчителя?
- Якими знаннями повинен володіти вчитель?
- Яким повинно бути викладання вчителем нового матеріалу?
- Які якості потрібно виховувати в студентів, привчаючи їх до шкільного порядку?
- Законспекуйте найважливіші думки в робочому зошиті.

4. Прочитайте вислови О. В. Духновича про педагогічне покликання вчителя, подумайте над ними, Проаналізувати.

«Всякий, хто посвящається в наставляння юнацтва, повинен бути вже від природи для цього обраним; бо не всякий, хто вчить і наставляє, може назватися учителем і наставником. Той, хто не має належної якості, більш шкодить людському суспільству і громадянству, ніж приносить користь: він замість навчання неучтво, а замість виправлення згубу приносить юнацтву, як ненавчений лікар, більш губить, ніж врятовує.

...Не кожна людина є здатною від природи до навчання дітей, бо немає або любові до дітей, або терпеливості, чи інших якостей, конче потрібних наставникові; якщо подібна людина заради нагороди, заради доброї платні або інших причин, або з необхідності харчуватися, стане наставником, то справді, як вона сама нещасливою, так і доручені їй підлітки будуть нещасливими; і про такого наставника складено цю старовинну приказку:... кого боги ненавиділи, того учителем створили» (Див.: Духнович О.В. Народна педагогія. Історія української школи і педагогіки :хрестоматія / [упоряд. О.О.Любар] ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Знання, 2005. С.200–201).

5. Проаналізувати визначені «особливі якості», якими, на думку О.В.Духновича, повинен бути обдарований наставник. Порівняйте його позицію з сучасним розумінням вимог до вчителя. » (Див.:Духнович О. В. Народна педагогія. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / [упоряд. О. О. Любар] ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Знання, 2005. С.200–201).

«Той, хто бажає вчити, повинен мати справжнє покликання до цієї служби. Повинен мати добрі і правильні знання, і відомості з того предмета, який хоче викладати іншим. Повинен мати чистий і непорочний норов і процвітати доброчесностями. Повинен бути вже від природи лагідним, поважним, з повним характером муж. Повинен студентів своїх любити і їхню любов також для себе заслужити. Від природи треба йому володіти легким, зрозумілим способом викладання. Повинен мати потрібні засоби для навчання і наставляння. Повинен добрий порядок поважати» (див.: Духнович О. В. Народна педагогія. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / [упоряд. О. О. Любар]; за ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С.200).

6. Проаналізувати структуру та зміст «Букваря Южноруського» Т.Г.Шевченка.

7. аналіз «Граматки» П. Куліша.

8. Проаналізувати педагогічні погляди і визначити внесок у справу освіти, навчання й виховання І. П. Котляревського, Т. Г. Шевченка, П. О. Куліша, І. М. Вагілевича, М. С. Шашкевича, Я. Ф. Головацького, О. В. Духновича, П. Юркевича, М. Корфа, М. Драгоманова, Б. Грінченка, М. Грінченко, І. Ставропольського, Ю. Федьковича, І. Франка, Лесі Українки, М. Пирогова, Й. Левицького, М. Костомарова, П. Грабовського, М. Коцюбинського, С. Васильченка, Т. Лубенця, Х. Алчевської, М. Максимовича, В. Каразіна, І. Глібова.

9. Що мав на увазі Т. Г. Шевченко, на Вашу думку?

«І не знають, як ті діти.

У їх виростають,

Бо матері там немає,

А мамку наймають».

Питання для роздумів

1. Обґрунтувати мету діяльності членів «руської трійці».
2. У чому полягають новації у «Граматці» П. Куліша?
3. Згадайте оригінальну технологію навчання у «Народній педагогіці...»

О. Духновича.

Теми рефератів та презентацій

1. Освітні установи України I половини XIX ст.
2. Знищення української освіти російським царатом.
3. Народна педагогіка О. В. Духновича.
4. М. І. Костомаров. Його життя і педагогічна творчість.
5. Літературне відображення ідей народної освіти і виховання у творчості Т. Г. Шевченка

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. К.: Либідь, 2006.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України (Передмова І. О. Денисюка). Л., 1991.
3. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2.
4. Історія української педагогіки /За ред. М. Г. Стельмаховича. К.: ІЗМН, 2000.
5. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / [упоряд. О.О.Любар]; за ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008.
7. Сбруєва А. А.. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДПУ, 2000.
8. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб.; за ред. О.В.Сухомлинської. – [в 2-х т.]. К.: Либідь, 2005. Т 1.

9. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. – [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 2.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ПЕДАГОГІЧНА НАУКА В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.»

Питання для обговорення

1. Ідея гармонійного розвитку людини К. Д. Ушинського
2. К. Ушинський про значення праці у вихованні людини.
3. Ідея національного виховання К. Ушинського.
4. Дидактика й методика початкового навчання К. Ушинського.
5. К. Ушинський про підготовку вчителя.
6. Стан освіти в Україні у 60-ті роки. Характеристика громадсько-педагогічних рухів.
7. Освітньо-педагогічна діяльність М. Пирогова.
8. Педагогічна діяльність М. Корфа.
9. Просвітницько-педагогічна діяльність Х. Алчевської.
10. Теорія й практика вільного виховання Л. Толстого.
11. Теорія фізичного виховання особистості П. Лесгафта.
12. Наукова й освітня діяльність Наукового товариства імені Тараса Шевченка (М. Драгоманов, М. Грушевський)

Термінологічний мінімум

«Педагогічна антропологія», розумова зрілість, моральна досконалість і фізична розвиненість, загальна і спеціальна дидактика, два цикли навчання – елементарний (пропедевтичний) і початковий (систематичний), закон Божий, грамота, лічба, реальна і класична гімназія, «чиста дошка», медико-хірургічна академія, шість типів поведінки дітей: лицемірний, честолобний, добродушний, затурканий-м'який, затурканий-злісний та пригнічений, «Емський указ», «Киевская Старина», Український соціологічний інститут, «Руська трійця», товариство «Просвіта», Українська Академія Наук.

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. Чому К. Ушинського називають видатним українським і російським педагогом?
2. Завдяки яким і де опублікованим творам К. Ушинський став відомим педагогом?
3. У чому полягало реформаторство і новаторство К. Ушинського на посаді інспектора класів Смольного інституту шляхетних дівчат?
4. Яку ідею К. Ушинський поклав в основу своєї науково-педагогічної творчості?
5. Які вимоги ставив К. Ушинський у галузі освіти, виходячи зі своєї засадничої ідеї?
6. В яких творах К. Ушинський розробляв своє дидактичне вчення?
7. Які функції, принципи та методи навчання обґрунтовував К. Ушинський у своїх творах?
8. Які міркування висловив К. Ушинський про шкільний урок, увагу студентів та навчальні книги?
9. Що вважав К. Ушинський найважливішим у вихованні студентів та в чому полягає головне завдання виховання?
10. Якими 5-ма «великими вихователями» (засобами), за К. Ушинським, здійснюється моральне виховання студентів?
11. Які шляхи та методи морального виховання К. Ушинський обґрунтовував у своїх творах?
12. З допомогою яких засобів, на думку К. Ушинського, здійснюється естетичне виховання учнів та який з них –найголовніший?
13. Чому К. Ушинський ставив вимогу введення в народну школу фізичної культури?
14. У чому полягає сутність поглядів К. Ушинського на дошкільне та сімейне виховання дітей?
15. Яку роль у виховній справі К. Ушинський відводив учителям та як сприяв їх належній підготовці?

16. З ким порівнював К. Ушинський вчителя, з чим співставляв школу?
17. Які вимоги він ставив до вчителів та в чому полягає їх сутність?
18. Яке значення має практична педагогічна діяльність та науково-теоретична творчість К. Ушинського для сучасного шкільництва?
19. Характерні ознаки суспільно-педагогічного руху 60-х років 19 ст.
20. Основні напрямки суспільно-педагогічного руху 60-х років 19 ст. та їх представники в Україні.
21. Основні напрямки педагогічної діяльності К. Д. Ушинського.
22. К. Д. Ушинський про національну систему виховання.
23. Аналіз праці К. Д. Ушинського «Про народність у громадському вихованні».
24. К. Д. Ушинський про застосування в навчанні та вихованні народної педагогіки.
25. Дидактичні погляди К. Д. Ушинського.
26. Вимоги до вчителя та його підготовки за К. Д. Ушинським.
27. К. Д. Ушинський про гармонійний розвиток особистості.
28. Педагогічна діяльність М. І. Пирогова.
29. Ідея загальнолюдського виховання у працях М. І. Пирогова.
30. М. І. Пирогов про систему народної освіти.
31. М. І. Пирогов про реорганізацію вищої освіти в Україні.
32. Які основні дидактичні правила виховання та освіти виділяє М. Корф?
33. Який внесок зробила Х. Алчевська у розвиток народної освіти?.
34. Л. М. Толстой про моральне виховання.
35. Ідеї вільного виховання в працях Л. М. Толстого.
36. Що є стрижневою основою освіченої особистості (за Пироговим)?
37. Чого постійно вимагав М. П. Драгоманов, надаючи великої уваги принципу народності у вихованні?
38. Які вимоги ставив М. П. Драгоманов до учителів?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти план і коротку анотацію праці К. Д. Ушинського «Людина як предмет виховання».

2. Проаналізувати працю К. Д. Ушинського «Людина як предмет виховання», дайте відповіді на запитання: Педагогіка – це наука чи мистецтво? Чи погоджуєтесь ви з думкою автора: *«...Ні політику, ні медицину, ні педагогіку не можна назвати науками в строгому розумінні, а тільки мистецтвом, які мають на меті не вивчення того, що існує незалежно від волі людини, але практичну діяльність – майбутнє, а не сучасне, а не минуле, яке також не залежить більше від волі людини. Наука лише вивчає те, що існує або існувало, а мистецтво прагне творити те, чого ще немає, і перед ним у майбутньому майорить мета й ідеал його творчості. Усяке мистецтво ... може мати свою теорію; але теорія – не наука; теорія не викладає законів уже існуючих явищ і відносин, а диктує правила для практичної діяльності, черпаючи основи цих правилу науки (див.: Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-х т.]. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 2. С. 167–197 або Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / [упоряд. О. О. Любар] ; за ред.В.Г.Кременя. – К.:Знання, 2005. С.252–262).*

- У чому полягає суть педагогіки в широкому і вузькому значенні?
- У чому суть педагогіки як мистецтва, педагогіки як науки?
- Якого значення педагог надавав меті виховання?

3. Проаналізувати статтю К. Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» (див.: Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-х т.]. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 2. С. 197–216 або Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / [упоряд. О. О. Любар] ; за ред.В. Г. Кременя. К. : Знання, 2005. С. 209–224) і дайте відповіді на запитання:

1) Як оцінює К. Д. Ушинський стан розвитку педагогічної літератури в Росії?

2) Яким повинно бути співвідношення між педагогічною теорією та практикою?

3) У чому полягає суть мистецтва виховання? З яким мистецтвом порівнюється мистецтво виховання?

4) У чому полягає суть виховної діяльності?

5) Які результати неправильного виховання?

6) Якого значення надає автор статті морального виховання?

7) Зв'язок педагогіки з психологією.

8) Як залежить виховна діяльність від вибору методів і засобів виховання?

9) Якого значення особистості педагога надає автор у вихованні підростаючих поколінь?

10) Яку роль він відводить педагогові в суспільстві?

11) У чому, на думку автора, полягає значення педагогічної літератури для вчителів і вихователів?

12) Яке значення має педагогічна література для батьків?

Законспектуйте найважливіші думки в робочому зошиті

4. Проаналізувати цитати. Чи погоджуєтеся з поданою думкою К.Д.Ушинського:

«...Найголовніше завжди залежатиме від особи безпосереднього вихователя, що стоїть віч-на-віч з вихованцем: вплив особи вихователя на молоду душу становить ту виховну силу, якої не можна замінити ні підручником, ні моральними сентенціями, ні системою покарань чи заохочень.

Вихователь, який стоїть на рівні з сучасним ходом виховання, відчуває себе живим, діяльним членом великого організму, що бореться з нещастям та пороками людства, посередині між усім, що було благородного й високого в минулій історії людей, і поколінням новим, охоронцем святих заповітів людей, які боролися за істину і благо. Він відчуває себе живою ланкою між минулим і майбутнім, могутнім ратоборцем істини й добра і усвідомлює, що його

справа, скромна ззовні, – одна з найвизначніших справ історії, що на цій справі тримаються царства і нею живуть цілі покоління».

5. Написати рецензію на статтю К. Д. Ушинського «Про народність у громадському вихованні».

6. Випишіть цитати з творів К. Д. Ушинського «Про моральне виховання».

7. Висловити свою думку з приводу слів К. Д. Ушинського :

- *«Якщо заспіває школа – заспіває країна».*
- *«Виховання повинно просвітити свідомість людини, щоб перед її очима лежала чітка дорога добра».*
- *Народна школа, хоча і не повинна суперечити церкві, але не будуватися на одних з нею основах».*
- *«Природа, що промовляє так красномовно до освіченого розуму і розвиненого серця, німа для напівдиккої людини, яка мов тварина, підкоряється її впливу, не черпаючи з цього впливу ні нових думок, ні нових почуттів».*
- *Для дитини гра – дійсність, і дійсність значно цікавіша за ту, що її оточує».*

8. На основі поглядів К. Д. Ушинського про вчителя та його професійну підготовку Написати твір «Портрет ідеального вчителя».

9. Ваше ставлення до думки Л. М. Толстого:

«Всі труднощі виховання випливають з того, що батьки не тільки не позбавляються від свої недоліків, виправдовуючи їх в себе, а й не хочуть бачити ці недоліки в дітях»

«...виправляти самого себе і є найкращий засіб виховання своїх і чужих дітей».

10. «Вільне виховання» Ж. Ж. Руссо і Л. М. Толстого (порівняльний аналіз).

11. Природа як засіб виховання у Ж. Ж. Руссо, К. Д. Ушинського, Л.М.Толстого.

Питання для роздумів

1. Поясніть положення К. Ушинського: «оскільки основи характеру у кожного народу різні, то існують різні системи виховання».
2. Виділіть головні компоненти гармонії (за К. Ушинським) у розвитку особистості.
3. Доведіть, що казка (після матері) є найпершим вихователем дитини, за К. Ушинським.
4. Яке значення малокомплектних шкіл М. Корфа для сучасності?
5. Обґрунтуйте, за Лесгафтом, 3 періоди фізичної освіти у школі.
6. Що є основою фізичного виховання дітей (за Лесгафтом)?
7. Які ознаки українства як етносу виділяє М. Грушевський?
8. Зміст національного виховання за М. Драгомановим.
9. Взаємозв'язок між українознавством і ідеєю національного виховання за М. Грушевським.

Теми рефератів та презентацій

1. Г. Сковорода і К. Ушинський про народність виховання.
2. Педагогічна система К. Д. Ушинського.
3. Філософське розуміння людини в творах К. Д. Ушинського.
4. К. Д. Ушинський про шляхи удосконалення класно-урочної системи навчання.
5. К. Д. Ушинський про сімейне виховання.
6. К. Д. Ушинський про вчителя та його підготовку.
7. Ідея народності в творах К. Д. Ушинського.
8. Проблема навчальної книги в творах К. Д. Ушинського.
9. К. Д. Ушинський про дидактичні принципи навчання та шляхи їх організації.
10. К. Д. Ушинський про методи і форми навчання.
11. К. Д. Ушинський про гармонійний розвиток людини.
12. Система морального виховання К. Ушинського.
13. Історія розвитку жіночої освіти в Україні кінця XVIII–першої половини XIX ст.

14. Система народної освіти в працях М. І. Пирогова.
15. М. І. Пирогов про вчителя і його підготовку.
16. М. І. Пирогов про формування свідомої дисципліни.
17. Педагогічна діяльність Л. М. Толстого.
18. Ідея загальнолюдського виховання М.І. Пирогова.
19. Національне виховання за М. П. Драгомановим

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К. : Либідь, 2006.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки : у двох книгах. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2
3. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб / М.В.Левківський, Д. І. Пашенко. К. : Центр учбової літератури, 2016.
4. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. ; за ред. О. О. Любара. К. : «Знання», КОО, 2003.
5. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДПУ, 2000.
6. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. ; за ред О.В.Сухомлинської. [в 2-х т.]. К.: Либідь, 2005. Т. 2.
7. Ушинський К. Д. Рідне слово.Т.2..
8. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Т.8. С.11–61, 267–281.
9. Ушинський К. Д. Педагогічна подорож по Швейцарії.Т.3. С.87–104.
10. Ушинський К. Д. Праця в її психічному і виховному значенні. Т.2. С.333–362.
11. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Т.2, С.69–167.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «УКРАЇНСЬКА ШКОЛА І ПЕДАГОГІКА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ»

Питання для обговорення

1. Характеристика системи освіти в Україні на початку ХХ століття.
2. Освітньо-педагогічні погляди І. Франка.
3. Педагогічні ідеї Л. Українки.
4. Освітня й педагогічна діяльність Т. Лубенця.
5. Розробка завдань та змісту національної освіти в УНР.
6. Ідея національної школи С. Русової.
7. Ідея національного рідно мовного виховання І. Огієнка.
8. Особливості розбудови загальної, професійної й вищої школи у 20-ті роки.
9. Національний виховний ідеал Г. Ващенко.

Термінологічний мінімум

Мережа «Просвіт», часопис «Літературно-Науковий Вісник», підручник «Древня історія східних народів», український буквар Лубенця, Всеукраїнська вчительська спілка, Педагогічна Академія, «Український буквар», «Українські шкільні мотиви», Народний Комісаріат Освіти, «Український вісник експериментальної педагогіки та рефлексології», педологія, антропологія, анатомія, фізіологія, історія, етнологія, етнографія.

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. Які шкільні рідномовні підручники написала С. Русова та який педагогічний журнал разом з іншими українськими педагогами заснувала?
2. Де викладала, які посади займала С. Русова в період української державності, починаючи з 1917 року?
3. Які методичні посібники для учителів та вихователів С. Русова написала в той час?
4. Які важливі педагогічні проблеми розробляла С. Русова у своїх творах та яка концептуальна ідея пронизує більшість із них?

5. У чому, на думку С. Русової, полягає сутність поняття «національна школа» та якою має бути основна її мета?
6. Що треба насамперед розвивати в студентів, вважала С. Русова, у навчальному процесі та які засоби для цього використовувати?
7. Які моральні якості, на думку С. Русової, треба насамперед формувати в студентів у виховному процесі та які засоби використовувати?
8. На яких засадах розробляла С. Русова свою теорію дошкільного виховання та які основні вимоги ставила до дитячого садка?
9. Яким, на думку С. Русової, має бути вчитель-вихователь та які вимоги вона ставила до нього?
10. Чому Г. Ващенко змушений був виїхати за кордон, де і ким працював, які твори написав в період еміграції?
11. Які твори Г. Ващенко з дидактики, теорії виховання та історії педагогіки складають повний курс національної педагогіки?
12. Які важливі педагогічні проблеми розробляв Г. Ващенко у своїх творах, якою передбачав систему освіти в самостійній Україні та її структуру?
13. Які громадсько-політичні тенденції спричинили до організації на Україні «Просвіт»?
14. Назвіть характерні риси освітньої політики українських урядів 1917–1919 рр.
15. Проаналізувати відмінності між освітніми реформами урядів УНР та Гетьманщини.
16. Як ставилося питання про організацію освіти для українців та представників національних меншин в уряді Центральної Ради?
17. Назвіть особливості педагогічної теорії Софії Русової.
18. У якій формі педагогічні погляди Г. Ващенко можуть бути використані у сучасній школі?
19. Чому педагогічну теорію Г. Ващенко називають релігійно-консервативною?

20. Проаналізувати структуру освіти, запропоновану Міністерству освіти І. Огієнком.

Завдання практичного спрямування

1. Проаналізувати енциклопедичну літературу, посібники з історії, історії педагогіки й Скласти список видатних діячів освіти початку ХХ ст.

2. Проаналізувати уривки з праці С. Ф. Русової «Дидактика» і дайте відповіді на запитання:

- Яку школу авторка називає національною?
- Яке значення відводиться мові у розв'язанні завдань національної школи?
- Які засоби виховання потрібно використовувати в національній школі?
- За якими напрямками повинно здійснюватися виховання в національній школі?
- Якого значення авторка надає особі вчителя?

3. Проаналізувати цитату з твору, визначте, про які функції педагогічної діяльності йде мова? Чи є вони актуальними на сучасному етапі? *«Велика місія учителя національної школи – в його руках майбутність народу, бо діти, які вийдуть із школи, мають бути каменярями у відбудові молодого української держави, мають ро свою культуру, національні скарби»* (див.: Історія

української школи і педагогіки : хрестоматія / [упоряд. О. О. Любар]; за ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С. 381–393)

4. Уважно прочитайте статтю М. С. Грушевського «Шкільна мова», дайте відповіді на запитання:

- Які проблеми в організації шкільного навчання розкриває автор?
 - Головні причини незадовільного стану освіти. Якою мовою повинно здійснюватися навчання в школах України?
 - Знайдіть відповідь на запитання, поставлене М.С.Грушевським у його статті.

- Висловити свою думку з цього приводу. Чи є дана проблема актуальною на сучасному етапі?

«Чому ж то воно так, що на Україні не вчать дітей по-нашому, як треба?» (див.: Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / [упоряд. О.О.Любар] ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Знання, 2005. С.370–371).

5. Проаналізувати статтю М. С. Грушевського «Колишня освіта і теперішня темнота», дайте відповіді на запитання:

- Якою, за спогадами сучасників, була освіта за часів гетьмана Богдана Хмельницького?
- Яким був стан освіти за часів М. С. Грушевського?
- У чому полягає значення освіти в історичному розвитку народу?

6. Опрацюйте статтю М. С. Грушевського «За український університет», дайте відповідь на запитання:

- Якою була ситуація навколо створення українського університету?
- Як оцінює автор роботу університету в Львові?

7. Уважно прочитайте працю Г. Г. Ващенка «Виховний ідеал» і дайте відповіді на запитання:

- Історія написання твору, його загальна характеристика.
- Які види виховного ідеалу проаналізував автор у своїй праці?

Дайте їм характеристику, оформіть таблицю

«Види виховного ідеалу (за Г. Г. Ващенком)»:

Види виховного ідеалу	філософська база	Головні риси

8. Скласти словесний опис ідеалу українця, взявши за основу риси характеру, виділені в книзі Г. Г. Ващенка «Виховний ідеал».

Питання для роздумів

1. З якою метою у 1905–1907 р.р. в Україні з'являються громадські товариства «Просвіта»?

2. Чому вчать дітей казки (за І. Франком)?
3. У чому полягає демократизація освітніх процесів після 1905 року?

Реферати та презентації

1. І. Франко про місце казки у розвитку дитячої особистості.
2. Виховний ідеал Г. Ващенко: національний та релігійний аспекти.
3. Система дошкільного виховання у педагогічних поглядах С. Русової.
4. «Українська культура» І. Огієнка в системі української історико-педагогічної науки.

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К.: Либідь, 2006.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2.
3. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / [упоряд. О.О.Любар]; за ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С. 370– 371).
4. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб / М.В.Левківський, Д. І. Пашенко. К.: Центр учбової літератури, 2016. 377 с.
5. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / О.О.Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко; за ред. О. О. Любара. К.: «Знання», КОО, 2003.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«ШКОЛА І ПЕДАГОГІКА УКРАЇНИ У РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД (20–80 РОКИ)»

Питання для обговорення

1. Національна освіта в 20-ті роки ХХ століття.
2. Уніфікація загальної освіти в 30-ті роки.
3. Особливості становлення освіти у післявоєнний час (кінець 40-50-ті роки).
4. Розвиток освіти й педагогіки у 60-ті роки.
5. Школа і педагогіка України у період застою (70—80-ті роки).

Термінологічний мінімум

Державна вчена рада, «політкомплекс», «комплекс охорони здоров'я», психорефлексологія, педологія, «центри інтересів», біогенетичний напрямок, фабрично-заводські семирічки, школи селянської молоді, школи фабрично-заводського студентства, робітничий факультет.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Дайте визначення основних понять: комплексне навчання, метод проектів, педологія, уніфікація, проблемне навчання, програмоване навчання.

2. Визначте впливові чинники розвитку української системи народної освіти.

3. В чому сутність комплексного підходу до навчання?

4. Охарактеризуйте особливості освітньої політики в 30–50 роки.

5. Охарактеризуйте наслідки уніфікації освітньої галузі у 30–50 роки.

6. Проаналізувати результати дії постанови ЦК ВКП (б) «Про педологічні перекручення в системі Наркомосу» (1936 р.)

7. В чому відмінність між українською і російською системами народної освіти 20-х років?

8. Проаналізувати особливості становлення української національної системи освіти в 20-ті роки.

9 Проаналізувати особливості розвитку класно-урочної системи після постанови ЦК ВКП (б) «Про навчальні програми і режим в початковій і середній школі» (1932).

10. Проаналізувати особливості освітньої політики уряду в роки Великої вітчизняної війни.

11. Підготувати повідомлення про сутність проблемного навчання (програмованого навчання, дослідницького методу в навчанні).

12. Оцініть ефективність методів навчання, які запроваджувались в школі в 60-ті роки.

13. Оцініть наслідки реформи школи 1984 року та її внесок у розвиток національної системи народної освіти.

14. Виділіть етапи і Проаналізувати причини переходу освітньої системи до загальної середньої освіти молоді.

Завдання практичного спрямування

1. Проаналізувати особливості політики уряду по відношенню до розвитку науки педології і наслідки постанови ЦК ВКП (б) «Про педологічні перекручення в системі Наркомосу» (1936 р.) для психологічної науки.

2. Проаналізувати особливості українізації в 20-ті роки та причини цього явища.

Питання для роздумів

1. Переваги та недоліки комплексної системи навчання (20-ті роки).

2. Чому досвід діяльності в освіті 20-х років О. Субтельний називає етапом «комуністичного національного відродження»?

3. Доведіть, що у 60-ті роки досить відчутною є тенденція поживлення діяльності у галузі освіти.

4. У чому у 70–80 роках школа в УРСР набуває ознак застою?

Теми рефератів та презентацій

1. Своєрідність української освітньої системи 20-х років.

2. Комплексна система навчання в Україні. Її сильні і слабкі сторони.

3. Педологічна служба в радянській школі 20-30-х років.

4. Постанови ЦК ВКП (б) про школу 30-х років, їх роль в гальмуванні демократичних перетворень в освітній галузі.

5. Розвиток системи освіти в Україні в роки Великої вітчизняної війни.

6. Організаційні форми навчання, які впроваджувались в українській школі в 50-ті роки.

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К. Либідь, 2006.

2. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2

3. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб / М.В.Левківський, Д. І. Пашенко. К.: Центр учбової літератури, 2016. 377 с.

4. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / О.О.Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко; за ред. О. О. Любара. К.: «Знання», КОО, 2003.

5. Нариси історії українського шкільництва. 1905–1933: Навч. посібник / О. В. Сухомлинська та ін.; за ред. О. В. Сухомлинської. К, 1996

6. Гриценко М. С. Нариси з історії школи в Українській РСР. К. , 1966.

7. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДПУ, 2000.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА А. С. МАКАРЕНКА»

Питання для обговорення

1. Життя й педагогічна діяльність А. С. Макаренка.
2. Теорія і практика колективу А. С. Макаренка.
3. Ідея поєднання навчання з продуктивною працею А. С. Макаренка.
4. Проблема сімейного виховання у педагогічній системі А.С.Макаренка
5. Шляхи формування вчителя-вихователя та його педагогічної майстерності.
6. Рольовий принцип педагогічної системи А. С. Макаренка.

Термінологічний мінімум

«Педагогіка індивідуальної дії», метод «вибуху», «педагогіка паралельної дії», «педагогічний брак», гомогенна група, різновіковий загін, асоціація, суспільно-корисна праця.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Коли і де А. С. Макаренко розпочав свою практичну педагогічну діяльність, як працював на першому робочому місці?
2. Що спонукало його після майже 10-річного вчителювання продовжити навчання та в який навчальний заклад поступив?

3. Коли А. С. Макаренко закінчив навчання в Полтавському вчительському інституті, які посади займав у школах та як ставився до справи виховання?

4. Що спонукало його погодитися очолити дитячу виховну трудову колонію та з якими труднощами зустрівся?

5. Що таке «завоювання Куряжа» та чому А. С. Макаренко змінив місце розташування очолюваної ним виховної колонії?

6. Хто порадив йому описувати побут, трудову та навчальну діяльність вихованців трудової колонії та кому присвячена «Педагогічна поема»?

7. Чому А. С. Макаренко залишив виховну колонію і перейшов працювати в дитячу виховну трудову комуна?

8. Чи продовжував він практичну педагогічну діяльність, ставши членом Спілки письменників Радянського Союзу?

9. Чому і коли А. С. Макаренко переїхав до Москви і якою там в основному була його діяльність?

10. Скільки творів написав А. С. Макаренко та які з них найбільш цінні з педагогічної точки зору?

11. У чому вбачав А. С. Макаренко головне завдання виховання та як визначав колектив?

12. У чому полягає сутність розроблених А. С. Макаренко теоретичних основ виховання дитячого колективу?

13. У якому творі А. С. Макаренко розробляв проблему дисципліни в дитячому колективі та в чому полягає її сутність?

14. Що, на думку А. С. Макаренка, становить основу дисципліни в дитячому колективі та які стадії (етапи) організації і розвитку проходить колектив?

15. У якому творі А. С. Макаренко найбільш ґрунтовно виклав свої міркування про взаємини, стиль, тон, традиції в дитячому колективі та в чому полягає їх сутність?

16. У чому полягає його погляд на сутність і значення праці як важливого засобу виховання?

17. У яких художньо-педагогічних творах А. С. Макаренка показав, що продуктивна праця займала чільне місце в діяльності виховної колонії і дитячої комуни?

18. Які види продуктивної праці переважали у керованих ним дитячих виховних закладах?

19. У яких творах А. С. Макаренка розробляв проблему родинного виховання дітей і підлітків?

20. У чому полягає, на його думку, сутність основних засад правильного родинного виховання?

21. Як А. С. Макаренко розв'язував проблему трудового виховання дітей в умовах сім'ї?

22. У якій статті він розробляв питання батьківського авторитету та з якою метою вивів цілу низку їх фальшивих типів?

23. У чому полягає значення практичної і теоретичної педагогічної діяльності А. С. Макаренка?

24. Які нові педагогічні терміни ввів А. С. Макаренко?

25. Через які стадії, на думку А. С. Макаренка, проходить колектив у своєму розвитку?

26. У чому сенс існування різновікових колективів?

27. За яких умов розвиток неординарної особистості не буде стримуватись колективом?

28. У чому полягає логіка використання системи перспективних ліній?

29. Які види фальшивого батьківського авторитету виділяв А.С.Макаренка і в чому їх сутність?

30. Які поради А. С. Макаренка з питань сімейного виховання і сьогодні є актуальними?

31. У чому причина деяких розбіжностей між поглядами А.С. Макаренка і даними сучасної науки?

Завдання практичного спрямування

1. Уважно прочитайте та Проаналізувати лекцію А. С. Макаренка «Дисципліна, режим, покарання та заохочення» (див.: Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А.В.Троцько]. [в 2-х т.]. Харків : ХНАДУ, 2011. – Т. 2. – С. 385–408), визначте:

1. Сутність вимоги як методу виховання дисциплінованості, згуртування колективу. Послідовність постановки системи вимог.

2. Методи покарання, педагогічні умови його використання.

Питання для роздумів

1. Обґрунтуйте новації та слабкі сторони ідеї колективу А. С. Макаренка

2. Що є новітнього, а що вичерпало себе в ідеї трудового виховання А. С. Макаренка

3. Екстраполюйте основи формування педагогічної майстерності вчителя-вихователя А. С. Макаренка на сьогоднішній день.

Теми рефератів та презентацій.

1. Колектив у досвіді роботи А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського.

2. Педагогіка паралельної дії: досвід ефективного використання і аналіз типових помилок.

3. Традиції колективу за А. С. Макаренком.

4. Динаміка відношення А. С. Макаренка до покарання.

5. Шляхи профілактики «дідівщини» у виховних закладах А. С. Макаренка.

6. Довіра як виховний засіб у педагогічній теорії та практиці А. С. Макаренка.

7. Виховний вплив залучення вихованців до рентабельної господарської діяльності.

8. «Секрети» сімейного виховання в творах А. С. Макаренка.

9. Педагогічна майстерність та шляхи її розвитку за А. С. Макаренком.

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К.: Либідь, 2006.

2. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2.
3. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб / М.В.Левківський, Д. І. Пашенко.. К.: Центр учбової літератури, 2016. 377 с.
4. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / О.О.Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко; за ред.О. О. Любара.К. : «Знання», КОО, 2003.
5. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДПУ, 2000
6. Макаренко А. С. Лекции о воспитании детей. Пед.соч.: В 8 т. М.: Вид-во АПН, 1983. Т. 1.
7. Макаренко А. С. Методика виховної роботи. К.: Рад.шк. 1990. 336
8. Макаренко А.С. О воспитании / Сост.и автор вступ.статьи В. С. Хелемендик. 2-е изд-во, перераб. И доп. М.: Политиздат. 1990. 415 с.
9. Макаренко А.С. О воспитании / Сост. В. С. Хелемендик. М.: Полииздат, 1990. 415 с
10. Макаренко А. С. Общие вопросы теории педагогіки. Пед.соч.: В 8 т. М.: Вид-во АПН, 1983. Т. 5.
11. Макаренко А. С. Педагогическая поэма. Пед.соч.: В 8 т. М.: Вид-во АПН, 1983.
12. Макаренко А. С. Книга для батьків. К.: Рад. школа, 1972. 335 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО»

Питання для обговорення

1. Життя і педагогічна діяльність В. Сухомлинського.
2. Навчання й виховання дітей 6-річного віку.
3. В. Сухомлинський про формування гуманної особистості.
4. Морально-трудове виховання учнів .
5. Етнічні засади родинного виховання.

6. Ідеї становлення вчителя-вихователя .

Термінологічний мінімум

Довготривалий експеримент, «зелений клас», «школа радості», «радість успіху», розвивальне навчання, дитяча кімната казки, продуктивна праця, навчання шестирічок, подорожі у природу, культ Батьківщини, культ Матері, культ Рідної мови, культ Книги.

Запитання для самоперевірки і контролю знань

1. У яких навчальних закладах здобував В. О. Сухомлинський світу, де і як працював?
2. Що стало причиною перерви в педагогічній діяльності В.О.Сухомлинського і коли знову повернувся до неї?
3. Коли і де він почав проявляти новаторство в навчально-виховній роботі з учнями та опубліковувати його результати?
4. Що дозволило В. О. Сухомлинському відверто виражати досить критичне ставлення до політико-партійного керівництва школою?
5. Коли, де та на яку тему він захистив кандидатську дисертацію?
6. За що В. О. Сухомлинського вибрано членом-кореспондентом Академії педагогічних наук РРФСР та присвоєне почесне звання Заслужений вчитель школи УРСР?
7. Які цінні педагогічні проблеми він розробляв у своїх творах та за що підданий критиці з боку консерваторів офіційної педагогіки?
8. Як ставилася широка педагогічна громадськість до проблем, які розробляв у своїх творах В. О. Сухомлинський, і чому Павлиська середня школа стала педагогічною «Меккою»?
9. Які твори написав та які виховні цінності він відстоював, на що спирався, до чого звертався у науково-педагогічній творчості останнього періоду життя?
10. У чому полягає, на думку В. О. Сухомлинського, сутність гармонійного і всебічного виховання молодих поколінь?

11. Яким було розуміння ним головного завдання розумового виховання студентів та якими шляхами можна реалізувати його?

12. Як В. О. Сухомлинський визначав головне завдання морального виховання учнів та як окреслював його зміст?

13. Які методи і прийоми морального виховання він обґрунтовував у своїх творах?

14. Чому В. О. Сухомлинський вважав трудове виховання найважливішою педагогічною проблемою?

15. У якому творі та з якою метою він розробив низку принципів трудового виховання учнів?

16. У чому полягає, на думку В. О. Сухомлинського, сутність естетичного виховання учнів та що вважав його головними засобами?

17. Як він визначав головне завдання фізичного виховання студентів та які чинники вважав необхідними для його реалізації?

18. У яких творах В. О. Сухомлинський розробляв проблему колективного виховання учнів?

19. Що, на його думку, є організаційною і моральною основою колективу та коли він стає виховною силою?

20. Які основні чинники, що сприяють згуртуванню і розвитку дитячого колективу, виділяв В. О. Сухомлинський?

21. За яких умов, на його думку, класний колектив стає дієвим засобом виховання учнів?

22. Чому В. О. Сухомлинський вважав недопустимим перенесення на учнівський колектив функцій колективу дорослих?

23. Проти чого він застерігав у діяльності шкільного колективу?

24. У яких творах В. О. Сухомлинський розробляв проблему родинного виховання дітей та що нового додав у її успішне вирішення?

25. На думку В. Сухомлинського які основні умови, необхідні для правильного родинного виховання дітей та проти чого застерігав батьків?

26. Чому В. О. Сухомлинський вважав педагогіку «наукою для всіх» та як сприяв тому, щоб вона стала такою?
27. У яких творах він розробляв проблему професійної діяльності вчителя, наголошував на її важливості і складності?
28. У чому полягає, на думку В. О. Сухомлинського, головне завдання вчителя та сутність його педагогічної майстерності?
29. Які якості він вважав найнеобхіднішими для справжнього вчителя та які вимоги ставив до нього?
30. Як позначився період «хрущовської відлиги» на науковій творчості В. О. Сухомлинського?
31. Чим відрізняється розуміння мети виховання у В. О. Сухомлинського від загальнонаукового підходу педагогіки 60-х років?
32. У чому полягає новаторський підхід вченого до формування особистості учня?
33. Обґрунтуйте ідею гуманістичної спрямованості виховання В.О.Сухомлинського.
34. У чому полягають навчальні новації «школи радості» В.О.Сухомлинського?
35. Назвіть основні шляхи розвивального навчання за книгою «Павлиська середня школа».
36. Розкрийте взаємозв'язки становлення колективу і особистості у творчості В. О. Сухомлинського.
37. Обґрунтуйте діалектику виховного процесу у педагогічній системі В.О. Сухомлинського.
38. Обґрунтуйте сутність принципу індивідуального підходу до особистості учня та шляхи його реалізації у творчості педагога.
39. Які нові метод навчання використовувались у практиці роботи Павлиської школи у 60-ті роки?
40. Розкрийте сутність системи формування громадянина у творчості вченого.

41. В чому полягає народознавчий аспект виховання у педагогічній системі В. О. Сухомлинського?

42. Які основні засади родинно-шкільного виховання у творчості В.О.Сухомлинського ви можете назвати?

43. В чому полягає розробка завдань, змісту та шляхів трудового виховання у творчості В. О. Сухомлинського?

44. Які особливості новацій у його системі естетичного виховання ви б відзначили?

45. Назвіть основні шляхи реалізації ідеї В. О. Сухомлинського про зміцнення здоров'я вихованців.

46. Проаналізувати особливості трудового виховання та його ефективний вплив на формування особистості в Павлиській школі.

47. Чому В. О. Сухомлинський надавав великого значення саме трудовому вихованню?

48. Проаналізувати позицію В. О. Сухомлинського по відношенню до навчання дітей шестирічного віку.

49. Як і коли радянським урядом були використані поради В.О.Сухомлинського про навчання дітей шестирічного віку?

Завдання практичного спрямування

1. На основі аналізу книги «Серце віддаю дітям» Розробити технологію (з виділенням етапів) складання казок учнями початкових класів та молодшими підлітками.

2. На основі аналізу розділу «Трудове виховання» з книги «Павлиська середня школа» коротко опишіть види суспільно-корисної та продуктивної праці студентів.

3. Прочитавши книгу В. О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка», Проаналізувати та зробіть групування й систематизацію методів виховання дітей у родині, реалізуючи власні знання з педагогіки.

4. Порівняйте поняття, запроваджені В. О. Сухомлинським: «рівень вихованості учнів» та «Рівень виховуваності учнів».

Аргументуйте спільне та відмінне у цих поняттях.

5. Порівняйте педагогічні погляди А. С. Макаренка і В.О.Сухомлинського на виховання особистості в колективі, методи виховання, зміст і завдання сімейного виховання тощо. Знайдіть спільні й відмінні позиції.

6. Проаналізувати зміст праці В. О. Сухомлинського «Сто порад учителеві»:

- Визначте коло проблем, за якими можна згрупувати поради педагога.
- Підберіть цитати-рекомендації вчителям щодо організації розвивального навчання, реалізації індивідуального підходу, виховання й самовиховання учнів.
- Якого значення педагог надає непрямому педагогічному впливові на вихованця.

Чи поділяєте ви думку вченого: «Справа в тому, що однією з умов високої ефективності педагогічного впливу є обстановка ненавмисності цього впливу. Іншими словами, учневі не треба в кожному дану мить знати, що вчитель його виховує. Виховний намір має бути прихований обстановкою дружніх, невимушених взаємин.

А. С. Макаренко не раз говорив про те, як важливо для вихователя не показати вихованцям, що вони піддаються якимось спеціальним процедурам. ... свій виховний задум непомітним – один з дуже важливих елементів педагогічної майстерності».

7. Прочитайте та Проаналізувати «Народження громадянина», «Методика виховання колективу», «Розмова з молодим директором школи, «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителеві», «Як виховати справжню людину» В.Сухомлинського.

Питання для роздумів

1. У чому полягає розвиток В. Сухомлинським ідеї колективу А.С.Макаренка?

2. Які методи навчання молодших учнів В. Сухомлинського мають особистісно-орієнтоване спрямування?

3. Обґрунтуйте, які засоби виховання В. О. Сухомлинського мають етнічне спрямування.

4. Виділіть основні елементи педагогічної системи В.О.Сухомлинського.

Теми рефератів та презентацій

1. А. С. Макаренко та В. О. Сухомлинський про формування колективу і особистості.

2. Завдання та зміст формування всебічно розвиненої особистості у спадщині В. О. Сухомлинського.

3. Місце традицій у вихованні (А. С. Макаренко та В.О.Сухомлинський).

4. Традиції і новації виховання у творчості В. О. Сухомлинського.

5. Шляхи та засоби навчання у спадщині В. О. Сухомлинського.

6. В. О. Сухомлинський про роль казки у розвитку молодшого школяра.

7. В. О. Сухомлинський про становлення лицарських якостей підлітків та юнаків шкільного віку.

8. В. О. Сухомлинський про особливості виховання дівчат як майбутніх матерів.

9. Взаємозв'язок навчальної та поза навчальної діяльності учнів у творчості В. О. Сухомлинського.

10. Шляхи реалізації дослідницької діяльності студентів у творчості В.О.Сухомлинського.

11. Система трудового навчання у творчості В. О. Сухомлинського.

12. Система морального виховання учнів у спадщині В.О.Сухомлинського.

13. Система етичного виховання в Павлівській школі.

14. Система взаємозв'язку школи і родини у творчості В.О.Сухомлинського.

15. Шляхи підготовки підготовки молоді до життя у творчості В.О.Сухомлинського.

16. Основні шляхи допомоги важковиховуваним учням з боку вчителя-вихователя у досвіді В. О. Сухомлинського.

17. Основні напрямки формування професійної майстерності вчителя у спадщині В. Сухомлинського.

18. Основні шляхи реалізації передового педагогічного досвіду у творчій спадщині В. Сухомлинського.

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К. : Либідь, 2006.
2. Дзеверін О. Видатний радянський педагог. У кн.: Сухомлинський В. вибр.тв. В 5-ти т.Т.І. К.: Рад.шк., 1976.

3. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. 2.

4. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб /М.В.Левківський, Д. І. Пащенко. – К.: Центр учбової літератури, 2016.

5. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч.посіб. / О.О.Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко ; за ред. О. О. Любара. К.: «Знання», КОО, 2003.

6. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. Суми: СумДПУ, 2000.

7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / головн. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976.

9. Савченко О. Я. Розвиток творчості школяра – стрижнева проблема творчості В. О. Сухомлинського. Животворча сила педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського. Донецьк : Витоки, 2011. С. 17-22.

Сухомлинська О. В. Василь Олександрович Сухомлинський – наукова біографія. Укр. пед. в персоналіях : у 2-х т. К. : Либідь, 2005. Т. 2. С. 380-386.

Сухомлинський В. О. [Текст] : біобібліографія : 1987–2000 рр. / уклад. : Г. І. Сухомлинська, О. В. Сухомлинська; за ред. : Н. О. Гажаман, Л. І. Ніколюк. К. : КНЕУ, 2001. 128 с.

Чернишов О. Педгогічна спадщина В. Сухомлинського URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/3637/>

Частина 2

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»

Питання до обговорення

1. Сутність та призначення науково-педагогічного дослідження.
2. Основні компоненти, принципи організації та проведення науково-педагогічного дослідження
3. Етапи науково-педагогічного дослідження.

Термінологічний мінімум

Дослідження. Проблеми. Ціль. Завдання. Об'єкт. Предмет. Гіпотеза.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що розуміють під науково-педагогічним дослідженням?
2. Що може бути об'єктом науково-педагогічних досліджень?
3. Як класифікуються науково-педагогічні дослідження?
4. Що таке діагностика, і яка її роль науково-педагогічному дослідженні?
5. Які структурні компоненти науково-педагогічного дослідження?
6. Які принципи організації та проведення науково-педагогічного дослідження?
7. Які етапи науково-педагогічного дослідження?
8. Що може виступати як результат науково-педагогічного дослідження?
9. Що характеризує якість науково-педагогічного дослідження?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Перерахувати та охарактеризувати основні компоненти науково-педагогічного дослідження.
3. Сформулювати основні вимоги до організації та проведення науково-педагогічного дослідження.

4. Скласти банк даних з актуальних, найслабше досліджених тем педагогіки.

5. Виберіть кілька тем курсової роботи та Заповнити таблицю:

Тема роботи	Мета	Об'єкт	Предмет	Завдання	Гіпотеза
1					
2					
3					

Теми курсових робіт:

1. Педагогічне проектування як інноваційний процес.
2. Педагогічний аналіз проектів реформ загальної освіти у XX столітті.
3. Методи проектування уроку у початковій школі.
4. Шляхи та засоби формування у учнів пізнавального інтересу.
5. Розвиток пізнавальної самостійності учнів у процесі навчання.
6. Шляхи та засоби формування навичок розумової праці учнів.
7. Пізнавальна активність та шляхи її розвитку.
8. Педагоги-новатори: Ш.А. Амонашвілі...
9. Огляд теорій навчання та виховання у XX–XXI століттях (дві).
10. Діагностика досягнень школяра за умов сучасної початкової школи.
11. Проблеми співпраці школи та сім'ї у вихованні дитини у провідних країнах Азії.
12. Проблеми навчання та виховання молодших учнів у країнах ЄС.
13. Роль громадських дитячих організацій у шкільному вихованні.
14. Розвиток соціальної активності у молодшому шкільному віці.
15. Колектив як фактор розвитку індивідуальності дитини.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Скласти перелік повністю вирішених педагогічних проблем у школі.
2. Написати есе на тему «Найголовніша невирішена проблеми школи».

Теми рефератів та презентацій.

1. Особистісні якості педагога-дослідника.

2. Значення дослідницької роботи педагога у працях педагогів-класиків (К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського).

3. Науково-педагогічні дослідження – важливий компонент для підготовки майбутніх вчителів.

4 Шляхи та засоби розвитку інформаційної основи науково-педагогічні дослідження.

5. Методологічні підходи до науково-педагогічних дослідженням.

Перевірочна робота

1. Науково-педагогічне дослідження – це _____.

а) процес і результат наукової діяльності, спрямований на отримання нових знань про закономірності освіти, її структуру та механізми, зміст, принципи та технології;

б) отримання об'єктивних, відтворюваних та точних даних про педагогічні явища:

в) спосіб вивчення особистості учнів та учнівського колективу.

2. Які з представлених матеріалів вважатимуться результатом науково-педагогічного дослідження автора:

а) дисертація;

б) стаття;

в) реферат;

г) інструкція;

д) підручник;

е) монографія.

3. Відновіть відповідно до логіки розгортання науково-педагогічного дослідження його етапи:

а) гіпотетичний; б) прогностичний; в) теоретичний; г) емпіричний.

4. Встановіть відповідність між видами науково-педагогічних досліджень та їх змістовними характеристиками:

1. Фундаментальні дослідження. 2. Прикладні дослідження. 3. Розробки	а) рішення окремих теоретичних та практичних завдань; б) створення програм, підручників, посібників з виховання та навчання; в) розкриття педагогічних закономірностей, відкриття нових галузей знання, розвиток теорії науки
--	---

5. Продовжить фразу: Основними показниками якості науково-педагогічних досліджень є _____.

Література

1. Дяків О. Основи та методологія науково-дослідницької роботи: Навчальнометодичний посібник / Автори упор. Олена Дяків, Марія Дяків. ІваноФранківськ, 2017. 57 с.
2. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2006. 206 с.
3. Основи наукових досліджень : навч. посібник / [Я. Я. Чорненький та ін.]. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 2008 с.
4. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посібник / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Славенко. Київ : Лібра, 2004. 344 с.
5. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
6. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: Знання, 2005. 309 с.
7. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. Посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.
8. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 4-те вид., випр.. і доп. К.: Знання, 2004. 307 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

Питання для обговорення

1. Поняття та кваліфікація методів науково-педагогічного дослідження.
2. Метод спостереження.
3. Методи роботи з літературними джерелами.
4. Опитування.
5. Педагогічний експеримент.
6. Математичні методи науково-педагогічного дослідження.

Термінологічний мінімум

Аналіз. Спостереження. Анкетування. Опитування. Діагностика.
Тестування. Метод. Експеримент. Методика.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Які види класифікації методів науково-педагогічного дослідження ви знаєте?
2. Яка сутність способу спостереження, види спостережень, особливості його організації?
3. Які наукові джерела друкованої інформації ви знаєте?
4. Які методи та прийоми роботи з літературними джерелами, методи фіксації та правила оформлення літературних джерел у тексті дослідження?
5. Якою є сутність педагогічного експерименту?
6. Які види педагогічного експерименту ви знаєте?
7. Яка методика підготовки та проведення експерименту?
8. Які методи математичної статистики ви знаєте?
9. У чому сутність методу вивчення та узагальнення педагогічного досвіду?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал на цю тему.

3. Охарактеризуйте опитувальні методи у педагогічному дослідженні (бесіда, інтерв'ювання, анкетування, тестування та ін.) та педагогічні вимоги щодо їх використання.

4. Заповнити таблицю:

Назва методу	Сутність методу	Межі застосування методу	Недоліки методу	Можливості поєднання з іншими методами

5. Скласти тести, кросворди, шаради, ребуси з цієї теми.

Теми рефератів та презентацій

1. Педагогічна кваліметрія – сучасний апарат оцінки якості педагогічних досліджень.

2. Збагачення методів дослідження як умову вдосконалення педагогічної теорії.

Перевірочна робота

1. Метод наукового дослідження - це: а) спосіб пізнання об'єктивної реальності; б) спосіб досягнення цілі дослідження; в) прийоми, процедури організації наукового дослідження.

2. Встановіть відповідність між кваліфікаційними ознаками та видами спостереження:

1. За кількістю спостережень	а) постійне, повторне, одноразове;
2. За обсягом охоплення	б) пряме, документальне;
3. За способом здійснення	в) суцільне, вибіркове

3. Спостереження закінчується: а) фіксацією того, що побачив педагог; б) формулюванням гіпотези нового спостереження; в) інтерпретацією результатів.

4. Закрита анкета – це анкета: а) анонімна, не підписана респондентом; б) із вільним текстовим відповіддю; в) із вибором респондентом заздалегідь сформульованих відповідей.

5. Продовжити фразу. Валідність - це _____

Література

1. Дяків О. Основи та методологія науково-дослідницької роботи: Навчальнометодичний посібник / Автори упор. Олена Дяків, Марія Дяків. ІваноФранківськ, 2017. 57 с.
2. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2006. 206 с.
3. Основи наукових досліджень : навч. посібник / [Я. Я. Чорненький та ін.]. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 2008 с.
4. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посібник / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Славенко. Київ : Лібра, 2004. 344 с.
5. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
6. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: Знання, 2005. 309 с.
7. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. Посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.
8. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 4-те вид., випр.. і доп. К.: Знання, 2004. 307 с.

Частина 3
ДИДАКТИКА
САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ
«ЦІЛІСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС»

Питання для обговорення

1. Сутність педагогічного процесу.
2. Властивості, закономірності та принципи цілісного педагогічного процесу
3. Оптимізація педагогічного процесу.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що таке педагогічний процес?
2. Що означає цілісність педагогічного процесу?
3. Які є основні елементи цілісного педагогічного процесу? Як вони пов'язані між собою?
4. Якими є властивості педагогічного процесу?
5. Які закономірності та принципи цілісного педагогічного процесу?
6. У чому сутність основних принципів цілісного педагогічного процесу?
7. Які функції цілісного педагогічного процесу?
8. Що таке оптимізація цілісного педагогічного процесу?
9. Які методи оптимізації цілісного педагогічного процесу?
10. Які критерії оптимальності педагогічного процесу?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал на цю тему.
3. Розробити критерії оцінки ефективності цілісного педагогічного процесу
4. Заповнити таблицю:

Закономірності цілісного педагогічного процесу	Принципи цілісного педагогічного процесу	Правила організації цілісного педагогічного процесу

5. Обґрунтуйте, спираючись на ЗМІ та наукові журнали, необхідність нововведень у цілісному педагогічному процесі.

6. Написати есе на тему «Мої вимоги до цілісного педагогічного процесу».

7. Скласти тести, кросворди, шаради, ребуси з цій темі.

Теми рефератів та презентацій.

1. Поняття педагогічного процесу у працях педагогів-класиків (Я.А.Коменський, К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко).

2. Взаємодія вчителя та учня на кожному етапі у цілісному педагогічному процесі.

3. Інновації у сучасному педагогічному процесі.

4. Показники розвитку цілісного педагогічного процесу.

2. Облік вікових та індивідуальних особливостей учнів у цілісному педагогічному процесі.

Робота з літературою

1. Написати рецензію на статтю: Сенько, Ю.В. Педагогічний процес як гуманітарний феномен// Педагогіка. 2002. № 1.

2. Скласти інструкцію на статтю: Батракова, С.Н.Методологія становлення педагогічного процесу // Педагогіка. 2003. № 3. С. 11-16.

Закономірності цілісного педагогічного процесу

Принципи цілісного педагогічного процесу

Правила організації цілісного

Педагогічного процесу

3. Скласти бібліографічний список на тему «Педагогічний процес».

Термінологічний мінімум

Оптимізація. Педагогічний процес. Процес. Структура педагогічного процесу. Педагогічна Завдання. Педагогічна ситуація. Цілісний педагогічний процес. Ефективність педагогічного процесу.

Перевірочна робота

1. Продовжити фразу. Педагогічним процесом називається

_____.

2. Встановіть відповідність між функціями педагогічного процесу та їх характеристиками:

1. Освітня. 2. Виховна. 3. Розвиваюча.	а) формування ціннісних орієнтацій та відносин, освоєння основ наукових знань; б) формування та розвиток психічних властивостей та якостей особистості; в) формування певних якостей, властивостей та відносин людини
--	---

3. Цілісність педагогічного процесу полягає в:

а) підпорядкуванні всіх пед процесів, що його утворюють, головної загальної мети; б) загальні риси утворюють його під процеси; в) однакових умовах перебігу утворюють його підпроцесів; г) його неподільності на окремі частини.

4. Випишіть принципи:

1) до організації педагогічного процесу;

2) до керівництва педагогічним процесом:

а) суспільно-значима цільова спрямованість; б) облік вікових та індивідуальних здібностей; в) доступність; г) стимулювання та активізація сил та інтересів дітей; д) єдність вимог та повага до дітей; е) цілісне та гармонійне формування особистості.

Література

9. Дяків О. Основи та методологія науково-дослідницької роботи: Навчальнометодичний посібник / Автори упор. Олена Дяків, Марія Дяків. ІваноФранківськ, 2017. 57 с.

10. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2006. 206 с.
11. Основи наукових досліджень : навч. посібник / [Я. Я. Чорненький та ін.]. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 2008 с.
12. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посібник / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Славенко. Київ : Лібра, 2004. 344 с.
13. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
14. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: Знання, 2005. 309 с.
15. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. Посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.
16. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 4-те вид., випр.. і доп. К.: Знання, 2004. 307 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «НАВЧАННЯ У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕСІ»

Питання до обговорення

1. Предмет та основні категорії дидактики.
2. Рушійні сили та характерні особливості процесу навчання.
3. Основні етапи процесу навчання.
4. «Сад дитинства» – інноваційний підхід до дитячого освіти.

Термінологічний мінімум

Дидактика. Пізнавальна діяльність. Дидактична система. Система навчання. Навчання. Вчення. Оптимізація навчання. Ціль навчання.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що вивчає дидактика?
2. Які рушійні сили навчального процесу?
3. Які особливості процесу навчання на відміну від виховання?

4. Як співвідносяться поняття «педагогіка», «дидактика» та «методика»?
5. У чому полягають цілі загальноосвітнього та професійне навчання?
6. Яка структура процесу навчання?
7. Які види навчання Ви знаєте?
8. У чому полягає гуманізація навчання?
9. Що таке оптимізація навчального процесу та в чому вона полягає?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до цієї теми.
3. Проаналізувати предметну систему навчання у сучасній школі та визначте першочергові напрями її модернізації.
4. Заповнити таблицю:

Автор дидактичної системи	Мета системи	Філософська основа	Ключові положення	Основні праці
Я.А. Коменський				
Ж.-Ж. Руссо				
І.Г. Песталоцці				
І.Ф.Гербарт				
Д. Дьюї				
П.Я. Гальперін				
В.В. Давидов				

5. Скласти тести, кросворди, шаради, ребуси.

Теми рефератів та презентацій.

1. Актуальні проблеми та протиріччя сучасної дидактики.
2. Роль вітчизняних дидактів у розвитку теорії навчання (традиційна, дистанційна, програмована, розвиваюча, диференційована та ін).
3. Зарубіжні концепції навчання.
4. Сучасні дидактичні системи: сутність, основний зміст, стан, перспективи розвитку.
5. Автор дидактичної системи (Я.А. Коменський; Ж.-Ж. Руссо; І.Г. Песталоцці; І.Ф. Гербарт; Д. Дьюї; П.Я. Гальперін; В.В. Давидов)

Ціль системи. Філософська основа. Ключові положення. Основні праці

Робота з літературою

1. Скласти резюме до статті: Востокова, Є.В. Форми навчання: категорії дидактики та предметних методик. Педагогіка. 2002. № 4.С. 33-38.

2. Скласти конспект статті: Школяр, Л.В. Сад Дитинства: інноваційні підходи до шкільної освіти// Педагогіка. 2018. № 3. С. 57-63.

Перевірочна робота

1. Дидактика – це розділ педагогіки, який розробляє:

а) теоретичні засади навчання учнів окремого предмета; б) теорію навчання та виховання; в) теоретичні основи процесу навчання; г) теорію управління освітою.

2. Вкажіть, яка схема правильно відображає взаємозв'язок приватної методики, педагогіки та дидактики:

а) методика-педагогіка-дидактика; б) педагогіка-методика-дидактика; в) дидактика-педагогіка-методика; г) педагогіка-дидактика-методика.

3. Сукупність процесу навчання полягає у:

а) включення навчально-пізнавальної діяльності; б) прилучення навчаючих до знань шляхом інформації; в) стимулювання власної активності учнів.

4. Рушійними силами навчання є:

а) цілі навчання; б) потреби особистості; в) суперечність між потребами науки, виробництва, суспільства та низьким рівнем знання, навчання особистості.

5. Викладання – це:

а) повідомлення, передача знань; б) консультування; в) керування навчальною діяльністю.

6. Вставте пропущені слова.

Процес навчання є єдністю і взаємозв'язком двох

процесів а) _____ та б) _____.

7. Встановіть відповідність між видами навчання та областю їх ефективного використання:

1. Традиційне. 2. Проблемне. 3. Програмоване. 4. Розвивальне. 5. Пояснювально-ілюстративне	а) повторення та запам'ятовування навчального матеріалу; б) формування основ наукового світогляду; в) формування продуктивного мислення; г) здобуття знань, закладених в алгоритмі; д) ваша думка

Література

1. Вишневський, О. І. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій / О.І.Вишневський, О. М. Кобрій, М. М. Чепіль; за ред.О. Вишневського.Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.
2. Волкова, Н. П. Педагогіка: навч. посібник.К.: Вид. центр «Академія», 2000. 576 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. Закладів. К.: Освіта України, 2006. 528 с.
4. Кондрашова, Д.В. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. Посіб./ Л.В.Кондрашова, О.Л.І Іермяков, І І.І.Зеденкова, Г' .Ю.ДавреІпппа. І Знання, 2006.252с.
5. Косенко К. М. Основи загальної педагогіки: курс лекцій для І Іуд, пед. спеціальностей вищих навч. закладів.: Повний світ, 2005. 184 с.
6. Мазоха, Д.С. Педагогіка / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. К.: Центр навч. літ., 2005. - 232 с.
7. Мойсеюк, Н. Є. Педагогіка. К., 2001. 608 с
8. Пальчевський, С. С. Педагогіка: навч. посібник К.: Каравела, 2007.576с.
9. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. - 2-ге вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2006. 700 с.
10. Фіцула, М. М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. К.: Академія, 2000. 554 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ»

Питання для обговорення

1. Характеристика закономірностей навчання.
2. Поняття про засади навчання.
3. Характеристика засад навчання.
4. Принцип «самовизначення особистості» - головний принцип освіти.

Термінологічний мінімум

Закономірність навчання. Принцип навчання. Засади навчання.
Принцип самовизначення особистості. Правило навчання.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Як Ви розумієте терміни «закономірність навчання» та «принцип навчання»?
2. Наведіть приклади понять «закон навчання», «закономірність навчання», «принцип навчання», «Правило навчання».
3. Яке значення у навчальному процесі закономірностей та принципів навчання?
4. Назвіть принципи навчання.
5. Поясніть принципи навчання науковості, систематичності, наочності, зв'язку теорії з практикою, доступності, поєднання індивідуального підходу та колективізму у навчанні.
6. Як пов'язані між собою принципи навчання?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал на цю тему.
3. Сформулювати дидактичні правила застосування принципів навчання.
4. Проаналізувати зміну змісту принципів навчання в історії педагогічної науки приклад принципів природо відповідності, наочності, науковості, зв'язку теорії з практикою та ін.

5. Скласти тести, кросворди, шаради на тему.

Теми рефератів та презентацій.

1. Реалізація педагогами-новаторами принципів навчання у педагогічному процесі.
2. Принципи побудови інноваційних дидактичних систем.
3. Бібліографія проблеми визначення дидактичних засад у вітчизняній педагогіці.

Робота з літературою

1. Скласти конспект розділу «Закономірності навчання» третього розділу підручника «Педагогіка» за ред. Н.В. Бордовської та А.А. Реан. - Педагогіка: навч. посібник/під ред. Н.В. Бордовський, А.А. Реан. Санкт-Петербург: Пітер, 2008. - 304 с.

Перевірочна робота

1. Продовжити фразу. Закономірністю навчання називається _____.
2. Принцип навчання – це: а) вихідне правило і закономірність, які вказують на шляху організації пізнавальної діяльності студентів;
б) вихідне положення, що визначає зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи відповідно до виховання та навчання;
в) загальна закономірність навчання та метод викладацької роботи вчителя відповідно до потреб суспільно-економічної формації.
3. Встановити відповідність між принципами навчання та їх наповненням:

1. Систематичність. 2. Наочність. 3. Міцність. 4. Науковість. 5. Доступність	а) досягнення єдності частини та цілого, елемента та структури при оволодінні змістом досліджуваного; б) організація педагогічного процесу з урахуванням нових досягнень психології, педагогіки, методики викладання; в) взаємозв'язок між осмисленням та запам'ятовуванням

4. У чому відмінність принципу навчання від правила навчання:

а) правила конкретизують принцип навчання (Принцип має характер загальної закономірності; правило випливає із принципу, відображає дії, використовувані у конкретній ситуації).

Наведіть приклад:

б) правило є виразом загальної закономірності (принцип підпорядкований правилу і випливає із нього); в) правило на відміну принципу має суб'єктивний характер (у кожному окремому разі формуються правила, виходячи з суб'єктивних суджень навчального).

5. Встановіть відповідність між принципами та відповідними правилами навчання:

1. Наочність. 2. Науковість. 3. Доступність. 4. Зв'язок теорії із практикою. 5. Систематичність та послідовність. 6. Міцність. 7. Свідомість та активність	а) від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного; б) якнайчастіше використовуйте питання «чому?», щоб мислити причинно; в) спостереження повинні бути систематизовані та поставлені щодо причин та слідства; г) розвивайте, закріплюйте, переносьте успіхи учня в одному виді діяльності на інші; д) у методах викладання відображайте методи наукового пізнання, розвивайте мислення студентів

Література

1. Вишневський, О. І. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій / О.І.Вишневський, О. М. Кобрій, М. М. Чепіль; за ред. О.Вишневського.Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.
2. Волкова, Н. П. Педагогіка: навч. посібник.К.: Вид. центр «Академія», 2000. 576 с.
3. Загвязинський, В.І. Теорія навчання. Сучасна інтерпретація: навч. Посібник. Москва, 2001. 192 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. Закладів. К.: Освіта України, 2006. 528 с.

5. Косенко К. М. Основи загальної педагогіки: курс лекцій для І Іуд, пед. спеціальностей вищих навч. закладів.: Повний світ, 2005. 184 с.
6. Мазоха, Д.С. Педагогіка / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. К.: Центр навч. літ., 2005. - 232 с.
7. Мойсеюк, Н. Є. Педагогіка. К., 2001. 608 с
8. ондраіпова, Д.В. Педагогіка в запитаннях і відповідях: павч. Посіб./ Л.В.Кондрапува, О.Л.І Іермяков, І І.І.Зеденкова, Г' .ІО.ДавреІпппа. І Знання, 2006.252с.
9. Пальчевський, С. С. Педагогіка: навч. посібник К.: Каравела, 2007.576с.
10. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. - 2-ге вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2006. 700 с.
12. Фіцула, М. М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. К.: Академія, 2000. 554 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«ЗМІСТ ОСВІТИ»

Питання для обговорення

1. Сутність, цілі та завдання загальної освіти.
2. Структура змісту загальної освіти.
3. Нормативні документи, що відображають зміст освіти.
4. Перспективи розвитку змісту освіти.
5. Наступність освіти в імператорській та радянській Росії у педагогічній системі А.С. Макаренка.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що таке зміст освіти та зміст навчання?
2. Які проблеми виникають при визначенні змісту освіти та навчання?
3. Які фактори та як впливають на відбір змісту загальної освіти?
4. Яка структура змісту загальної освіти?
5. Які нормативні документи відображають зміст освіти?
6. Як пов'язані державний освітній стандарт та навчальний план, навчальна програма та тематичний план?
7. Які вимоги існують до створення авторських програм?

8. Які перспективи розвитку змісту освіти?

9. У чому проявляється гуманізація, гуманітаризація та фундаменталізація змісту освіти?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до теми.
3. Підготувати та проведіть диспут на тему «Реформування сучасної освіти».
4. Скласти тести, кросворди, шаради.

Теми рефератів та презентацій.

1. Проблема визначення змісту загальної середньої освіти у країнах Європи.
2. Державна політика у галузі визначення змісту загальної середньої освіти
3. Критерії визначення оптимальності змісту освіти.

Перевірочна робота

1. Компонентами змісту освіти є (Виберіть необхідне):
а) знання про світ; б) економічний потенціал; в) досвід творчої діяльності; г) досвід спілкування; д) досвід здійснення відомих способів діяльності.
2. На відбір та формування змісту освіти впливають: а) методи навчання; б) становище громадян; в) соціальні та наукові досягнення; г) система педагогічних можливостей; д) система цілей освіти; е) соціальні потреби; ж) принципи навчання.
3. Встановіть відповідність між принципами відбору змісту освіти та їх характеристиками:

1. Відповідність вимогам розвитку суспільства.	а) облік педагогічної реальності, пов'язаної із здійсненням
2. Єдність змістовної та процесуальної сторони навчання.	конкретного навчального процесу;

3. Гуманітаризація. 4. Фундаменталізація	б) включення до змісту освіти знань, умінь, навичок, що відображають сучасний рівень розвитку соціуму; в) інтеграція гуманітарного та природничо-наукового знання, встановлення наступності та міжнародних зв'язків; г) створення умов для активного творчого та практичного освоєння загальнолюдської культури

4. Продовжити фразу. Державний освітній стандарт – це

Література

1. Вишневський, О. І. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій / О.І.Вишневський, О. М. Кобрій, М. М. Чепіль; за ред.О. Вишневського.Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.
2. Волкова, Н. П. Педагогіка: навч. посібник.К.: Вид. центр «Академія», 2000. 576 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. Закладів. К.: Освіта України, 2006. 528 с.
4. Кондраїпова, Д.В. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. Посіб./ Л.В.Кондраїпова, О.Л.І Іермяков, І І.І.Зеденкова, Г' .Ю.ДавреІппа. І Знання, 2006.252с.
5. Косенко К. М. Основи загальної педагогіки: курс лекцій для І Іуд, пед. спеціальностей вищих навч. закладів.: Повний світ, 2005. 184 с.
6. Мазоха, Д.С. Педагогіка / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. К.: Центр навч. літ., 2005. - 232 с.
7. Мойсеюк, Н. Є. Педагогіка. К., 2001. 608 с
8. Пальчевський, С. С. Педагогіка: навч. посібник К.: Каравела, 2007.576с.
9. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. - 2-ге вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2006. 700 с.
10. Фіцула, М. М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. К.: Академія, 2000. 554 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «МЕТОДИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ»

Питання для обговорення

1. Теорії методів навчання.
2. Сутність способів навчання.
3. Класифікація методів навчання та їх характеристика.
4. Шляхи вдосконалення способів навчання.
5. Характеристика сучасних засобів навчання.

Термінологічний мінімум

Метод навчання. Система методів навчання. Прийом навчання. Засіб навчання.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що означає «наукова організація педагогічного процесу»?
2. На чому заснований зв'язок між науковою організацією процесу навчання та дидактичними методами та засобами?
3. Які фактори беруться до уваги у кваліфікації методів навчання?
4. Які правила використовуються під час класифікації засобів навчання?
5. Охарактеризуйте функції дидактичних засобів у освітньому процесі.
6. Підберіть дидактичні методи та засоби, необхідні для проведення будь-якого уроку на предмет вашої спеціальності.
7. Що означає оптимальний вибір методів педагогічної діяльності?
8. Назвіть основні фактори, що зумовлюють вибір методів та засобів педагогічної діяльності.
9. Які нові засоби для використання словесних, наочних та практичних методів з'явилися в останні роки?
10. Чи можна одному методі побудувати урок? Весь процес навчання упродовж року?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до семінару з цієї теми.

3. Заповнити таблицю:

Метод навчання	Діяльність вчителя	Діяльність Учня

4. Скласти перелік рекомендованих Вами методів навчання математики для студентів початкової школи, середньої та старшої ланки. Обґрунтуйте свій вибір.

5. Скласти тести, кросворди, шаради, ребуси з цій темі.

Теми рефератів та презентацій.

1. Інноваційні способи навчання.
2. Методи навчання в авторських системах педагогів-новаторів.
3. Педагоги-класики про методи та засоби навчання.
4. Оптимізація вибору методів та засобів навчання.
5. Облік індивідуальних та вікових особливостей з використанням методів навчання.
6. Спілкування та співробітництво у процесі реалізації методи навчання.

Робота з літературою

1. Скласти інструкцію на статтю: Духанов, А.В. Сучасній освіті сучасні методи. А.В. Духанов, С.В. Роцин, О.А. Титова, Л.І. Рожкова, В.Г. Прокошев, С.М. Аракелян// Шкільні технології. 2002. № 4. - С. 223-227.
2. Скласти резюме до статті: Оспеніков, О.В. Інформаційно-освітнє середовище та методи навчання // Шкільні технології. 2002. № 2. - С. 31-43.
3. Скласти план та тези до статті: Казакевич, В.М.Інформаційний підхід до методів навчання. Педагогіка. 1998. № 6. С. 43-47.

Перевірочна робота

1. Метод навчання - це: а) шлях руху думки від вчителі до студентів із метою передачі знань останнім; б) вихідні закономірності, що визначають організацію навчального процесу; в дорогу організації пізнавальної діяльності; г) упорядкована діяльність педагога та

студентів, спрямована на досягнення мети навчання; д) спосіб співпраці вчителя та студентів.

2. До якої кваліфікаційної групи належать методи: а) вправи; б) лабораторна робота; в) практична робота?

3. Які методи належать до словесної групи методів навчання: а) ілюстрація; б) розмова; в) демонстрація; г) обговорення; д) вправу; е) лекція.

4. Встановіть відповідність між методами навчання та областю їх ефективного застосування:

1. Лекція. 2. Дискусія. 3. Демонстрація. 4. Лабораторний. 5. Пізнавальна гра. 6. Вправа. 7. Навчальний контроль	а) розвиток мислення; б) формування умінь виявляти, систематизувати та застосовувати знання; в) формування теоретичних знань

6. Репродуктивний метод навчання використовується:

- а) коли учні ще готові до проблемного вивчення цієї теми;
- б) коли учні готові до засвоєння інформації лише словесним методом;
- в) коли учні готові до самостійного вивчення цієї теми.

Література

1. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] Київ: Либідь, 2005. 264 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доповн. Київ: Знання, 2008. 566 с.
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко С. В. Технологія і техніка шкільного уроку : навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 335 с.
4. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П. Педагогіка. Завдання та ситуації. Практикум. К.,2003.
5. Лозова В. І. Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доповн. Харків : ОВС, 2002. 400 с.

6. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 670 с.
7. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 398 с.
8. Чайка В. М. Основи дидактики: тексти лекцій і завдання для самоконтролю : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. Тернопіль : Астон, 2002. 244 с.
9. Червінська І. Б., Никорак Н. Ю. Дидактика початкової школи : практичний курс : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2013. 200 с.
10. Основи дидактики URL::
http://pidruchniki.com/17910211/pedagogika/urok_osnovna_forma_organizatsiyi_na_vchannya#143
11. Педагогіка URL:
http://pidruchniki.com/14560603/pedagogika/urok_osnovna_forma_organizatsiyi_na_vchannya_suchasniy_shkoli#24

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ. УРОК»

Питання для обговорення

1. Характеристика основних систем навчання.
2. Характеристика поняття «організаційні форми навчання».
3. Урок як основна форма організації навчання.
4. Типи уроків та його характеристика.
5. Підготовка до уроку.
6. Шляхи підвищення ефективності уроку.

Термінологічний мінімум

Класно-урочна система. Урок. Структура уроку. Факультативи. Тематичне планування. Форми навчання.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що означає поняття «форми організації навчання»? Які форми Ви знаєте?
2. Що таке класно-урочна система навчання?

3. Які основні вимоги до сучасного уроку?
4. Яка структура уроку?
5. Які типи уроків ви знаєте?
6. Що передбачає підготовка до уроку? Як готуватись до уроку?
7. Дайте схему аналізу уроку. Які види аналізу уроку є?
8. Які причини навантаження студентів під час уроків? Як їх уникнути?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до цієї теми.
3. Ро та проведіть диспут на тему «Сучасний урок – «за» та «проти».
4. Виділіть основні труднощі у підготовці до сучасного уроку, обґрунтуйте причини.
5. Опишіть (на вибір) особливості підготовки та принципи побудови уроку-конференції, уроку-семінару, уроку-заліку, уроку-ігри, уроку-змагання.
6. Скласти тести, кросворди, шаради, ребуси.

Теми рефератів та презентацій.

1. Сучасні педагоги про вдосконалення класно-урочної системи.
2. Форми організації навчання у зарубіжній педагогіці.
3. Позаурочні форми організації навчання.
4. Самостійна робота як умова активізації навчальної діяльності.
5. Педагогічні умови ефективності сучасного уроку.
4. Соціальні, економічні, політичні, шкільні передумови становлення класно-урочної системи навчання.

Перевірочна робота

1. Класно-урочна система навчання – це: а) метод навчання; б) принцип навчання; в) організаційну форму навчання.
2. Основи класно-урочної системи закладено:
а) Я.А. Коменським; б) Ж.Ж. Руссо; в) І.Г. Песталоцці.
3. Встановіть відповідність між групами вимог до уроку та їх характеристиками:

1. Дидактичні. 2. Психологічні. 3. Гігієнічні. 4. Вимога до техніки уроку	а) оптимальні темпи та ритм; б) освітлення; в) температура у приміщенні; г) облік вікових особливостей; д) реалізація дидактичних принципів; е) формулювання освітніх задач; е) чергування різних видів діяльності; ж) попередження втоми; з) використання раціональних методів та засобів навчання

4. Тип та структура уроку визначається виходячи з:

а) дидактичної мети; б) розташування елементів уроку; в) кількості часу, що відводиться досягнення головної мети; г) із діяльності вчителя.

Література

12. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] Київ: Либідь, 2005. 264 с.
13. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доповн. Київ: Знання, 2008. 566 с.
14. Кузьмінський А. І., Омеляненко С. В. Технологія і техніка шкільного уроку : навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 335 с.
15. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П. Педагогіка. Завдання та ситуації. Практикум. К., 2003.
16. Лозова В. І. Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доповн. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
17. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 670 с.
18. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 398 с.
19. Чайка В. М. Основи дидактики: тексти лекцій і завдання для самоконтролю : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. Тернопіль: Астон, 2002. 244 с.

20. Червінська І. Б., Никорак Н. Ю. Дидактика початкової школи : практичний курс : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2013. 200 с.
21. Основи дидактики URL::
http://pidruchniki.com/17910211/pedagogika/urok_osnovna_forma_organizatsiyi_na_vchannya#143
22. Педагогіка URL:
http://pidruchniki.com/14560603/pedagogika/urok_osnovna_forma_organizatsiyi_na_vchannya_suchasniy_shkoli#24

РОЗДІЛ 4.
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ
САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ
« ВИХОВАННЯ У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС»

Питання для обговорення

1. Виховання у структурі цілісного педагогічного процесу.
2. Особливості процесу виховання.
3. Закономірності та принципи виховання.
4. Державний гімн у школах: виховання чи популізм?
5. Школа початку ХХ ст. як інститут патріотичного виховання.

Термінологічний мінімум

Виховання, предмет виховання, структура виховання, принципи виховання, закономірності виховання

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що таке виховання?
2. Що предмет виховання?
3. Яке місце займає виховання у цілісному педагогічному процесі?
4. Яка структура виховного процесу?
5. Які рушійні сили процесу виховання? Хто і що впливає процес виховання?
6. Які особливості виховного процесу у порівнянні з процесом навчання?
7. Які закономірності та принципи виховного процесу? Порівняйте із закономірностями та принципами процесу навчання.

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до цієї теми.
3. Про комплекс правил щодо реалізації принципів виховання.
4. Провести дискусію на тему «Як виховувати справжню людину»? та дайте відповідь на запитання: а) що характеризує «справжню людину»? б) які

справжні люди відомі Вам з історії? в яку роль грають у вихованні «справжньої людини» творчу працю та творчість? та ін.

5. Написати есе на тему «Виховувати –це означає...”

6. Скласти тести, кросворди на тему.

Теми рефератів та презентацій.

1. Класики педагогіки про сутність виховання (В.О.Сухомлинський, А.С.Макаренко та інші).

2. Особливості виховної роботи у сучасній школі.

3. Професійно-особистісні якості сучасного вихователя.

4. Педагогічні умови вдосконалення процесу виховання у сучасній школі.

Перевірочна робота

1. Виховання (у вузькому педагогічному сенсі) – це:

а) вічна, суспільно-історична категорія, виражається у передачі досвіду, накопиченого попередніми поколіннями; б) цілеспрямований систематичний процес взаємодії на особистість з метою формування характеру, норм та правил поведінки у суспільстві, світогляду.

2. Роль виховання у житті та розвитку суспільства полягає у:

а) передачі суспільно-історичного досвіду від старшого покоління молодшому; б) здійсненні підготовки до праці, розвитку та навчання молодшого покоління; в) надання допомоги людям у боротьбі за виживання, об'єднанні в колектив.

3. Встановіть відповідність між напрямками виховання та їх результатом:

1. Формування свідомості. 2. Виховання почуттів. 3. Формування поведінки	а) мотиви, звички, вчинки; б) судження, оцінки, переконання; в) моральні, естетичні, гуманістичні, емоційні відносини

4. Яка схема правильно відображає взаємозв'язок правил, закономірностей та принципів виховання?

5. а) закономірності - правила - принципи; б) закономірності – принципи – правила; в) принципи – закономірності – правила; г) правила – принципи – закономірності.

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483 с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа.1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006.423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.

15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ОСОБИСТІСТЬ ДИТИНИ – ОБ’ЄКТ І СУБ’ЄКТ ВИХОВАННЯ»

Питання для обговорення

1. Соціальна сутність особистості.
2. Фактори розвитку та формування особистості дитини.
3. Роль соціалізації, виховання та самовиховання у розвитку особистості.
4. Облік вікових та індивідуальних особливостей дитини у процесі виховання.
5. Діагностика та оцінка результату виховання.

Термінологічний мінімум

Особистість. Обдарованість. Розвиток. Чинник. індивідуальні особливості.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Як визначається поняття людина, особистість, індивідуальність і яке значення вони мають для педагогіки?
2. Що означають поняття «розвиток» та «формування особистості»?
3. Які основні положення Конвенції «Про права дитини»?
4. У чому полягає сутність наукових ідей про роль середовища, спадковості та виховання у розвитку та формуванні особистості?
5. Яка роль самовиховання у процесі формування та розвитку особистості?
6. Які механізми обліку вікових та індивідуальних особливостей дитини у процесі самовиховання?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до семінару з цієї теми.
3. Проведіть порівняльну характеристику основних теорій розвитку особистості.

4. Заповнити таблицю:

Віковий період	Кількісні зміни	Якісні зміни (новоутворення)
Молодший шкільний вік		
Підлітковий вік		
Старший шкільний вік		

5. Скласти тести, кросворди на тему.

Теми рефератів та презентацій.

1. Педагогічні помилки та помилки у вихованні особистості.
2. Державна політика у сфері захисту дитинства та розвитку особистості дитини.
3. Технологія діагностики та корекції обдарованості дітей.

Перевірочна робота

1. Розвиток – це: а) процес становлення та формування особистості під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів; б) процес якісних змін вроджених та набутих властивостей; в) процес фізичних, психічних, соціальних змін
2. На розвиток особистості дитини впливає: а) спадковість, середовище, виховання; б) спадковість, навчання; в) навчання, виховання, середовище.
3. Встановіть відповідність між термінами та їх змістом:

1 людина. 2. Індивід. 3. Особистість	а) людина як цілісний неповторний представник свого роду із психофізіологічними властивостями; б) жива істота, що є єдністю фізичного та духовного, природного та соціального, спадкового та придбаного; в) людина, як суб'єкт відносин та соціальної діяльності, здатний до самовиховання та саморозвитку,
--	---

	стійка система соціально-значущих властивостей, установок та мотивів, що характеризують людину як члена товариства

4. Людина успадковує: а) анатомо-фізіологічну структуру; б) фізичні особливості; в) манеру поведінки; в) здібності до певного виду діяльності.

5. Обдаровані діти – це: а) здібні, творчі та цілеспрямовані діти; б) розумні, інтелектуально-розвинені діти; в) діти із високою мотивацією.

Література

- 18.Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
- 19.Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
- 20.Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
- 21.Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483 с.
- 22.Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
- 23.Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
- 24.Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
- 25.Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
- 26.Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
- 27.Концепція національного виховання. Рідна школа.1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., ВовкЛ.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006.423 с.
- 28.Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/

- 29.Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
- 30.Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
- 31.Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
- 32.Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
- 33.Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
- 34.Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«МЕТОДИ ВИХОВАННЯ»

Питання для обговорення

1. Класифікація способів виховання.
2. Характеристика методів виховання.
3. Форми та засоби виховання.
4. Умови оптимального вибору та ефективного застосування методів виховання.
5. Чому навчає музей?

Термінологічний мінімум

Розмова. Диспут. Гра. лекція. Метод виховання. Покарання. Заохочення. Педагогічна вимога. Доручення. Прийом виховання. Привчання. Пояснення. Розповідь. Змагання. Засіб виховання.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що таке спосіб, прийом, засіб виховання?
2. Який взаємозв'язок методу, прийому, засоби виховання?
3. У чому полягає сутність способу виховання?
4. Які методи, прийоми, засоби виховання вам відомі?
5. Яке значення має авторитет вихователя при здійсненні методів виховання? Доведіть.

6. У чому полягає сутність та неприйнятність авторитарного виховання та його методів? Поясніть.

7. Як втілюються у методах виховання закономірності та принципи виховного процесу?

8. У чому полягає творчий підхід до вибору та використання методів виховання? Від чого чи від кого він залежить?

9. Як здійснюється контроль за поведінкою дітей?

10. Які об'єктивні чи суб'єктивні фактори враховуються під час виборів тієї чи іншої методу виховання?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.

2. Підготувати наочний матеріал до теми.

3. Проведіть порівняльний аналіз відомих вам методів виховання.

Заповнити таблицю:

Найменування методу	Сутність методу	Межі застосовності методу	Недоліки методу	Можливі поєднання з іншими методами

4. Розробіть послідовність (технологію) дій щодо реалізації відомих Вам методів виховання. Зверніть увагу, якими спеціальними вміннями та якостями повинен мати вихователь.

5. По тематику етичних бесід та диспутів з урахуванням вікових особливостей учнів.

6. Розробити педагогічне завдання по одному з способів виховання та запропонуйте кілька варіантів її вирішення.

7. Скласти тести, кросворди на тему.

Теми рефератів та презентацій.

1. Методи перевиховання за умов сучасної школи.

2. Методи виховання у роботі з батьками учнів.

3. Показники ефективності способів виховання.

Перевірочна робота

1. На вибір методів виховання впливають:

а) цілі виховання; б) зміст виховання; в) види виховання; г) особливості учнів; д) умови виховання; е) засоби виховання; і) форми виховання; з) час; к) побажання батьків.

2. Встановіть відповідність між групами та видами методів виховання:

1. Методи формування свідомості.	а) заохочення, покарання, змагання;
2. Методи організації діяльності.	б) вправу, привчання, доручення;
3. Методи стимулювання	в) розповідь, бесіда, диспут

4. Які вимоги притаманні методу оповідання, роз'яснення, ілюстрації, навіювання, застосування алегорій та інші?

5. Встановіть відповідність між педагогічними об'єктам та їх характеристиками:

1. Лекторії, факультативи, зустрічі.	а) форми;
2. Розмови, лекції, вправи.	б) методи;
3. Книги, стенди, наочні посібники, досвід	в) кошти

6. Продовжити фразу. Ефективність вправ залежить від

7. Заохочення – це: а) спосіб винагороди за хорошу поведінку; б) прийом стимулювання діяльності вихованця; в) спосіб педагогічного на вихованця, який виражає позитивну оцінку його поведінки з метою закріплення позитивних якостей.

8. Покарання – це: а) спосіб на вихованця з метою корекції його поведінки; б) спосіб виховання, виражений у вигляді вимоги; в) вирішувальний фактор гальмування негативних дій вихованця з метою формування у них страху за скоєні протиправні дії.

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа.1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006.423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ
«КОЛЕКТИВ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ.ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ У КОЛЕКТИВІ»

Питання для обговорення

1. Характеристика дитячого колективу.
2. Ідеї виховання особистості колективі А.С. Макаренка та В.О.Сухомлинського.
3. Педагогічні проблеми управління дитячим колективом.

Термінологічний мінімум

Актив. Колектив. Лідер. Референтна група. Самоврядування.
Учнівський колектив.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. У працях яких вітчизняних (російських) освітян розроблялися теорії виховання у колективі? Назвіть цю працю.
2. Які ознаки колективу?
3. Яка структура колективу?
4. Які основні типи дитячих колективів?
5. Які особливості та характерні риси учнівського колективу?
6. Які умови визначають становище особи у колективі?
7. Які прийоми та методи виховання особистості у колективі Вам відомі?
8. У чому полягає роль колективу у розвитку та формуванні особистості?
9. Яка роль колективу у вихованні та перевихованні педагогічно занедбаних дітей (безпритульних, бездоглядних тощо).
10. Яким чином можна здійснити облік індивідуальних особливостей студентів у дитячому колективі?
11. У чому полягає педагогічно доцільний стиль стосунків у шкільному колективі?

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Скласти конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до цієї теми.

3. Охарактеризуйте відносини дітей у колективі з враховуючи їхні соціальні ролі («відмінник», «супер», «сильний», «крутий», «двійник», «важкий», «спортсмен», «активіст», «середняк-трієчник», «сіра особистість»).

4. Проаналізувати концепції розвитку колективу

А.С. Макаренко та В.О. Сухомлинського та Заповнити таблицю:

Автор концепції	Роль колективу	Структура колективу	Етапи розвитку колективу	Традиції у колективі
А.С. Макаренко				
В.О. Сухомлинський				

5. Підготувати та проведіть дискусію на тему «Особа для колективу чи колектив для особистості?».

6. Скласти класифікації колективів та уявіть їх характеристики.

7. Написати твір на тему «Колектив, в якому хочеться вчитися».

8. Скласти тести, шаради тощо. по темі.

Теми рефератів та презентацій.

1. Якості особистості, що формуються у колективі.

2. Вікові особливості дитячих колективів.

Тематика науково-педагогічних досліджень

1. Методика організації колективних творчих справ.

2. Критерії визначення рівнів розвитку дитячих колективів.

Робота з літературою

1. Скласти інструкцію до роботи: Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Київ: Рідна школа, 1988. 272 с.

Перевірочна робота

1. Колектив – це група людей, об'єднана: а) спільними цілями та інтересами; б) суспільно значущою метою, діяльністю, загальними ціннісними орієнтаціями; в) спільними цілями, інтересами, спілкуванням, що не суперечить громадським інтересам.

2. Ознаками колективу є: а) спільна мета; б) загальна організація; в) виборні органи; г) ціль; д) соціально значуща мета; е) співробітництво; ж) керування; з) загальна відповідальність; і) взаємозалежність.

3. Продовжити фразу. Актив – це _____.

4. Розвиток колективу – це: а) гуртування добре організованого та підготовленого активу; б) розвиток колективних відносин дітей та педагогічних вимог; в) організація колективної діяльності, формування відносин; д) розвиток мотивів поведінки.

5. Встановіть відповідність між етапами формування колективу та їх змістом:

1. Перший етап	а) навчальний сам пред'являє себе вимоги суспільної поведінки, не потребуючи підказки товаришів; б) актив пред'являє вимогу до колективу; в) організація колективу; г) колектив висуває свої вимоги окремій особі
2. Другий етап	
3. Третій етап	
4. Четвертий етап	

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ. К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.

9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006. 423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Сухомлинський, В.А. Серце віддаю дітям. Київ: Рідна школа, 1988. 272 с.
18. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ЗМІСТ І ДЖЕРЕЛА ВИХОВАННЯ»

Питання до обговорення

1. Характеристика різних сторін виховання та їх взаємообумовленість.
2. Питання теорії та практики різних сторін виховання у працях педагогів-класиків (К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського).

Термінологічний мінімум

Громадянин. Громадянське виховання. Здоров'я. Ідеал. Світогляд. Мораль. Моральне виховання. Моральність. Трудове виховання. Розумове виховання. Фізкультурне виховання. Екологічне виховання. Екологічний виховання. Економічне виховання. естетика. Естетичне виховання.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Які цілі стоять перед розумовим, моральним, трудовим, естетичним, фізичним, екологічним вихованням?

2. Які функції та принципи процесу формування наукового світогляду?

3. Які критерії сформованості наукового світогляду?

4. Які основні чинники морального становлення особистості?

5. Які зміст, методи та засоби морального виховання студентів різного віку навчальної та поза-навчальної роботи?

6. Яке призначення статевого виховання? Як здійснюється підготовка студентів до сімейного життя?

7. Які зміст, методи та засоби трудового виховання учнів?

8. Які зміст, форми та засоби естетичного виховання студентів?

Завдання практичного спрямування

1. Заповнити таблицю

Вид виховання	Сутність	Методи	Засоби	Форми	Результат
Моральне					
Розумове					
Фізичне					
Естетичне					
Трудове					

2. Про захід, що сприяє вихованню моральних якостей.

3. Про анкету виявлення інтересів студентів у сфері культури, мистецтва.

4. Скласти режим дня для учнів у початковій школі (1,2, 3-й клас).

5. Скласти тести, кросворди, шаради тощо. по темі.

Теми рефератів та презентацій.

1. Педагоги-класики про значення та зміст морального виховання.

2. Педагогіки-класики про значення та зміст трудового виховання

3. Педагоги-класики про значення та зміст естетичного та фізичного виховання.

4. Тематика науково-педагогічних досліджень

5. Конфліктні ситуації та шляхи їх вирішення у процесі морального виховання.

6. Система суспільно-корисної діяльності як засіб трудового виховання учнів (волонтерство, літні трудові загони та інших.).

Перевірочна робота

1. Продовжити фразу. Зміст виховання включає

2. Моральне виховання – це: а) формування моральних якостей та досвіду поведінки; б) формування морально цільної особистості, в єдності її свідомості, моральних почуттів, совісті, волі, навичок та звичок суспільної поведінки; в) виховання, яке здійснюється в ході повсякденних моральних відносин.

3. Естетичне виховання – це: а) процес становлення та вдосконалення естетичної свідомості, відносин до естетичної діяльності; б) формування естетичних суджень, почуттів, сприйняття; в) виховання засобами мистецтв, спрямованими сприйняття мистецтва.

4. Розумове виховання – це: а) цілеспрямоване, систематичне вплив на дітей із метою підготовки їх до школи, праці; б) цілеспрямоване вплив дорослих на розумовий розвиток дітей та виховання морального ставлення до навколишнього світу; в) цілеспрямована діяльність педагога та дітей щодо розвитку розумових здібностей дітей, щодо формування культури розумової праці та озброєння системою наукових знань.

5. Трудове виховання – це: а) свідоме ставлення до праці та формування якостей, що забезпечують успіх у трудовій діяльності; б) формування системи знань, необхідні виконання трудової діяльності; в) підготовка до вибору професії.

6. Фізкультурне (фізичне) виховання – це: а) розвиток потреби та інтересу до зміцнення здоров'я; б) процес, спрямований на зміцнення здоров'я, гармонійний розвиток форм та функцій організму людини; в) формування спортивно-фізичних якостей.

Література

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotor.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotor.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа.1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., ВовкЛ.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006.423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>
18. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Київ: Рідна школа, 1988. 272с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ВИХОВНА СИСТЕМА ШКОЛИ»

Питання для обговорення

1. Структура виховної системи школи.
2. Зв'язок навчального закладу із позашкільними установами, творчими колективами.
3. Діяльність класного керівника з організації поза навчальної виховної роботи зі школярами.
4. Взаємодія сім'ї та школи у формуванні гуманних взаємин молодших школярів у поліетнічному середовищі.

Термінологічний мінімум

Позакласна виховна робота. Виховна система. Структура виховної системи. Управління виховної системи.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Розкрийте сутність, роль, призначення позакласної виховної роботи у загальній системі навчально-пізнавальної діяльності школи.
2. Яка структура виховної системи школи?
3. Як пов'язана позакласна та навчальна робота у школі (назвіть заходи, Скласти модель)?
4. Через які заходи, структури, установи формуються пізнавальні потреби та інтереси студентів у позакласній діяльності? Наведіть приклади.
5. Як здійснюється розвиток схильностей та здібностей студентів у позакласній та позашкільній діяльності?
6. Перерахуйте основні позакласні напрямки виховної роботи
7. На яких засадах будується позанавчальна діяльність студентів?
8. Які форми позанавчальної діяльності Ви знаєте?
9. Що таке «колективно-творча справа»? Яка методика основних етапів колективно-творчого справи? Які види колективно-творчих справ позакласної роботи Ви знаєте чи проводилися у Вашій школі?

10. Які особливості виховної роботи у групах продовженого дня, у пришкільних літніх таборах, в інтернатах тощо?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до теми.
3. По систему (Скласти план) виховної роботи з будь-якого напрямку виховання з урахуванням вікових особливостей студентів.
4. Провести порівняльну характеристику сучасних виховних систем (на вибір) за наступною моделлю:
 - Найменування виховної системи;
 - Цільові орієнтації виховної системи;
 - Принципи роботи системи;
 - Структура системи;
 - Форми виховних заходів;
 - Критерії ефективності виховної системи.
5. Охарактеризуйте різні форми виховної роботи (гуртки, секції, шкільні студії, секції і т.д.) за такими критеріями: мета, особливості організації, зміст роботи, методика роботи та ін.
6. Написати твір «За що я вдячний своїй школі?».
7. Скласти тести, шаради та кросворди на тему.

Теми рефератів та презентацій

1. Зарубіжні та вітчизняні виховні системи.
2. Помилки виховних систем школи.
3. Шляхи та засоби підвищення ефективності позакласної виховної роботи.

Перевірочна робота

1. Продовжити фразу. Виховна система – це...
2. Встановіть відповідність між етапами розвитку виховної системи та їх наповненням:

1. Становлення системи 2. Відпрацювання системи 3. Остаточне оформлення системи 4. Перебудова системи	а) накопичення та передача традицій, активна взаємодія системи із зовнішнім середовищем; б) вирішення кризової ситуації, викликані збоями в режимі життя, нудьгою, дефіцитом новизни; в) розробка теоретичної концепції системи, моделювання її елементів та зв'язків; г) визначення пріоритетних напрямів функціонування системи, відпрацювання найефективніших технологій

3. Які види діяльності включає позакласна виховна робота? Виберіть правильну відповідь:

а) дозвілля; б) наукову; в) спортивну; г) трудову; д) творчу; е) пізнавальну; з) політичну; і) конфесійну.

4. Продовжити фразу. Структура виховної системи школи включає _____.

5. Виховний захід – це: а) вид організації та здійснення конкретної діяльності учня; б) захід, пов'язаний із роботою учня; в) посилене, корисне та необхідне заняття для того, хто навчається у позанавчальний час; г) інструмент, спосіб, засіб педагогічного дії.

6. Продовжити фразу. Форми виховної роботи поділяються на _____.

7. Критерієм оцінки виховної роботи є: а) рівень вихованості студентів; б) різноманітність застосовуваних педагогами видів та форм діяльності студентів; в) систематичне та послідовний розвиток особистості учня.

Література

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ. К.: Академія, 2003. 616 с.

3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483 с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006. 423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «ВЧИТЕЛЬ – КЛАСНИЙ КЕРІВНИК»

Питання для обговорення

1. Теоретичні засади педагогічної діяльності класного керівника.
2. Завдання, зміст, основні напрями та форми роботи класного керівника.
3. Зміст, форми та методи спільної роботи класного керівника, студентів, батьків та громадськості.
4. Планування роботи класного керівника

Термінологічний мінімум

Авторитет освітянина. Педагогічний консилиум. Дисципліна. Планування. Клас. Класний керівник. Форми роботи класного керівника.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Якою є специфіка роботи класного керівника?
2. Які професійні обов'язки класного керівника?
3. Якими є основні функції класного керівника?
4. Який зміст роботи класного керівника?
5. Які форми та методи роботи класного керівника?
6. Які фактори впливають на процес планування роботи класного керівника?
7. Які проблеми сучасного життя доводиться вирішувати класному керівнику?
8. Які основні професійні якості класного керівника?
9. Як здійснюється спільна робота класного керівника, студентів, батьків та громадськості? Наведіть приклади.

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал на цю тему.
3. Виділити та обґрунтувати показники ефективності роботи класного керівника

4. Скласти тести для класного керівника з діагностики: інтересів та різних інтересів студентів, згуртованості учнівського колективу, типів взаємовідносин у класі та ін.

5. Скласти тематичний перелік позакласних заходів для учнів початкової школи.

6. Сформулювати письмово етапи підготовки та проведення батьківських зборів.

7. Скласти перелік заходів, які забезпечують підвищення успішності та дисципліни в класі.

8. Написати твір на тему «Мій «класний керівник».

9. Скласти тести, кросворди на тему.

- Тематика повідомлень та доповідей
- Історія виникнення класного керівництва.
- Помилки та помилки класного керівника.
- Документація у роботі класного керівника.
- Тематика науково-педагогічних досліджень
- Шляхи та засоби підвищення дисциплінованості у клас.
- Розвиток учнівського колективу як умову підвищення ефективності роботи класного керівника.

Перевірочна робота

1. Класний керівник – це: а) вчитель, який організовує навчально-виховну роботу у класі; б) педагог, який здійснює виховний процес у окремому класі; в) вихователь, який створює сприятливі умови для індивідуального розвитку особистості учня.

2. Встановити відповідність між групами та видами функцій класного керівника:

1. Цільові функції. 2. Соціально-психологічні функції. 3. Управлінські функції	а) контроль; б) соціальний захист; в) виховання; г) корекція; д) згуртування колективу;
--	---

	е) планування; ж) організація; з) планування; і) організація; к) діагностика; л) цілепокладання; м) об'єднання зусиль усіх педагогів

3. Заповнити пропуски. Форми роботи класного керівника поділяються:

- а) за видами діяльності _____;
- б) за способом впливу на вихованців _____;
- в) за часом проведення _____;
- г) за кількістю студентів _____.

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483 с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006. 423 с.

11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ « МЕТОДИКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ».

Питання для обговорення

1. У чому полягає сутність профорієнтаційної роботи школи з учнями?
2. Якими є основні напрямки профорієнтаційної роботи школи?
3. У чому загальне та у чому відмінність наступних понять: «профорієнтація», «профінформація», «профвідбір»?
4. Яким є загальний план роботи школи з профорієнтації?
5. Історія профорієнтації учнів у різні епохи історії.
6. Які сучасні принципи, метод, засоби профорієнтації учнів у нашій країні, школі, вузі, коледжі?

Термінологічний мінімум

Профорієнтація. Профвідбір. Профінформація. Соціальна адаптація. Професійна освіта. Професійне виховання. Професійна консультації.

Завдання практичного спрямування

1. Скласти конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до теми.

3. По систему профорієнтаційних заходів для учнів початкової школи.

4. Скласти анкету або тест по визначенню у професійної спрямованості, що навчаються, намірам, відношенню до видів діяльності та навчальних предметів.

5. Заповнити таблицю:

Компоненти профорієнтації	Сутність	Мета	Суб'єкти реалізації	Методи

6. Скласти тести, кросворди, шаради на тему.

Теми рефератів та презентацій.

1. Профорієнтація у системах загальної освіти у розвинених країнах Європи, Азії, Африки.

2. Історія проблеми профорієнтації у нашій країні.

3. Шляхи та засоби підвищення ефективності профорієнтації.

4 Професійне самовизначення молодших школярів.

Термінологічний мінімум

Перевірочна робота

1. Продовжити фразу. Профорієнтація – це _____.

2. Встановіть відповідність між групами та видами принципів профорієнтації:

1. Загальнопедагогічні. 2. Спеціальні. 3. Принципи соціально-професійного Самовизначення	а) доступність та свідомість; б) свобода вибору професії; в) об'єктивна оцінка відповідності особи, які навчаються вимогам професії; г) облік особистих інтересів; д) облік вікових особливостей; е) систематичність та наступність; ж) зв'язок профорієнтації з життям, практикою; з) облік перспективи та прогнозу розвитку особистості учня

3. Продовжити фразу. Основними аспектами (напрямами) профорієнтації є _____.

4. Виберіть методи, що стосуються: 1) профосвіти; 2) профдіагностики; 3) соціально-професійної адаптації:

а) анкетування, б) бесіда, в) лекція, г) доручення, д) роз'яснення, е) оповідання, ж) змагання, з) тестування, і) вправу; к) експеримент.

5. Встановити відповідність між групами та формами профорієнтації:

1. Форми, що реалізуються в навчальному процесі	а) змагання з трудового багатоборства;
2. Форми, що реалізуються у позакласній роботі	б) суспільно-корисна праця
3. Форми, що реалізуються у позашкільній роботі	в) урок;
	г) факультатив;
	д) екскурсія виробництва;
	е) екскурсії до навчальних професійних навчальних закладів;
	ж) класна година

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ. К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483 с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.

10. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006. 423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ

«САМОВИХАННЯ УЧНІВ»

Питання для обговорення

1. Самовиховання як частина формування особистості, як результат та умова виховання.
2. Особливості самовиховання у різні вікові періоди.
3. Диференційований підхід при організації процесу самовиховання особистості учня.

Термінологічний мінімум

Самовиховання. Самовизначення. Особистість. Мотивація. Самопереконавання. Емпатія. Саморозвиток. Аутотренінг. Самонавіювання. Самокритика. Самостійність.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Що таке самовиховання, і як воно співвідноситься з процесами самоосвіти та самонавчання?

2. Яке місце у структурі процесу формування особистості займає самовиховання?

3. Що, на Вашу думку, є показником якості самовиховання учня?

4. З якими складнощами може зіткнутися той, хто навчається в процесі самовиховання?

5. Які особливості самовиховання учнів спостерігаються у різні вікові періоди?

6. Як впливає низька якість самовиховання на рівень виховання загалом?

7. Які методи самовиховання Ви знаєте?

8. Якими механізмами може оперувати педагог, керуючи процесом самовиховання учнів?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до цієї теми.
3. Сформулювати рекомендації друзі (подрузі), які навчають з організації процесу самовиховання.
4. Розробити тематику розмов з учнями з самовиховання.
5. Скласти тести, кросворди, шаради тощо. на цю тему.

Теми рефератів та презентацій

1. Організація самовиховання навчаючого у ній.
2. Мотивація самовиховання навчального.
3. Управління самовихованням учня у позакласній роботі з предмета (вибрати).
4. Діагностика самовиховання учня.

Перевірочна робота

1. Самовиховання - це: а) умова вдосконалення особистості; б) діяльність із формування у себе позитивних якостей та усунення негативних; в) процес засвоєння суспільно значимих аспектів; г) свідоме та кероване особистістю саморозвиток.

2. Формування яких аспектів є провідним компонентом змісту самовиховання: а) естетичних і моральних; б) моральних та вольових; в) трудових та фізичних.

3. Продовжити фразу. Структура самовиховання включає

4. Методами самовиховання є: а) самопереконавання; б) емпатія; в) саморозвиток; г) аутотренінг; д) самонавіювання; е) самокритика; ж) самотійність.

5. Заповнити пропуски: а) рушійними силами самовиховання є

б) провідними мотивами самовиховання є

в) показниками ефективності самовиховання є

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.

9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006. 423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с.
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

САМОСТІЙНА РОБОТА ДО ТЕМИ «РОБОТА ПЕДАГОГА З РОДИНОЮ»

Питання для обговорення

1. Сім'я та школа – основні фактори соціалізації підростаючого покоління.
2. Роль сімейного виховання у процесі становлення особи дитини.
3. Особливості розвитку сучасної сім'ї.
4. Форми та методи роботи педагога з сім'єю учня.

Термінологічний мінімум

Педагогічне просвітництво. Батьківський комітет. Батьківські збори. Сімейне дозвілля. Сім'я. Сім'я групи ризику.

Запитання для самоперевірки і контролю

1. Яка роль (місце) сімейного виховання у процесі формування особистості дитини?

2. Які завдання та основні проблеми сімейного виховання?
3. Які основні вимоги до організації життя дитини у сім'ї (вимоги школи, суспільства, держави)?
4. Які педагогічні вимоги до виховання дитини у ній?
5. Яка роль і відповідальність батьків у вихованні дітей (за законом, назва, час, дата прийняття)?
6. Які умови успішного виховання дітей у сім'ї?
7. Які основні труднощі та недоліки сімейного виховання? Які шляхи їх попередження або подолання?
8. У чому полягає діяльність шкільних та класних батьківських комітетів?
9. Яка роль громадськості (дати визначення) у вихованні дітей?
10. Які основні форми роботи педагога із сім'єю?
11. Які фактори та причини, що вимагають спільної роботи педагога та сім'ї у вихованні та розвитку учня?

Завдання практичного спрямування

1. Скласти опорний конспект теми.
2. Підготувати наочний матеріал до цієї теми.
3. Сформулювати правила здійснення взаємодії педагога із сім'єю учня.
4. Заповнити таблицю:

Сімейна проблема	Дії педагога за її вирішенням
Хворі діти, діти-інваліди	
Літні батьки, батьки-інваліди	
Батьки алкоголіки, батьки наркомани	
Розлучення батьків	
Злидні, бідність	
Девіантні діти (бродяжництво, правопорушення та ін.)	
Жорстокість у сім'ї	
Багаті батьки, чиновники	

5. Скласти тести, кросворди, шаради тощо.

Теми рефератів та презентацій.

1. Права та обов'язки батьків (Конституція, Федеральні закони).

2. Класики педагогіки про роль сім'ї та завдання сімейного виховання.
3. Методи та засоби роботи педагога з сім'єю.
4. Показники ефективності сімейного виховання.

Перевірочна робота.

1. Продовжити фразу: Сім'я – це _____.
2. Основними функціями сім'ї є: а) репродуктивна (дітонародження); б) просвітницька; в) господарсько-побутова; г) організаційна; д) первинної соціалізації; е) виховна; є) психотерапевтична.
3. Встановити відповідність між видами допомоги педагога сім'ї та їх змістом:

1. Освітня	а) підтримка, корекція;
2. Психологічна	б) організація, координація, інформування;
3. Посередницька	в) навчання, виховання

4. Продовжити фразу. Основними формами роботи педагога із сім'єю є _____.
5. Продовжити фразу. Соціальний паспорт сім'ї включає інформацію про _____.

Література

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2012. 326 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Навч.пос.для студ . К.: Академія, 2003. 616 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>
4. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. К.: Центр навч. літ., 2004. 483 с.
5. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
6. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakonukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.htm>
7. Кіндратюк Б.Д. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. ІваноФранківськ : НБ ПНУ, 2018. с.26
8. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОН України. 1996.- № 13.

9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000. Протокол № 1-7/4-49.
10. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. 11. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. К.: Знання. Прес, 2006. 423 с.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Копчук-Кашецька М.С. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7480>
13. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. К.: Знання - Прес, 2003. 415 с..
14. Лисенко Н.В. Педагогіка початкової школи: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 27 с.
15. Поясик О.І. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. - Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2018. 26 с.
16. Стражнікова І. В. Педагогіка: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2017. 26 с
17. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Хрестоматія. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=5296>

ТЕМАТИКА ЕСЕ ТА ПРОЄКТІВ:

- Учитель у моєму житті
- Мій ідеал учителя

Учитель ХХІ століття. Яким йому бути?

- Чому я вирішила стати студенткою педагогічного вузу
- Основні психолого - педагогічні якості вчителя
- Основна функція вчителя початкових класів?
- У чому полягає сутність педагогічної майстерності вчителя
- Педагогіка-це наука чи мистецтво?
- Чи повною мірою реалізовано педагогічну спадщину

Я.А.Коменського (або Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.-В.-А. Дістервега, К.Д.Ушинського та ін.)

- З якими поглядами відомих педагогів минулого я не можу погодитись
- Чи сподобалася б сучасна українська школа К.Д.Ушинському (Г.Ващенко, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинському)?

- Якою я уявляю мету освіти і виховання учнів української школи
- Чи легко працювати з дітьми молодшого шкільного віку
- Я вважаю, що найбільший вплив на розвиток особистості має
- Яке місце займає педагогіка у системі наук?
- Я підтримую ... концепцію розвитку людини
- Чи потрібно вивчати педагогіку з перших днів навчання в університеті?
- Мої сильні та слабкі сторони як вчителі
- Моя формула успіху як вчителя
- Педагогіка в моєму житті
- Сучасний творчий вчитель
- Професія вчителя-доля держави

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абстрагування — метод виділення найбільш істотних ознак, характерних зв'язків і відношень предметів і явищ з метою проникнення в їх сутність.

Абстрактне мислення – один з різновидів людського мислення. Сутність його полягає у виробленні понять, суджень, умовиводів і здатності оперувати ними на ґрунті узагальнення даних емпіричного (чуттєвого) пізнання.

Автореферат (науковий реферат) – коротке викладання автором змісту наукового дослідження, дисертаційної роботи перед поданням її до захисту.

Авторитарний – заснований на безпосередньому підкоренні когось (чогось) комусь; як такий, що претендує на авторитет, домагається утвердити свою перевагу, вплив, владу.

Авторитарний стиль спілкування – стиль диктату, коли підлеглий розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу. Його форми прояву: наказ, настанова, інструкція, вказівка тощо.

Адаптація навчання – процес активного і свідомого пристосування учня до нових для нього педагогічних умов, до вимог нового середовища, до вчителів, учнів, класу за допомогою різноманітних способів і засобів.

Академічні здібності - здібності до відповідної галузі науки (математики, фізики, біології, літератури і т.д.). Здібний учитель знає предмет не тільки в обсязі навчального курсу, а значно ширше і глибше, постійно стежить за відкриттями у своїй галузі, абсолютно вільно володіє матеріалом, виявляє до нього великий інтерес, виконує хоча б скромну дослідницьку роботу.

Аквінат (Фома Аквінський) (1225—1274) — філософ і теолог. Сформулював п'ять доказів існування Бога як першопричини сущого. Визнаючи самостійність природного буття і людського розуму, стверджував, що природа завершується в благодаті, розум — у вірі. Найвідоміші його твори: «Сума теології», «Сума проти язичників». Вчення Аквіната покладено в основу томізму й неотомізму.

Аксіома — твердження, положення, що приймаються без доведення.

Аксіоматичний метод – засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами.

Активність пізнавальна – зацікавлене і діяльне ставлення учня в процесі навчання до пізнання об'єктів навколишнього світу; прагнення мислити у процесі сприймання, розуміння, відтворення та творчого застосування нових знань на практиці.

Актуалізація знань – відтворення в пам'яті системи провідних знань (понять, положень, правил, фактів, уявлень тощо), життєвого досвіду, а також раніше засвоєних способів

учіння (умінь, навичок, логічних операцій, прийомів), які виступатимуть інструментом в одержанні та переробці нової інформації.

Актуальність теми — сучасність, злободенність, важливість будь-чого на даний момент і в даній ситуації для вирішення даної проблеми.

Алгоритмізація навчання – це використання у навчанні певної системи правил, дій в певній послідовності, яка веде до пізнання учнями нового, до розв’язання задач; полягає в тому, що учнів навчають не лише розумінню суттєвих ознак і властивостей об’єктів пізнання, а й алгоритмів, за якими ці ознаки і властивості поєднуються з діями, що необхідно для розв’язання практичних завдань.

Аналіз — розчленування цілого на складові частини (сторони, ознаки, властивості, відносин) з метою їх детального вивчення.

Аналогія – відповідність, схожість, подібність предметів, явищ, процесів за певними ознаками, властивостями, внутрішніми відношеннями і зв’язками; це однаковість, схожість способів, алгоритмів дій по розв’язанню пізнавальних та практичних завдань; це умовивід, що передбачає виявлення властивостей одного об’єкта на основі його схожості з іншим.

Анотація — короткі відомості про книгу, статтю, монографію.

Антон Семенович Макаренко (1888-1939) - вітчизняний педагог. Його педагогічний досвід пов’язаний із зародженням так званої «радянської педагогіки». Розробив оригінальну теорію колективного виховання, основними засадами якої були: «виховання в колективі, через колектив і для колективу»; «система перспективних ліній», «виховання працею», «єдність вимог і поваги до особистості», «самоуправління», «дисципліна» тощо. Свій оригінальний педагогічний досвід А.С.Макаренко описав в численних літературних та наукових творах, найвідоміші серед яких «Педагогічна поема», «Прапори на баштах», «Книга для батьків». Бесіда - метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить учителя, за допомогою заздалегідь підготовлених запитань.

Аспект — точка зору, за якою розглядається об’єкт дослідження.

Багатокомпонентність змісту – передумова реалізації у процесі трьох цілей: освітньої, розвивальної, виховної.

Базовий навчальний план – державний нормативний документ, в якому визначається перелік навчальних предметів; їх розподіл за роками навчання; кількість годин на тиждень, форми контролю і обліку знань, умінь і навичок, види і об’єм практики. Базовий план передбачає державний і шкільний компоненти.

ББК – бібліотечно-бібліографічна класифікація.

Белл – ланкастерська система взаємного навчання – система організації і методів навчання у початковій школі, за якою старші добре підготовлені учні вели заняття з іншими. Виникли у XVIII столітті в Індії (Белл) у зв'язку з необхідністю масового навчання грамоти, згодом – в Англії (Ланкастер). До середини XIX століття втратила популярність.

Бесіда – 1) діалогічний різновид словесних методів навчання; це навчання за допомогою запитань і відповідей. Застосовується на всіх етапах навчання, у всіх вікових групах, у всіх навчальних закладах, в процесі вивчення будь – якого навчального предмету. Бесіда виступає важливим засобом організації колективної роботи і разом з тим засобом індивідуалізації навчання. Функції бесіди: навчальна, закріплююча, узагальнююча, контрольна. За характером пізнавальної діяльності учнів – репродуктивна (учень відтворює відомі знання, способи діяльності), евристична відбувається поелементно пізнавально – пошукова діяльність учнів, що веде до відкриття ними нових знань). 2) метод психолого – педагогічного дослідження з метою виявлення рівня сформованості певних якостей особистості, її індивідуальних особливостей.

Бібліографічне посилання — це сукупність бібліографічних відомостей про цитований або згадуваний у тексті наукової чи навчальної роботи документ.

Бригадно – лабораторний метод – організація навчання в радянській школі 20 – 30 років на основі Дальтон-плану, коли створювались бригади учнів на чолі з бригадиром: кожна з бригад одержувала окреме завдання на певний час (2 – 4 тижні), які в своїй сукупності обіймали певний обсяг навчального змісту. Завдання – плани (проекти) передбачали роботу всього класу, колективну роботу бригади, індивідуальну роботу учнів. За виконання завдання звітувався бригадир, а оцінку одержувала вся бригада (індивідуальний облік знань був відсутній). Завдання носили виробничий, сільськогосподарський, побутовий та інший характер. Передбачалось, що для виконання завдання учні повинні пізнати і використати знання з різних навчальних предметів в комплексі.

Брошури – періодичне видання обсягом від 4 до 48 сторінок.

Варіативний компонент змісту освіти (шкільний компонент) – складова базового навчального плану, яка формується регіоном та школою і відображає потреби регіону, враховує національні особливості регіону, розширює і поглиблює зміст загальноосвітньої підготовки учнів, забезпечує їх індивідуальний розвиток відповідно до їх нахилів і інтересів, розширює можливості педагогічного колективу.

Варіативні підручники – підручники для навчального забезпечення однієї навчальної програми, які реалізують різні методичні підходи до її впровадження.

Вербальні методи – це словесні методи, в яких основним джерелом і засобом є слово. До них відносять усний виклад (опис, розповідь, пояснення, інструктаж, лекція), бесіда, диспут, роботу з підручником.

Верифікація — перевірка, емпіричне підтвердження теоретичних положень науки шляхом співставлення їх з об'єктом дослідження, даними відчуття та експерименту, це повторюваність результату дослідження.

Вибір завдання – дидактичний прийом надання учням можливості вибрати для виконання одне з кількох завдань за певною ознакою (ідея вільного вибору!); стимулює пізнавальну активність учнів, самооцінку своїх навчальних можливостей, що сприяє співпраці вчителя та учнів, здійсненню навчання на вірі в кожного учня.

Вивчення продуктів діяльності - метод дослідження, за якого використовують систему процедур, спрямованих на збір, систематизацію, аналіз і тлумачення продуктів діяльності людини.

Визначення (дефініція) — стисле наукове визначення змісту якогось поняття.

Випереджальне навчання – організація вчителем попереднього вивчення найбільш складного для учнів матеріалу задовго до його проходження за навчальною програмою. Це пропедевтичне ознайомлення, часте вживання понять майбутньої теми, опрацювання опорних понять тощо. Такий підхід у навчанні створює умови для оволодіння складним матеріалом учнями, які мають труднощі у навчанні.

Виховання - цілеспрямований і організований вплив на розвиток особистості. У педагогіці поняття категорія «виховання» вживається в його широкому і вузькому значеннях.

Відкритий урок – форма розкриття і передачі педагогічного досвіду, що дає можливість наочно ознайомитись з методикою роботи над певною темою; побачити нові технології навчання; індивідуальні особливості педагогічної майстерності окремого вчителя; спостереження й аналіз відкритого уроку є дійовим засобом розвитку педагогічного мислення вчителя.

Відтворення – один з процесів пам'яті, під час якого відбувається оживлення свідомості у вигляді образів об'єктів, що колись сприймалися, уявлень, думок, почуттів, дій. Відтворення здійснюються завдяки активізації раніше утворених тимчасових нервових зв'язків (асоціацій) у мозку людини. Воно може бути мимовільними, що відбувається без спеціальної мети – пригадати, і довільним, що цілеспрямовується завданням пригадати конкретно щось. Довільне відтворення, таким чином, має вибіркового характер, воно потребує мислительських і вольових зусиль.

Відчуття – психічний процес, що полягає у відображенні мозком властивостей предметів і явищ об'єктивного світу, а також станів організму при безпосередньому впливові подразників на відповідні органи чуття (аналізatori зору, слуху, дотику, смаку, нюху). Останні одержують, відбирають, накопичують інформацію і передають її в мозок. В результаті виникає адекватне відображення об'єктивного світу і стану самого організму.

Вікова педагогіка - вивчає закономірності виховання й навчання, організаційні форми і методи навчально-виховного процесу стосовно різних вікових груп. Її поділяють на такі напрями: - переддошкільна педагогіка, - дошкільна педагогіка, - педагогіка загальноосвітньої школи, - педагогіка дорослих.

Віковий підхід у навчанні – один із засобів реалізації принципу природовідповідності; передбачає врахування і використання закономірностей фізіологічного, психічного, соціального розвитку дітей в організації навчально – виховного процесу.

Вікові особливості – комплекс фізичних, пізнавальних, інтелектуальних, мотиваційних, емоційних якостей, характеристик для більшості людей даного віку.

Властивість особистості - це спрямованість, яка проявляється в динаміці розвитку людини як суспільної істоти в головних тенденціях її поведінки.

Вправа – навчальне завдання для багаторазового виконання учнями певних дій з метою вироблення й удосконалення вмінь і навичок. Розрізняють репродуктивні (або стандартні) вправи (за зразком, за алгоритмом, за схемою тощо), репродуктивні (видозмінені, інваріативні, але в своїй основі ще стандартні) та творчі (нестандартні, проблемні), які вимагають складної мислительної діяльності.

Всебічний розвиток особистості – головна мета виховання підростаючого покоління. Передбачає гармонійний розвиток кожної особистості, в духовному світі якої органічно поєднується висока ерудиція, творчі здібності, моральна чистота, духовна досконалість, фізичне загартування організму; здійснюється через оволодіння особою знаннями, соціальним досвідом, духовними цінностями, що їх виробило людство за свою багатовікову історію.

Вторинна інформація – результат аналітичної обробки та публікації інформації з теми дослідження (це опубліковані документи, огляд інформації з теми).

Вчений – фізична особа, яка проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження з метою здобуття наукових та (або) науково-технічних результатів.

Галузеві педагогіки - спортивна, авіаційна, військова, інженерна, медична, культурно-освітня; педагогіка виправно-трудової системи, педагогіка підвищення кваліфікації та перекваліфікації спеціалістів, робітничих кадрів.

Герbart Йоган Фрідріх (1776-1841) — відомий німецький філософ, психолог і педагог-теоретик ХІХ століття, який здійснив великий вплив на розвиток педагогічної теорії і практики багатьох країн світу. Його по праву вважають основоположником так званого традиційного підходу в педагогіці. Й. Ф. Герbartу належить низка наукових праць з психології, філософії, етики й педагогіки: «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання», «Головні пункти метафізики», «Загальна практична філософія», «Підручник психології», «Психологія як наука, що ґрунтується на досвіді метафізики й математики», «Нариси лекцій з педагогіки» та ін.

Герbartська система навчання – базується на концепції чотирьох ступенів навчання, які повинні бути покладені в основу побудови кожного уроку: ясність - передбачає первинне ознайомлення з новим матеріалом в процесі викладу його вчителем з широким використанням наочності; асоціація – встановлення зв'язків між новими і раніше сформованими уявленнями в процесі бесіди; систематизація – виділення головного, виведення правил і законів; метод – застосування нових знань на практиці в процесі різноманітних вправ. Така організація навчання запропонована німецьким філософом, психологом і педагогом Й.Ф. Герbartом (1776 – 1841).

Геуристика – уміння шукати, знаходити і накопичувати історичні джерела, які є носіями інформації про факти минулого.

Гіпотеза (з гр. — основа, припущення) — наукове припущення або передбачення, істинне значення якого є невизначеним. Гіпотеза — теж форма знання, але вона не є формою однозначної необхідності, а відбивається у формі проблематичного судження, імовірного знання, відносної істини.

Гіпотетико-дедуктивний метод — метод, заснований на виведенні (дедукції) висновків з гіпотез, з яких врешті-решт виводяться твердження про емпіричні факти.

Гностичні здібності - це виховання пізнавального, творчого, активного ставлення до навколишнього світу, а для цього потрібно правильно навчитися мислити. Характер мислення залежить від набутих знань, умінь та навичок. Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, своєрідності на основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинуту духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Головні етапи НД – (наукового дослідження) виникнення ідеї, формулювання теми; формування мети та завдань; висунення гіпотези, теоретичні дослідження; проведення

експерименту, узагальнення наукових фактів і результатів; аналіз та оформлення НД; впровадження та визначення ефективності НД.

Готовність до шкільного навчання – сукупність фізіологічних і психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку, яка забезпечує успішне включення дитини в систематичне шкільне навчання. Включає компоненти: мотиваційний (уміння діяти за зразком та здійснювати самоконтроль), розумовий (розвиток пізнавальних інтересів), комунікативний (здатність спілкуватися з дорослими і з однолітками), мовленнєвий, а також фізичний розвиток.

Гра – вид активної діяльності дітей, що полягає здебільшого у відтворенні ними оточуючого життя, дій дорослих та стосунків між ними. Гра соціальна за своїм походженням, за своєю природою, а отже, і за своїм змістом. Багато ігор носять національний характер і передаються від покоління до покоління. В них формуються і проявляються потреби дитини пізнати навколишній світ, впливати на нього. Ігри розвивають інтелектуальні, моральні, вольові, емоційні та фізичні якості, формують особистість в цілому. Гра є провідною діяльністю в дошкільному віці і значне місце посідає в початковій школі; в старшому віці – це освоєння через гру соціальних ролей в оточуючому світі.

Гра дидактична – спеціально створена або пристосована для цілей навчання. У сучасній початковій школі використовують предметні, настільно – друковані, словесні, ігри – заняття, ігри – змагання та ін.

Групова робота на уроці – форма організації навчання в малих групах (до 7 осіб) на основі співпраці з чітко розподіленими завданнями для учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. Така форма виступає важливим засобом диференційованого навчання, сприяє формуванню вмінь співпрацювати, спілкуватися.

Гуманізація навчання – організація навчання з максимальним урахуванням індивідуальних особливостей, нахилів, інтересів, можливостей дітей; створення сприятливих однакових умов для розвитку духовних

Дальтон–план – система індивідуального навчання; виникла на початку ХХ ст. в США у м. Далтоні, автор Олена Паркхерст. При організації роботи за цим планом учням надавалась свобода як у виборі занять, так і у використанні свого навчального часу. Учень отримував від учителя вказівки щодо планування його роботи на день, а потім працював самостійно. Особлива увага приділялась обліку учнів за допомогою спеціальної системи облікових карток. За таких умов нехтувалась класно – урочна система навчання, а вчитель перетворювався на консультанта. В 20-ті роки ця система частково проникала у вітчизняну школу у формі бригадно – лабораторного методу.

Дедукція – перехід від загального до окремого, одиничного; це одна із форм умовиводу, при якій на основі певних правил логіки з одних істинних посилянь, положень виводиться як наслідок, висновок нове істинне положення. При чому в деякому смислі наслідки завжди можливо характеризувати як «окремі випадки» деяких загальних посилянь, положень.

Демократичний стиль спілкування ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного, передумовою для нього є довіра і орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу. Педагог спирається на думку колективу, прагне донести мету діяльності до свідомості кожного учня і підключає до активної участі в роботі всіх учнів. Форми його прояву: заохочення, порада, схвалення тощо.

Демонстрація – наочний метод навчання, який передбачає ознайомлення учнів з об'єктами пізнання шляхом показу їх образів (або їх самих) та спостереження учнів за ними під керівництвом вчителя. При демонстрації предметів (або їх моделей, образів, макетів) особливу роль відіграють операції порівняння і співставлення, використання якомога більшої кількості рецепторів (слух, зір, дотик, смак, нюх). Демонстрація вимагає від учителя ряду технічних вимог до показу (відстань, освітленість, розміри, форми, колір тощо).

Державний компонент базового навчального плану – має забезпечити соціально необхідний для кожного школяра обсяг і рівень знань, умінь і навичок, потрібний для всебічного розвитку. Він включає мовно – літературну освіту, математику (з основами інформатики), суспільні, природничі, естетичні та оздоровчо – трудові предмети.

Державний стандарт освіти – система предметів, що задає державну норму освіченості, яка відображає суспільний ідеал і враховує реальні можливості освіти в досягненні цього ідеалу. Такі параметри розкриваються за допомогою: а) базового навчального плану; б) стандартів освітніх галузей, що входять до інваріантної частини цього плану; в) системи вимірників, які дають змогу визначити рівень якості загально – освітньої підготовки.

Дж.Дьюї (1859 -1952) - американський філософ, педагог переосмислив і доповнив новий напрямок ліберального руху, який отримав назву «прогресивного» або «нового виховання».

Дидактика – галузь педагогіки, що розробляє теорію освіти і навчання; це теоретична і нормативно – практична наука, яка розкриває основи ефективної організації та здійснення навчання як цілісної системи, в якій взаємодіють вчитель і учень.

Дидактична структура уроку – сукупність складових елементів (етапів) у побудові уроку, їх послідовність і кількість визначається провідною дидактичною метою (типом уроку) та логікою реалізації цієї мети, специфікою змісту навчального матеріалу і предмету, віковими особливостями дітей.

Дидактичні здібності - здатність передавати учням навчальний матеріал, роблячи його доступним і зрозумілим, викликати інтерес до предмета, збуджувати в учнів активну самостійну думку. Дидактичні здібності - також вміння викликати в дітей розумову активність, внести щось нове, незвичне, що захоплює не лише розум, а й почуття.

Дидактичні принципи – це вихідні науково обґрунтовані положення, ідеї, вимоги, що поширюються на всі складові навчального процесу (зміст, методи навчання, форми організації навчання, засоби тощо). Основні дидактичні принципи: науковості, доступності, активності, систематичності, послідовності, самостійності, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, емоційності, оптимізації тощо.

Дипломна робота – кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання студента у вищому закладі освіти.

Диференціація навчання – це створення таких умов, за яких кожен учень міг би повноцінно оволодівати змістом навчального матеріалу; гармонійно розвивався б у відповідності до своїх індивідуальних можливостей, нахилів, інтересів; формувався б як індивід з його спеціальними особливостями.

Дістервег Фрідріх -Вільгельм -Адольф (1790—1866) - знаний німецький педагог, виступав проти авторитарного виховання, обстоював всебічний гармонійний розвиток людини, вивчав внутрішні суперечності педагогічних явищ, сформулював принципи відповідності виховання природі та культурі народу, самодіяльності у вихованні й навчанні.

Довідково-інформаційний фонд – сукупність упорядкованих первинних документів для задоволення інформаційних потреб.

Довідково-пошуковий апарат – сукупність упорядкованих вторинних документів, створених для пошуку першоджерел.

Домашні завдання – форма самостійної роботи учня, яка має різні дидактичні цілі (закріплення, поглиблення знань, контроль, корекція знань, розвиток творчих здібностей, підготовка до засвоєння нового матеріалу).

Доповідь – документ, у якому викладаються певні питання, даються висновки, пропозиції. Є такі види доповідей: звітні, поточні, на теми НД.

Дослідник – людина, яка здійснює наукові дослідження.

Достовірність – достатня правильність, доказ того, що названий результат (закон, сукупність фактів) є істинним, правильним.

Доступність навчання – дидактичний принцип навчання, який передбачає відповідність змісту навчального матеріалу, методів, засобів і форм організації навчання віковим та індивідуальним особливостям дітей.

Духовна педагогіка — галузь педагогічних знань і досвіду з виховання і навчання особистості засобами релігії.

Евристична бесіда — діалогічний різновид словесних методів, що передбачає організацію частково — пошукової діяльності учнів, які самостійно або під керівництвом вчителя здійснюють окремі кроки пошуку розв'язку певної проблеми, а цілісне розв'язання проблеми досягається разом з учителем. Евристичну бесіду ще називають частково — пошуковим методом навчання.

Економічна ефективність НД — характеризується вираженими у вартісних вимірах показниками економії праці в суспільному виробництві, сфері послуг, які отримано від використання результатів НДД.

Емоційна стійкість - саморегуляція, самоволодіння собою, можливості володіти ситуацією і собою в ситуації.

Емоційний фон уроку — це особлива атмосфера навчального спілкування на уроці, яке базується на певному співвідношенні емоційного стану вчителя та учнів, комунікативних вміннях, характері стосунків з учнями, темпоритмі уроку. Вчитель повинен створювати сприятливий, емоційно благодатний фон уроку.

Емпіричні завдання НД — вирішення дослідження за допомогою методів спостереження, експерименту, вимірювання, описування.

Етнопедагогіка - це педагогіка певної етнічної спільності (роду, племенні, народності, нації).

Ефективність навчання — міра досягнення мети як подумки представленого результату навчання; визначається на основі зіставлення мети і здобутих результатів, внаслідок чого робиться висновок про ефективність навчання.

Єдність дидактичних вимог до учнів — дотримування всіма членами педагогічного колективу вимог до поведінки, до зовнішнього вигляду, до оформлення письмових робіт, до ведення зошитів, до способів діяльності учнів. Все це виступає необхідною умовою для реалізації принципів послідовності і наступності у навчанні і вихованні, формування загально — навчальних умінь і навичок .

Загальна педагогіка - вивчає і формулює принципи, форми й методи навчання і виховання, які є загальними для всіх вікових груп та навчально-виховних закладів. У загальній педагогіці традиційно виділяють чотири розділи: - загальні основи педагогіки (її філософські засади, методи науково-педагогічних досліджень, основи педагогічної діяльності педагога); - теорії виховання (сутність процесу виховання); - теорії навчання та освіти (дидактика); - теорії управління навчально-виховним процесом (школознавство).

Загальнонавчальні уміння і навички – це такі, що забезпечують здійснення навчальної діяльності учня на всіх її етапах; включають загальнопізнавальні, логіко – мовленнєві, контрольно – оцінювальні уміння і

Загальнонаукова методологія – використовується в переважній більшості наук і базується на загальнонаукових принципах дослідження: історичному, логічному, системному, моделюванні тощо.

Задача – сукупність вимоги (мети, висновку) та умов, за яких її (вимогу) треба задовольнити. Щоб розв'язати задачу, суб'єкт мусить виконати відповідну дію (сукупність дій). Якщо спосіб розв'язання задачі має ще бути знайдений суб'єктом, то кажуть, що задача є для нього проблемою.

Закон – внутрішній суттєвий зв'язок явищ, що зумовлює їх закономірний розвиток.

Закономірності навчання – об'єктивний і необхідний зв'язок між умовами, метою і результатами навчального процесу, коли зміна одних явищ зумовлює відповідні зміни інших. Наприклад, реалізація на уроці виховної та розвивальної мети закономірно залежить від умов організації і здійснення навчання на уроці. До основних закономірностей навчання слід віднести: активно – діяльний характер навчання, єдність мотиваційно – потребуючої сфери і навчально – пізнавальної активності учнів, забезпечення радості успіху учнів у володінні знаннями, розкриття здібностей і творчих задатків учнів та опора на їх позитивні властивості і якості в процесі навчання.

Закріплення знань, умінь і навичок – організація вчителем діяльності учнів, спрямованої на повне й міцне засвоєння навчального матеріалу. Воно може відбуватись як репродуктивне повторення (багаторазове відтворення певної навчальної інформації) і як узагальнення і систематизація (встановлення зв'язків і відношень в об'єктах вивчення шляхом виконання логічних операцій, розумових дій). Закріплення може бути окремим етапом навчального процесу або ж супроводжувати інші.

Засоби навчання або виховання — це предмети середовища або життєві ситуації, спеціально включені у педагогічний процес.

Збірник – видання, яке складається з окремих робіт різних авторів, присвячених одному напрямку, але з різних його галузей.

Звичка – схильність людини до відносно усталених способів дій, які певною мірою стандартизують її поведінку.

Здібності – індивідуальні властивості особистості, які є передумовою успішності виконання певних видів діяльності (оволодіння знаннями, застосування їх на практиці), дають їй змогу за однакових умов якісніше й швидше за інших здійснити певну діяльність, розв'язувати творчі завдання. Виділяють загальні здібності (розумові, пам'ять, увага і т.д.)

і спеціальні, які відповідають вузкому колу вимог конкретної діяльності (слух для музиканта, уява для конструктора тощо). Джерелом розвитку здібностей є умови життя, взаємовідносини з оточуючим світом, виховання і навчання, трудова діяльність.

Зміст освіти – це чітко окреслена система знань, умінь і навичок, якими повинні і можуть оволодіти учні і які забезпечують їх всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей, формування світогляду, моралі і поведінки; за В.В. Краєвським це: 1) знання (теоретичні положення, поняття, правила, факти, закони тощо); 2) досвід репродуктивної діяльності (уміння і навички, способи дій відтворювального характеру); 3) досвід творчої діяльності (уміння і навички, способи дій продуктивного характеру); 4) досвід емоційно – оцінювального ставлення до оточуючого (риса та якості особистості: рівень свідомості, переконання, ідеали, почуття, здібності, звички, потреби, характер тощо).

Знання – перевірені суспільно – історичною практикою результати процесу пізнання людством навколишнього світу, відображені у свідомості людини у вигляді уявлень, образів, фактів, понять, суджень, концепцій, теорій.

Зона найближчого розвитку – здатність дитини за допомогою дорослого (або у співпраці з ним) шляхом наслідування виконувати те, що вона не спроможна самостійно, і таким чином піднятися на вищий ступінь розвитку.

Ігрова діяльність – різновид діяльності, переважно власний дітям (від 1 до 7 років – провідна). Якщо у трудовій діяльності найважливіше – кінцевий продукт, результат, заради якого витрачається фізична і нервова – психічна енергія людини, то в ігровій діяльності основне – суб’єктивне вдоволення від самого процесу гри. Через гру діти пізнають навколишній світ, випробовують себе в різних соціальних ролях.

Ідеал — уявлення про взірць людської поведінки і стосунки між людьми, що виходять із розуміння мети життя.

Індивід — це окремий представник людського роду без урахування його біологічних і соціальних якостей.

Індивідуальність - це несхожість, своєрідність, відмінність від інших людей, яка надає кожній людині неповторності та самобутності. Отже, особистість - це цілісна індивідуальність.

Індукція – вид висновку, який являє собою умовивід від часткового до загального, від окремих факторів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому.

Інтеграція навчання – відбір та об’єднання навчального матеріалу з різних предметів на основі міжпредметних зв’язків з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих нескрізних тем (тематична інтеграція); це створення інтегрованого змісту

навчання – предметів, які об'єднували б в єдине ціле знання з різних галузей знань (наприклад, «Ознайомлення з навколишнім світом», «Людина і суспільство»).

Інтегрований урок – урок, на якому вивчаються важливі і близькі за змістом блоки знань з різних предметів, підпорядковані одній темі (проблемі), а також використовуються різні прийоми і засоби їх засвоєння.

Інтерес — спрямованість людини на певний об'єкт чи певну діяльність, зумовлена позитивним, зацікавленим ставленням до чогось, когось. За змістом інтереси можуть бути матеріальними або духовними, суспільними або індивідуальними. В інтересах особистості закорінені її конкретні потреби.

Інтерес пізнавальний – вид мотивів, форма прояву пізнавальних потреб, що виявляється в прагненні до пізнання об'єкта чи явища, оволодіння певним видом діяльності; має вибірковий характер; є найважливішим стимулом до навчання.

Інформативний реферат – коротке письмове викладання однієї наукової праці, що стисло висвітлює її зміст, акцентує увагу на нових повідомленнях.

Історичний метод – надає можливість для всебічного дослідження явищ і подій у хронологічній послідовності, щоб відкрити їх внутрішні зв'язки та закономірності розвитку.

Історія педагогіки - висвітлює процес розвитку теорії та практики навчання й виховання в різні історичні епохи, різних країн і народів

Класифікація – система супідрядних понять у будь-якій області знання і людської діяльності, система, яка використовується як засіб для встановлення зв'язків і точного орієнтування у всій багатобарвності сформованих понять і відповідних до них груп (класів) об'єктів.

Класифікація методів навчання – розподіл усталених методів навчання в групи (класи) на певною ознакою. Існують такі класифікації: за джерелами здобуття знань (словесні, наочні, практичні); за логікою засвоєння знань (аналітичний, індуктивний, дедуктивний, метод аналогії тощо); за характером навчально – пізнавальної діяльності учнів (інформативноповідомлюючий, пояснювально-ілюстративний, частково-пошуковий, дослідницький, проблемного викладу) та ін..

Класно – урочна система навчання – організація навчального процесу, при якій учні групуються для проведення занять в групі (класи), що зберігають свій склад протягом встановленого періоду часу (наприклад, навчальний рік), а головною формою організації навчання є урок.

Книга – неперіодичне книжкове видання обсягом понад 48 сторінок.

Козацька педагогіка — частина народної педагогіки, спрямована на формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю, твердою волею і характером.

Колоквіум – форма колективних зустрічей під час яких проходить обмін думками учених різних напрямів, тобто це дискусії, але є офіційні доповідачі.

Коменський Ян Амос (1592-1670) - чеський педагог-гуманіст, родоначальником наукової педагогіки.. У своїй праці "Велика дидактика"(1632р.), за його ж словами, «універсального мистецтва навчати усіх усього» він довів наявність об'єктивно існуючих законів навчання та виховання. Як педагог Я.Коменський написав багато цінних праць: "Материнська школа" (обґрунтовує значення сімейного виховання), "Всезагальна порада", "О культурі природних дарованих"? , "Вихід із шкільного лабіринту", "Всезагальна порада про виправлення діянь людських".

Комунікативні здібності - здібності до спілкування з дітьми, уміння знайти правильний підхід до учнів, налагодити з ними доцільні з педагогічного погляду взаємини, педагогічний такт.

Конференція – найпоширеніша форма обміну інформацією за певною тематикою, на якій присутні доповідачі і слухачі та проходить обговорення доповідей і виступів почасти у формі дискусії.

Концептуальність – визначення змісту, суті, смислу того, про що йдеться.

Креативні здібності — здібності до творчості.

Криза вікового розвитку - переходить від одного етапу дитячого розвитку до наступного. Риси кризи: діти стають роздратованими, нестримними, часто вступають у конфлікти з іншими дітьми та дорослими; виникає негативне ставлення до вимог учителя, апатія та "негативізм.

Курсова робота – є одним із видів наукової роботи, самостійним навчально-науковим дослідженням студента, виконується на кожному курсі з певної дисципліни або з двох-трьох дисциплін одного спрямування.

Логічний метод – на основі опрацювання, критичного аналізу і формулювання своїх пропозицій дослідник розвиває існуючі теоретичні уявлення або висуває нові теоретичні припущення.

Локк Джон (1632-1704) - англійський філософ і педагог, який зосередив свою увагу на теорії виховання джентльмена - людини впевненої в собі, що поєднує широку освіченість з діловими якостями, вишуканість манер з моральними переконаннями. У своїй праці «Думки про виховання» Дж.Локк приділив значну увагу психологічним основам виховання, а також моральному формуванню особистості.

Мета виховання — сукупність властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство. Це - попередньо визначені прогнозовані результати в підготовці підростаючих поколінь до життя, в їх особистісному розвитку і формуванні, яких прагнуть досягнути в процесі виховної роботи, для об'єктивної самооцінки і саморегуляції поведінки, почуття власної гідності, поваги до себе, відповідальності за свої вчинки, здатності до морального самовдосконалення.

Мета наукового дослідження – всебічне, об'єктивне і ґрунтовне вивчення явищ, процесів, їх характеристик, зв'язків на підставі розроблених у науці принципів і методів пізнання, а також отримання корисних для діяльності людини результатів, упровадження їх у виробництво для підвищення його ефективності.

Метод - це спосіб діяльності, спрямованої на досягнення поставленої мети.

Метод абстрагування – уявне відвернення від неістотних, другорядних ознак предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виділення декількох сторін, які цікавлять дослідника.

Метод вимірювання – процедура визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру.

Метод дослідження – спосіб застосування старого знання для здобуття нового знання. Є засобом отримання наукових фактів.

Метод експеримент – апробація знання досліджуваних явищ в контрольованих або штучно створених умовах.

Метод ідеалізації – мислене конструювання об'єктів, яких немає в дійсності, або які практично нездійсненні.

Метод імплікаційних шкал – наочна форма виміру та оцінки отриманих даних, які градуються за кількістю або інтенсивністю ознак.

Метод інтерв'ю - метод отримання інформації за допомогою усного опитування. Інтерв'ю допомагає одержати глибинну інформацію про думки, погляди, мотиви, уявлення респондентів, дає змогу вести спостереження за їхніми психологічними реакціями.

Метод кореляційний аналіз – процедура для вивчення співвідношення між незалежними змінними.

Метод навчання – це спосіб, за допомогою якого учні під керівництвом вчителя слідуєть від незнання до знання, від неповного й неточного знання до більш повного й точного; це спосіб керівництва навчально – пізнавальною діяльністю учнів; це форма руху навчального матеріалу; це упорядковані прийоми (способи) сумісної взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів, спрямованої на розв'язання навчально –пізнавальних завдань.

Метод опитування – дає змогу отримати як фактичну інформацію, так і оцінні дані, проводиться в усній або письмовій формі: анкетуванням, інтерв'юванням, тестуванням.

Метод порівняння – процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою установлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального, притаманного, що може бути властивим двом або кільком об'єктам дослідження.

Метод спостереження – систематичне, цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження.

Метод сходження від абстрактного до конкретного – одна з форм наукового пізнання. Згідно з цим методом мислення бере свій початок від конкретного в дійсності до абстрактного в мисленні і від нього – до конкретного в мисленні.

Метод узагальнення – логічний процес переходу від одиничного до загального чи від менш загального до більш загального знання.

Метод факторний аналіз – дає можливість встановити багатомірні зв'язки змінених величин за кількома ознаками.

Метод формалізації – вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад, мовою математики.

Методика дослідження – система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження.

Методики викладання окремих предметів - вивчають закономірності викладання і вивчення конкретних навчальних дисциплін у закладах освіти різних типів.

Методологія наукового пізнання – вчення про принципи, форми і способи науково-дослідної діяльності.

мислення й слово відображають загальне й абстрактне. Саме завдяки абстрактному мисленню людина розкриває істотні зв'язки і відношення речей, об'єктивні закони розвитку явищ і подій.

Моделювання – непрямий, опосередкований метод НД об'єктів пізнання, який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження.

Мотив – (від лат. слова moveo – рухати, штовхати) – означає причини, умови, фактори, що спонукають людину до дій та вчинків. Основою мотивів діяльності людини є потреби, інтереси, зацікавленість у чомусь. Мотиви є важливими компонентами у структурі людської діяльності. У навчанні мотиви – це спонукальні причини та впливи, які включають учня в активну навчально – пізнавальну діяльність , забезпечують позитивне ставлення учнів до учбового пізнання.

Мотивація – це система мотивів (в їх ролі можуть виступати потреби, інтереси, емоції, бажання, установки, устремління тощо), які визначають характер і конкретні форми діяльності або поведінки людини; це використання у навчанні системи мотивів, різних способів стимулювання з метою спрямування і включення учнів у активне учбове пізнання.

Навичка – автоматизована дія, вироблена на основі багаторазових повторень, тобто коли людина виконує дію, не замислюючись над цим, механічно. Це спроможність виконувати певну дію раціонально, точно й швидко, без зайвих затрат розумових і фізичних зусиль.

навички, які формуються на міжпредметній основі.

Навчальна програма – це державний нормативний документ, що визначає зміст навчального предмету і представляє його тематично за роками навчання.

Навчальний методичний комплекс – система дидактичних засобів навчання з конкретного предмета (навчальна програма, підручники і посібники, тексти, лекції, конспекти уроків, робочі зошити, методичні посібники і розробки, дидактичні матеріали: роздаткові картки, наочність, тести, індивідуальні та диференційовані завдання (технічні засоби навчання тощо), які сприяють повній реалізації завдань його вивчення.

Навчальний план – це державний документ, в якому визначено перелік навчальних предметів, відібраних для вивчення; розподіл їх за роками навчання; кількість годин, відведених для вивчення кожного предмету; дозування цих годин за тижнями; форми контролю і обліку знань, умінь і навичок; види практики (виробничої) і кількість годин, відведених на неї.

Навчальний посібник – навчальне видання, що частково чи повністю замінює або доповнює підручник та офіційно затверджене як такий вид видання.

Навчальний процес (навчання) – 1) система організації і здійснення навчально – виховної діяльності, в основі якої запрограмована обмежена єдність та взаємозв'язок викладання та учіння, спрямованих на досягнення цілей навчання, виховання та розвитку; 2) це нескінченний, неперервний, цілеспрямований процес розв'язування пізнавальних та практичних задач (Г.С. Костюк); 3) це сумісна взаємопов'язана діяльність вчителя (викладання) і учня (учіння) по передачі та засвоєнню учнями всіх компонентів змісту освіти.

Навчально-пізнавальна діяльність – це власне діяльність учня, яка відбувається завдяки реалізації синтетичного поєднання психічних процесів (відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення, мова, емоції, воля), їх функцій та наслідків.

Навчання - це спеціально організована, доцільна і керована взаємодія вчителя і учнів, спрямована на розвиток інструментальної сфери особистості (знань, умінь, навичок, здібностей).

Наочно – образне мислення – вид мислення, яке відбувається за допомогою внутрішніх орієнтованих дій з образами та уявленнями; це конкретне мислення, яке реалізується у вигляді аналізу і поєднання образів, особливо чітко виражене у дитячому віці.

Народна педагогіка - це сукупність знань, умінь і навичок у галузі виховання і педагогічних ідей, які сформувалися в народі історично і передаються з покоління в покоління.

Наступність навчання – дидактичний принцип, який передбачає зв'язок та узгодженість у цілях, змісті, організаційно – методичному забезпеченні етапів освіти, які можуть узгоджуватись один з одним (дошкільна – початкова – основна – повна школа). Науковість навчання – означає, що всі знання, які передбачаються для засвоєння їх учнями, повинні відображати об'єктивно існуючу дійсність, матеріальний світ, закономірності його руху і розвитку; виклад знань в підручниках в тій інтерпретації, яка прийнята в сучасній науці.

Натуралістична концепція стверджує, що дитина розвивається спонтанно, сама по собі, як органічно зростає рослина. Виховання в цьому випадку трактується як догляд, сприяння, а вихователь нагадує садівника, який турботливо і обережно допомагає розвитку, що природно відбувається сам по собі.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття і використання нових знань.

Наукова доповідь – публічно виголошене повідомлення, розгорнутий вигляд певної наукової проблеми, одна із форм оприлюднення результатів НР (наукової роботи).

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок.

Наукова інформація – логічна інформація, яка отримується в процесі пізнання, адекватно відображає закономірності об'єктивного світу і використовується в суспільно-історичній практиці.

Наукова публікація – доведення інформації до громадськості за допомогою преси, радіомовлення, телебачення, Інтернету, розміщення в різних виданнях (газетах, журналах, книгах, підручниках).

Наукова стаття – один із видів публікацій, в якій подаються проміжні або кінцеві результати, висвітлюються конкретні окремі питання за темою дослідження, фіксується науковий пріоритет автора, робить її матеріал надбанням фахівців. Обсяг 0,5-0,7 авт.арк.

Наукове дослідження (НД) – цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають як система понять, законів і теорій. Здійснюється з метою одержання наукового результату.

Науковець – це той, хто має відношення до науки, виробляє нові знання, є спеціалістом у певній галузі науки.

Науковий метод – спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження і відповідає на запитання: «Як пізнавати?».

Науковий результат – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття.

Національне виховання — виховання дітей на культурноісторичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості, духовності.

Об'єкт дослідження – те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. Це процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження.

Обдаровані діти – діти, в яких вже у ранньому віці виявляються здібності і здатність до виконання певних видів діяльності; вони за здібностями далеко випереджають своїх ровесників. Відчутною ознакою обдарованості дитини є випереджувальний розвиток її інтелекту відповідно до віку. Для обдарованих дітей характерні: висока активність розуму, підвищена схильність до розумової діяльності, інтерес до певного виду діяльності, елементи оригінальності в ній, потяг до творчості.

Опитування – складова частина усього контролю якості навчання; передбачає одержання об'єктивної інформації про обсяг, рівень та якості засвоєння знань учнями і здійснюється переважно під час фронтальної бесіди; може супроводжуватися індивідуальними завданнями для окремих учнів.

Освіта - процес і результат навчання, обсяг засвоєних учнем систематизованих знань, умінь, навичок, способів мислення.

Особистісний підхід у навчанні – організація навчання на засадах глибокої поваги до особистості вихованця, врахування його особливостей і створення умов для індивідуального розвитку, ставлення до учня як до свідомого, відповідального суб'єкта, співучасника навчально – виховної взаємодії; передбачає формування цілісної особистості, яка усвідомлює свою гідність, повагу до неї і поважає інших людей.

Особистість — це соціальний індивід, який формується в результаті засвоєння людиною суспільних форм свідомості і поведінки. Тобто особистість формується під впливом життя в суспільстві, виховання, спілкування, взаємодії.

Педагогіка — наука, що вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості, проте лише у властивих їй межах, розглядає в цих процесах тільки педагогічний аспект.

Педагогіка народного календаря передбачає виховання дітей та молоді послідовним залученням їх до сезонних робіт, звичаїв, свят і обрядів.

Педагогічна деонтологія — народне вчення про виховні обов'язки батьків перед дітьми, вчителів — перед учнями, вихователів — перед вихованцями, вироблені народом етичні норми, необхідні для виконання покладених на них педагогічних функцій.

Педагогічна майстерність - досконале, творче виконання вчителем професійних функцій на рівні мистецтва, результатом чого є створення оптимальних соціально-психологічних умов для становлення особистості кожного учня, забезпечення високого рівня інтелектуального розвитку, виховання кращих моральних якостей, духовного збагачення школярів.

Педагогічна техніка - це сукупність раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки вчителя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи, з окремим учнем чи всім класним колективом відповідно до поставленої мети виховання.

Педагогічна технологія - система знань, необхідних учителю для розв'язання стратегічних, тактичних завдань під час організації навчально-виховного процесу.

Педагогічна уява це спеціальна здібність, що виражається у передбаченні наслідків своїх дій, у виховному проектуванні особистості учнів, пов'язаному з уявленням про те, що з учня вийде в майбутньому, в умінні прогнозувати розвиток тих або інших якостей вихованця. Ця здібність пов'язана з педагогічним оптимізмом, вірою в могутність виховання, вірою в людину.

Педагогічний такт - почуття міри, дотримання правил порядності. Він проявляється в умінні тримати себе порядно, висувати розумні і педагогічно обумовлені вимоги до учнів. Основою педагогічного такту є глибоке знання психології дитини, індивідуального підходу.

Педагогічним процесом називають виховання, яке здійснюється в умовах навчально-виховних закладів спеціально підготовленими фахівцями, називають. У педагогічному процесі органічно поєднуються два відносно самостійні процеси - навчання і виховання (у вузькому значенні).

Педагогічні категорії: виховання, навчання, освіта.

Періодичні видання – журнали, бюлетені та інші видання з різних галузей науки і техніки.

Песталоцці Йоган Генріх (1746—1827)— видатний швейцарський педагог-гуманіст, теоретик народної школи. Песталоцці обґрунтував теорію елементарної освіти, згідно якої

діти в процесі навчання і виховання повинні засвоювати основні елементи знання, моралі, прийомів праці. Педагогічні погляди Песталоцці викладені у працях «Лебедина пісня», «Як Гертруда вчить своїх дітей», «Лінгард і Гертруда».

Підручник – навчальне видання, що містить систематизований виклад змісту навчальної дисципліни, відповідає програмі та офіційно затверджений як такий вид видання.

Політехнічні знання – це узагальнені знання про основи виробництва. Це знання про предмет праці (природні ресурси, сировину тощо), про засоби праці (знаряддя, транспорт і т.д.), про технологію праці (трудові процеси) та про виробничі відносини, що формуються між людьми в процесі праці.

Порівняльна педагогіка - порівнює системи народної освіти різних країн.

Пошукова діяльність – спрямована на розв’язання проблеми і передбачає такі етапи: 1) створення вчителем (підручником) проблемної ситуації; 2) усвідомлення, прийняття проблеми (тобто яскраво вираженого протиріччя, суперечливості) учнями; 3) знаходження способу розв’язання проблеми шляхом висунення і обґрунтування гіпотез (передбачень); 4) відбір правильної гіпотези шляхом зіткнення різних точок зору учнів; 5) доведення правильної гіпотези; 6) перевірка правильності розв’язання проблеми.

Предмет дослідження – досліджувані з певною метою властивості, характерні для наукового пізнання, визначення певного «ракурсу» дослідження як припущення про найсуттєвіші для вивчення обраної проблеми характеристики об’єкта. Під предметом розуміється те, що знаходиться в межах об’єкта і завжди співпадає з темою дослідження.

Проблемна ситуація – ситуація або задача, для розв’язання якої суб’єкт має знайти й використати нові для себе засоби діяльності, це основне поняття проблемного навчання.

Проблемне навчання – вид навчання, в ході якого здобуваються (відкриваються) нові знання і уміння через систематичне розв’язання учнями (самостійно або під керівництвом вчителя) проблем, проблемних завдань, проблемних ситуацій; реалізується за допомогою евристичної бесіди (частково-пошукового методу), дослідницького методу, проблемного викладу.

Професійна педагогіка - досліджує і розробляє питання підготовки фахівців для різних галузей народного господарства.

Реферат – короткий виклад змісту одного або декількох документів з певної теми.

Родинна педагогіка — складова частина народної педагогіки, в якій зосереджено знання й досвід щодо створення і збереження сім’ї, сімейних традицій (трудових, моральних, мистецьких). Це сприяє формуванню в дітей любові до матері і батька, бабусі й дідуса, поваги до пам’яті померлих та ін.

Розвиток особистості — взаємозв'язок процесу кількісних і якісних змін, які відбуваються в анатомо-фізіологічному дозріванні, вдосконаленні нервової системи і психіки, у формування світогляду, моральності поглядів і переконань, що є результатом біологічних процесів в організмі та впливів навколишнього середовища.

Руссо Жан-Жак (1712—1778) — видатний мислитель XVIII століття. Ж.-Ж. Руссо є основоположником теорії природного вільного виховання у відповідності з законами фізичного, розумового і морального розвитку дітей. Педагогічні ідеї Ж.-Ж. Руссо викладені в його романі «Еміль, або Про виховання» (1762), в якому просвітитель подав вікову періодизацію розвитку дитини і розкрив завдання, зміст і методи виховання і навчання на кожному періоді.

Рушійна сила процесу навчання — це протиріччя між прийнятими учнем пізнавальними (чи практичними) завданнями, що висувуються самим ходом навчання (спеціально або стихійно) і наявним рівнем знань, умінь і навичок учня, рівнем його розумового розвитку на даний момент навчання. Розвиток і вирішення цього протиріччя в значній мірі визначає пізнання учня, веде до засвоєння нових знань, до мікрострибку в його розвитку.

Самоконтроль у навчанні — перевірка власних дій за допомогою порівняння, зіставлення, аналізу, спираючись на мотивацію, бажання досягти правильного результату, що розвиває волюву сферу.

Самооцінка — судження людини про міру наявності у неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним етапом, зразком; вияв оцінного ставлення людини до себе, оцінка особистістю самого себе, своїх можливостей, нахилів, здібностей, якостей, поведінки та місця серед інших людей; це один з найважливіших видів саморегуляції поведінки.

Самостійна робота учнів — діяльність учнів, спрямована на оволодіння навчальним матеріалом (робота з підручником) або його застосування, що відбувається без участі вчителя.

Свідомість (мислення) відображає навколишній світ, процеси і результати практичної діяльності людини. Діяльність без свідомості позбавлена орієнтації. Саме в ході практичної діяльності образ, ідеальний план як продукт мислення об'єктивується, матеріалізується.

Синтез — зворотний процес, це є поєднання думкою в єдине ціле розчленованих частин предмета.

Систематичність навчання — відповідність викладу матеріалу внутрішній логіці і структурі навчального предмета, що забезпечується дидактичними правилами: від простого

до складного, від менш повного і точного до більш повного і точного, від часткового до загального, від емпіричного до теоретичного.

Соціальна педагогіка - наука, яка вивчає закономірності й механізми становлення і розвитку особистості в процесі здобуття освіти і виховання в різних соціальних інститутах, а також соціально орієнтовану діяльність освітніх, наукових, культурних та ін. закладів, які сприяють формуванню соціальної активності дітей та молоді в процесі вирішення суспільних, політичних, економічних та інших проблем суспільства.

Соціальне середовище включає чотири вкладені одна в одну системи: мікросистему, мезосистему, екзосистему і макросистему.

Соціальний розвиток особистості, її становлення як члена суспільства називають соціалізацією.

Спадковість - передача від батьків до дітей певних природних якостей і психологічних особливостей.

Спеціальна педагогіка (дефектологія) - вивчає проблеми і розробляє методи виховання, навчання та освіти дітей з різними фізичними або психічними вадами. Її напрями: - сурдопедагогіка (навчання й виховання глухонімих, глухих дітей); - тифлопедагогіка (навчає й виховує сліпих та слабозорих дітей); ~ логопедія (навчання й виховання дітей із порушеннями мовлення); - олігофренопедагогіка (навчає й виховує розумово відсталих і дітей з уповільненим розумовим розвитком).

Суб'єкти наукової діяльності – вчені, наукові працівники, наукові-педагогічні працівники, наукові установи, наукові організації, вищі навчальні заклади III-IV рівні акредитації тощо.

Сухомлинський Василь Олександрович (1918-1970) - видатний український педагог мав своє оригінальне бачення проблем виховання. Важливу увагу приділяв він вихованню в підростаючого покоління громадянськості. Глибоко і оригінально розроблені ним питання виховного впливу народних традицій, фольклору, природи.

Тези – коротко, точно, послідовно сформульовані ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці.

Темперамент — індивідуально-типологічна характеристика людини, яка виявляється в силі, напруженості, швидкості та зрівноваженості перебігу її психічних процесів.

Тертулліан Квінт Септимій Флоренс (160—222) — християнський теолог і письменник. Різко виступав проти всієї античної філософії, але із симпатією ставився "до стоїків, зокрема до Сенеки. Він обґрунтував своєрідний містицизм: душа і навіть Бог— тіла особливі. Якби душа була безтілесною, вона б, на його думку, не могла впливати на тіло. Світ не вічний, створений з нічого.

УДК – універсальна десяткова класифікація.

Узагальнення – логічна операція, яка передбачає виявлення спільних рис, якостей, властивостей, зв'язків і відношень у групи об'єктів, фактів, явищ тощо на основі їх співставлення, порівняння, аналізу та формування загального висновку, теоретичного положення.

Уміння – засвоєний суб'єктом спосіб діяти і на його основі здатність виконувати певні дії (розумові, практичні, трудові, фізичні тощо); відбір і використання суб'єктом знань, навичок, життєвого досвіду для здійснення діяльності відповідно до поставленої мети; володіння складовою системою психічних, розумових і практичних дій, необхідних для доцільної регуляції діяльності наявними у суб'єкта знаннями і навичками.

Урок – форма організації навчальної роботи, яка відбувається в межах точно визначеного часу з постійним складом учнів відносно однакового рівня підготовленості і віку у відповідності з розкладом і включає різні види роботи як вчителя, так і учнів, необхідних для досягнення навчальних результатів; за І.Я. Лернером – це спосіб організації і здійснення взаємодії вчителя і учнів по розв'язанню завдань освіти, розвитку і виховання, обмеженої часом, місцем і простором. «Урок – це клітинка педагогічного процесу, в якій концентрується якщо не вся, то більша частина педагогіки; це важлива сфера духовного спілкування і життя, в якій взаємодіють педагог і учні». (В.О.Сухомлинський).

Учіння – одна із сторін педагогічного процесу, що охоплює навально-пізнавальну діяльність учня під керівництвом учителя і передбачає цілеспрямоване засвоєння учнями знань, умінь, навичок, соціального досвіду з метою наступного використання їх в життєдіяльності та праці.

Ушинський Константин Дмитрович (1824-1870/71) вітчизняний педагог. Основні ідеї його педагогіки: народність, мова, наука, праця. Принцип народності вчений розуміє як збереження своєрідності кожного народу в міжнародному контексті, рідна мова - як інструмент пізнання, наука - як основа мистецтва, праця - як джерело щастя.

Фактор - умова, чинник, який спричинює ті чи інші явища.

Функції начання – освітня, виховна і розвивальна, що реалізуються в цілях кожного уроку в тісному взаємозв'язку: освітня – означає засвоєння учнями теоретичних знань (фактів, понять, положень, законів тощо) та оволодіння відповідними вміннями й навичками; розвивальна – навчіння учнів виконувати певні розумові дії, логічні операції (порівняння, аналіз, виділення головного, аналогія, індукція, дедукція тощо); виховна – формування – (частіше удосконалення) в учнів певних рис та якостей.

Цитати – дослівний уривок твору, чийсь вислів, що органічно вписується в текст наукової роботи як підтвердження чи заперечення певної думки.

Якість знань – характеристика фактичних результатів засвоєння знань учнями, що включає різні параметри (ознаки): повноту, глибину, міцність, оперативність, гнучкість, систематичність і системність, узагальненість і конкретність тощо, які свідчать про засвоєння знань на певному рівні (тобто зумовлюють той чи інший рівень засвоєння знань).

ДОДАТКИ

Додаток 1

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра початкової освіти

Реферат із педагогіки на тему:

«Ідеал національного виховання у педагогічній спадщині»

Виконала:

студентка I курсу, 108 групи

спеціальності 013 «початкова освіта»

Іванова О.О.

Миколаїв - 2022

Інтернет ресурси

1. <http://enc-dic.com/pedagogics> педагогічна енциклопедія.
2. <http://konserg.ucoz.ua/index/0-54> цитати, висловлювання про вчителів, роль освіти тощо.
3. <http://pedagogika.at.ua/>
4. <http://pedagogika.ucoz.ua/>
5. <http://pedagogy.webukr.net/>
6. http://pidruchniki.ws/1038011334/pedagogika/osnovni_etapi_rozvitku_pedagogiki
7. http://pidruchniki.ws/12570107/pedagogika/pedagogika_-_moyseyuk_nye
8. http://pidruchniki.ws/13130712/pedagogika/zagalni_osnovi_pedagogiki
9. http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib
10. <http://pidruchniki.ws/pedagogika/>
11. http://pidruchniki.ws/pedagogika/pedagogika_u_zapitanniyah_i_vidpovidyah
12. <http://readbookz.com/books/172.html>
13. http://www.foxdesign.ru/aphorism/author/author_m.html (www.aforism.su) афоризми, народна педагогіка.
14. <http://www.portal-slovo.ru/pedagogy/>
15. ISCED (МСКО) 2011 URL:
<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-ru.pdf>
16. ISCED-F (МСКО-О) 2013 URL:
<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-fields-of-education-training-2013-ru.pdf>.
17. www.ukped.com педагогічна література.
18. www.library.edu-ua.net/ Державна наук.-пед. бібліотека ім. В.О. Сухомлинського.
19. www.mon.gov.ua МОН України.
20. www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
21. www.rada.gov.ua нормативно-правові документи.
22. www.uapravo.net правова бібліотека України.

- 23.Ващенко Г. Виховний ідеал URL: <http://lp.edu.ua>
- 24.Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів. URL: http://bulava.in.ua/chupriy_mo
- 25.Волкова О. Пдагогіка URL: <http://lp.edu.ua/node/1072>
- 26.Державний стандарт базової і середньої освіти. //Міністерство освіти і науки України[веб-сайт] URL://www.mon.gov.ua
- 27.Закон України «Про освіту». URL: <http://zakonl.rada.gov.ua/laws/show/їмї-12>.
- 28.ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ОСВІТАН URL: <https://learnlifelong.net/news/1066/innovatsiyniy-instrument-dlya-osvityan?> Онлайн-платформа неформальної освіти.
- 29.Інститут модернізації змісту освіти URL: <https://imzo.gov.ua/> Сайт державної наукової установи містить матеріали щодо наукового і навчально-методичного забезпечення модернізації змісту освіти, процесу виховання, розвитку та соціалізації особистості.
- 30.Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти // URL: <https://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protsesu.html?download=82:bolonskyi-protses-nova-paradyhma-vyshchoi-osvity-yu-rashkevych>.
- 31.Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року URL: <http://osvita.ua/legislation/Ser>.
- 32.Мартіросян Л. А. Виникнення та історична еволюція пенітенціарних систем світу, як соціальних інституцій перевиховання і ресоціалізації./ Державо і права: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 62. К.: Ін-т держави і права ім.. В.М. Корецького НАН України, 2013. С.292-299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2013_62_48.

33. Мартіросян Л. А. Становлення духовно-ціннісного компоненту українського виховання: історичний аспект. Науковий вісник СНУ ім. Л.Українки. Сер.«Педагогічні науки».2014. № 8. С. 8-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvvnpup_2014_8_4
34. Методи морального виховання // EducateUA. – URL: <http://www.educateua.com/wonivs-1587-1.html.-4.04.2018>.<http://www.readbookz.com/book/>.
35. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017 – 2026 роки [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=http%3A%2F%2Fzakon3.rada.gov.ua>.
36. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки с]. – 2012. URL: [www.mon.gov.ua/- images/files/news/12/05/4455/pdf](http://www.mon.gov.ua/-images/files/news/12/05/4455/pdf).
37. Національний глосарій 2014 URL: http://www.ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf.
38. Нова українська школа URL: <http://nus.org.ua/> Проект створений ГО «Смарт Освіта» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України для комунікації реформи «Нова Українська Школа»
39. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи (Концепція нової української школи. Документ пройшов громадські обговорення і ухвалений рішенням Колегії МОН від 27.10.2016): URL: konczepczyia.pdf – Foxit Phantom.www.liga.kiev.ua
40. Освіта.ua URL: <http://osvita.ua/> Провідний освітній медіа-ресурс, на якому публікуються новини, статті, аналітика та експертні погляди.
41. Освітній навігатор URL: <http://navigator.rv.ua/index.php> Інформаційно-освітнє середовище на допомогу педагогам, учням і батькам: інформація

- з мережі Інтернет, каталог веб-посилань на ресурси освітньої тематики, кращий досвід педагогів та дослідницькі роботи учнів регіону.
42. Острів знань URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/list/code-A3BB513F26>
Методичні документи, розробки уроків, творчі роботи учнів, тести.
43. Проект Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING). TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів// URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.
44. Проект стандарту вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем, ступенем магістра, з галузі знань 01 Освіта, спеціальності 016 Спеціальна освіта. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/proekty_standartiv_VO/016-speczialna-osvita-bakalavr-22.05.2017.doc
45. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно - аналітичний огляд. URL: http://www.ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf
46. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) URL: http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf.
47. Чернишов О. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/3637/>

Навчальне видання

**САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ
З ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ
ТА ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ**

*Навчально-методичний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

Упорядник Г. Б. Бреславська

Формат 60×84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 11,7. Тираж 100 пр. Зам. № 729-070.

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ
Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.